

ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ

I Всеукраїнська наукова конференція
студентів і молодих вчених

30 березня 2016 р.

ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ

КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ, СОЦІОЛОГІЇ ТА ГУМАНІТАРНИХ НАУК

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ

*I Всеукраїнська наукова конференція
студентів і молодих вчених*

Тези доповідей

30 березня 2016 р.

Дніпропетровськ
2016

УДК 32:316
ББК 66.3(4Укр)3
С 69

Організаційний комітет:

Д.В. Прошин, кандидат історичних наук, доцент – голова оргкомітету;
Н.В. Бочарова, кандидат історичних наук, доцент – заступник голови;
Р.М. Ключник, кандидат політичних наук – заступник голови;
І.А. Єрмеєва, кандидат історичних наук, доцент;
О.М. Турчак, кандидат філологічних наук, доцент;
Н.О. Черняк, старший викладач;
Ю.Й. Семчук, старший викладач.

Соціально-політичні проблеми сучасності: I Всеукраїнська
С 69 наукова конференція студентів і молодих вчених: тези доповідей,
Дніпропетровськ, 30 березня 2016 р. – Дніпропетровськ: Універ-
ситет імені Альфреда Нобеля, 2016. – 116 с.

ISBN 978-966-434-358-6

Збірник містить тези доповідей вчених та студентів – учасників I Всеукраїнської наукової конференції «Соціально-політичні проблеми сучасності». У них наводяться різні оцінки очікувань і загроз, пов'язаних з глобальними зрушеннями у міжнародній політиці та кризовими процесами в сучасній Україні, досліджується можливий вплив прискорення реформ на політичний розвиток нашої країни. Особливу увагу приділено таким актуальним проблемам, як тероризм та охорона навколишнього середовища.

УДК 32:316
ББК 66.3(4Укр)3

Відповідальний за випуск: Д.В. Прошин, кандидат історичних наук, доцент,
завідувач кафедри політології, соціології та гуманітарних наук.

ISBN 978-966-434-358-6

© Дніпропетровський університет
імені Альфреда Нобеля,
оформлення, 2016

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНОЇ НАУКИ	5
Аль-Зухайри А.И. Политические альтернативы ислама	5
Гримська М.І. Основні етапи становлення крайніх правих політичних партій в сучасній Україні	7
Красіков М.С. Розумний натовп та політичне	9
Лаврюк Ю.І. Український консерватизм за В'ячеславом Липинським	10
Лях С.О. Політичні погляди Данте Аліг'єрі	12
Матухно Г.Р. Конфликт как один из источников развития политической мысли и государств в целом	14
Турчак О.М. Комунікативна функція як складова політичної культури	16
Церр П.Г. Нетократія як форма політичної влади в трансформаційному суспільстві	18
Ярошенко Я.В. Карл Маркс и теория марксизма	21
СЕКЦІЯ 2. ПОЛІТИЧНІ ІНСТИТУТИ ТА ПРОЦЕСИ.....	24
Proshyn D.V. Democracies vs terrorism: scenarios and traps	24
Абдулаєва К.М. Криза політичної системи України	29
Балацька О.Б. Особливості прояву політичного насилля у сучасному політичному житті	31
Башушкова О.І. Політична культура сучасної України	34
Бочарова Н.В. Державно-приватне партнерство в сфері охорони інтелектуальної власності як новітній інститут публічної політики	37
Зубко О.В. Політична свідомість як елемент політичної культури	39
Ключник Р.М. Ультраправі сили у сучасній Європі: антисистемний вимір	41
Монастырная А.В. Проблема ценностного восприятия терроризма: примеры Парижа и Бейрута	45
Осадчук І.Ю. Представництво жінок у парламентах пострадянських країн	47
Пашков В.О. Вплив політики на розвиток вищої освіти	49
Приставка С.В. Проблема корупції: запобігання та протидія	52
Седельникова К.И. Перспективи реформування политических институтов в современной Украине	54
Смірнова С.О. Реалізація реформи місцевого самоврядування та децентралізації влади в Україні	57
Тимченко М.М. Внутрішньопартійна демократія як чинник партійної комунікації	58
Угрин Л.Я. Сек'юритизація регіональних ідентичностей: приклад України	61

Чернышёв Д.С. Некоторые аспекты борьбы с технологиями
прямого подкупа избирателей во время выборов..... 63

СЕКЦІЯ 3. МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ..... 67

Андрейченко Т.А. Проблемы международного терроризма..... 67

Буравченко Р.В. Міжнародний тероризм: витоки,
пошуки шляхів подолання на початку ХХІ ст. 69

Дихтяренко А.В. Геополитическая картина современного мира 71

Запорожец А.П. Методы борьбы с международным терроризмом 75

Єремєєва І.А. Еволюція концепції превентивної дипломатії ООН 77

Кайнога С.С. Аль-Каїда та ІД: спільне коріння тероризму..... 80

Коптєв О.С. Журналістська діяльність у боротьбі
з глобальними проблемами людства..... 83

Красюк Ю.В. Перспективи реформування Ради Безпеки 86

Луганський Є.С., Луганський Т.С. Пріоритетне партнерство:
Україна і Німеччина..... 89

Майорова А.С. Міжетнічні конфлікти як наслідок загострення
міграційної кризи в ЄС 90

Нагний М.В. Борьба Китая и Индии за ресурсы
на Африканском континенте..... 92

Циватый В.Г. Глобальная дипломатия в теории и практике политики:
институциональное и внешнеполитическое измерение 95

Шинкаренко Р.С. Балто-Черноморский союз (Интермариум)..... 98

СЕКЦІЯ 4. ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА 103

Kartushina A.Yu. Water pollution..... 103

Lushnykova A.O. The problem of recycling domestic wastes in Ukraine.. 103

Lysa L.N. Alternative energy sources..... 104

Reskalenko M.Yu. On the issue of sewage utilization..... 105

Sheguta K.V. Shortage of drinking water..... 107

Shvydka Yu.S. Endangered species. Tigers 108

Sozina A.G. Deforestation 109

Us K.S. Whales under threat of extinction 110

Zautrennikova A.A. Protection of endangered species 112

Zhyzhyna A.R. Killing animals for fur..... 113

СЕКЦІЯ 1. ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНОЇ НАУКИ

А.И. Аль-Зухайри

Восточнокраинский национальный университет имени Владимира Даля

ПОЛИТИЧЕСКИЕ АЛЬТЕРНАТИВЫ ИСЛАМА

В современной политической аналитике государств ислама ощущается немалая озабоченность вопросами демократического существования общества и построения политической жизни на началах народного представительства. В частности, осмыслению подвергается применимость институтов демократии – исконным нормам существования социума, а также возможность перенесения классических категорий европейской социальной философии, играющих руководящую роль в организации данной модели политической действительности – на мировоззрение Ислама. Актуальность вопросов демократического существования обусловлена рядом радикальных политических реформ и революционных процессов, которые потрясли страны Ближнего Востока на протяжении последней четверти XX – в начале XXI века.

Понятием, которое по своему содержанию выполняет для исламской цивилизации обобщающую роль в отношении практики и рефлексии общественно-политического бытия и оказывается в то же время наиболее близким к терминологически-смысловому полю, порождённому мировой общественно-политической культурой, является «шура». Наиболее адекватным в историческом плане является обозначение его в качестве совещательного органа, который функционирует при единоличном правителе. Видные мусульманские теоретики, такие как, например, Джафар Шейх Идрис, профессор Института Исламских наук (Вашингтон) обозначают шуру как процесс принятия решений. В качестве категории социально-политического дискурса она обозначает скорее сам процесс и состояние его протекания, нежели социальный институт в современном смысле [1].

Авторитарный характер централизованной власти, подразумеваемый такими теоретическими предпосылками управления, ставит под сомнение ликвидность данного института в отношении органов либеральной демократии, выработанных западной цивилизацией. Это признаётся также и самими мусульманскими теоретиками и должно быть осмысляемо и учитываемо в опыте сравнения восточных и западных норм политической жизни. В контексте исламских политологических рассуждений функциональная роль шуры обозначается как более соотносимая с существованием консультативно-советнических органов при президенте, роль которого для современного состояния социополитической жизни государств ислама играет традиционный институт калифата.

Для политической культуры Ислама неуничтожимым даже на уровне теории является авторитарный фермент. Его присутствие делает социум уязвимым в отношении различных форм тирании, а на уровне аналитики служит основанием для упреков в склонности к абсолютной монар-

хии [2]. В то же время сам статус шуры имеет более фундаментальный характер, чем его западные аналоги, поскольку является узаконенным сакральной реальностью. Коран обязывает правителя прибегать к совещательному органу, уделять ему достаточное значение в управленческой практике. О сакральном статусе легитимности представительства говорят такие слова, принадлежащие цитированному выше автору: «Относительно исламских государств большинство ученых говорит, что халиф – глава исламского государства имеет приоритет над Шурой. Это, в частности, может выражаться в его праве формировать и распускать парламент. Однако упразднить институт Шуры он не имеет право, ввиду прямого указания Священного Корана о совете с людьми по их делам» [2].

Нужно принимать во внимание при этом, что политико-правовая доктрина, выдвигаемая мусульманскими теоретиками, включает в себя ряд принципов, которые нельзя признать совместимыми с нормами современного демократического устройства и его идеологии. Если в сфере оснований, образующих власть как измерение действительности, для европейской картины мира народ выступает в качестве самодостаточного источника суверенитета, то понятие умма (народ) в системе доминант мусульманского общественного сознания и этики выступает в качестве субъекта коллективной ответственности перед Богом. Разумеется, в ретроспективе европейской социально-философской мысли здесь можно было бы привести достаточно примеров, формулирующих аналогичные идеи. Радикальное различие в большей степени касается того, что для Европы констатация сакрального статуса управления выступала необходимым атрибутом тех стадий истории, для которых религиозные институты играли доминирующую роль. Тогда как для особого состояния политической ментальности, которое присуще странам Ислама, такая ценностно-смысловая предпосылка в большей мере касается не только буквы, но и духа политической активности в её современном состоянии.

Использование общественно-политического потенциала стран Ближнего Востока, осмысление социально-философского наследия исламской цивилизации и добрая воля к решению насущной политической проблематики в её тупиковых ситуациях даёт возможность построения современного ближневосточного общества на автохтонных началах.

Список использованных источников

1. Ja`far Sheikh Idris. Shura and Democracy: A Conceptual Analysis [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.islamonline.net/servlet/Satellite?cid=1119503544462&pagename=IslamOnline-English-Ask_Scholar%2FFatwaE%2FFatwaEAskTheScholar

2. Записки мусульманского юриста из Осетии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://timbilal.livejournal.com/7851.html>

ОСНОВНІ ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ КРАЙНІХ ПРАВИХ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Кінець ХХ – початок ХХІ ст. відзначився радикалізацією електоральних преференцій в країнах Європи та зростанням підтримки крайніх правих політичних партій. Цей процес більшою чи меншою мірою захопив практично усі держави як Західної, так і Східної Європи, в тому числі і Україну. Однак, незважаючи на деяку популярність ідей, характерних для крайніх правих, становище цих партій залишається непевним. Ситуацію мало змінили і події 2014-2015 рр. Разом з тим, історія українських крайніх правих політичних партій уже налічує більше 20 років і вони досі залишаються частиною партійно-політичного спектру, а тому заслуговують на наукове вивчення.

Характеризуючи розвиток крайніх правих в сучасній Україні, доречно виокремити два основні етапи. Перший з них розпочався ще до здобуття незалежності і тривав до середини 2000-х р. У цей період було утворено три найбільш відомі крайні праві політичні партії – Українська національна асамблея (1990 р.), Конгрес українських націоналістів (1992 р.) та Соціал-національна партія України, пізніше перейменована на Всеукраїнське об'єднання «Свобода» (1995 р.). Вони відкрито позиціонували себе як крайні праві, відображаючи відповідні принципи та ідеї у своїй риторичі та програмних документах. Зокрема, вони наголошували на необхідності формування української національної ідеї, яка б стала підґрунтям для національної єдності та солідарності, «справжньої» національної еліти, спроможної повернути владу українському народу, гарантування внутрішньої та зовнішньої безпеки, продовження європейської інтеграції і збереження пріоритетності національних інтересів.

Перший період розвитку крайніх правих в Україні відзначився їх маргінальним становищем. Продемонструвавши певні успіхи у перші роки після заснування, ці партії швидко втратили підтримку і представництво в органах державної влади та місцевого самоврядування. Серед причин цього найчастіше називають їх надмірну зосередженість на масових протестах та вуличних акціях, в тому числі доволі радикальних. Слабкою стороною Конгресу українських націоналістів був також поважний вік найбільш відомих членів партії, яка позиціонувала себе як спадкоємицю Організації українських націоналістів. Це дещо відвертало від неї молодь, але, разом з тим, саме вона була найуспішнішою – п'ять її представників у 1994 р. було обрано до Верховної Ради України.

Тобто, під час першого етапу розвитку крайніх правих вони залишались електорально маргінальними, лише час від часу потрапляючи до органів влади різного рівня. Не були успішними і союзи крайніх правих між собою. Єдиною можливістю одержати представництво в органах влади для цих партій було включення їх членів до виборчих списків інших більш успішних політичних сил. Наприклад, у складі блоку «Наша Украї-

на» у 2002 р. було обрано 1 представника від Конгресу українських націоналістів, у 2006 р. – 3. Водночас, рівень впізнаваності крайніх правих був порівняно високий. Вони залишались активними в організації та проведенні вуличних акцій, беручи участь, зокрема, в русі «Україна без Кучми» та в Помаранчевій революції. Це дозволило їм зберегти інтерес та увагу громадськості, хоча і не сприяло електоральним перемогам.

Ситуація змінилась на початку 2010-х рр. На цей період припадає другий етап історії крайніх правих політичних партій, який триває і досі. Деякі дослідники пов'язують активізацію цих політичних сил з обранням на пост президента Віктора Януковича та його подальшою політикою. Серед населення зростали протестні настрої, які поступово переходили і на парламентську опозицію, що розглядалась як неспроможна протистояти владі. Крім того, багато рішень, що приймалися у той час, прямо стосувались питань, які входять у сферу інтересів крайніх правих – національної ідентичності, суверенітету, мови, освіти, зовнішньополітичної орієнтації тощо.

Першою ознакою активізації крайніх правих політичних партій в Україні була підтримка, здобута ВО «Свобода» на місцевих виборах у 2010 р. Від партії було обрано 62 міських і сільських голів, в тому числі і в одному обласному центрі, та понад 2200 місцевих депутатів. Партія спромоглась повторити цей успіх на парламентських виборах у 2012 р., здобувши понад 10% голосів та перемоги у деяких мажоритарних округах. Це дозволило крайнім правим позиціонувати себе не лише як вуличних активістів, а й як професійних політиків. Депутати від Свободи розробляли та представляли законопроекти, хоча за тих умов їх було практично неможливо прийняти.

Водночас, протестна діяльність продовжувалась, що і дозволило крайнім правим активно включитись в події Революції гідності. Незважаючи на деякі відмінності, частина з них об'єдналась у групу під назвою «Правий сектор», яка ініціювала та брала участь в найбільших протистояннях, а також виступала проти будь-яких компромісів з правлячим режимом. Подальша інтеграція групи відбулась і після початку військових дій на Сході України та формування власних батальйонів, які служили в зонах конфлікту. Це, зрештою, призвело до формування на її основі політичної партії шляхом перейменування Української національної асамблеї на «Правий сектор». З таким рішенням не погодилась частина колишнього керівництва Асамблеї. Зокрема, її лідер Юрій Шухевич ініціював процес відновлення, який завершився формуванням у серпні 2015 р. партії під назвою «УНА-УНСО»

Відтак, головною характеристикою другого етапу розвитку крайніх правих в Україні була реорганізація існуючих партій та утворення низки нових. Незважаючи на загальне зростання рівня патріотизму та актуальності проблем, які піднімають крайні праві, ця ідеологія не набула масового поширення. УНА-УНСО поки не брала участі у виборах, а результати Свободи, Правого сектору та інших крайніх правих доволі низькі. Жодна з них не змогла подолати виборчий бар'єр у 2014 р., отримавши представництво лише завдяки перемогам в одномандатних округах (6 де-

путатів від Свободи, 1 від Правого сектору). Більш того, ці партії є доволі нестабільними. Зокрема, лідер Правого сектору Дмитро Ярош у листопаді 2015 р. покинув партію і анонсував утворення власної. Такий розкол може спровокувати падіння підтримки крайніх правих та стати на заваді використанню ними можливостей для здобуття електоральних успіхів, які з'явилися у них в останні роки.

М.С. Красіков

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

РОЗУМНИЙ НАТОВП ТА ПОЛІТИЧНЕ

Стрімкий розвиток комунікаційних технологій значно змінив образ сучасного суспільства. Виникнення мобільних телефонів, мобільного Інтернету, смартфонів з фото, відео та звукозаписуючими функціями значно змінили політичну сферу більшості країн світу. Всі гучні виступи та протести двотисячних і першої половини десятих ХХІ сторіччя проходили під впливом і за допомогою цих технологій: від масових протестів у 2000 р. проти філіппінського президента Джозефа Естради до протестів у Молдові у січні 2016 р. Мало хто не погодиться з тим, що наразі нові комунікаційні технології, що включають Інтернет (мобільний, 3-4 G), смартфони, мобільні комп'ютери (планшети), соціальні мережі є чи не найефективнішими засобами організації широких мас населення на протест та інші політичні дії. Можна сміливо говорити про трансформацію традиційного поняття «маси» та «натовпу» і говорити про «розумний натовп».

Метою дослідження є розкриття феномену «розумного натовпу», як учасника сучасного політичного процесу.

Об'єктом дослідження виступає свідомість «розумного натовпу», його поведінка і причини, що спонукають його до політичних дій.

Для досягнення мети автор поставив декілька завдань:

- Визначення структури та характеристики «розумного натовпу» та їх відмінності від класичного натовпу.
- Виділити способи та засоби «розумного натовпу» для досягнення свої цілей.
- Окреслити види взаємодій окремою людиною чи групи людей з «розумний натовпом».

У результаті проведеного дослідження автор приходять до наступних висновків. По перше, «розумний натовп» складається з різних гетерогенних груп та людей, об'єднаних спільними ідеями чи ситуацією. Як тільки проблема вирішується, вони розпадаються. «Розумний натовп» очолюється лідером або ініціативною групою, але при цьому вони найбільш контактні до кожного члена натовпу. Серед їх характеристик можна назвати організованість, мобільність, «миттєва повсюдність». По-друге, крім класичних форм політичної активності для досягнення власних цілей, як мітинги, зібрання, розповсюдження агітматеріалу (але при

цьому корегується все це за допомогою мобільної або Інтернет-мережі), смартфон використовує такі засоби, як флешоби, репости новин та матеріалів у соцмережах, що доводять чи підтримають власну точку зору; участь у Інтернет-обговорення та тролінг опонентів, хакерські атаки і т.п. По третє, координація та взаємодія проводиться у соцмережі або за допомогою мобільного зв'язку; відношення лідера або ініціативної групи до рядових учасників може бути рівним; але «розумний натопв» не застрахований від маніпуляцій з боку сторонніх і зацікавлених осіб.

Список використаних джерел

1. Рейнгольд Г. Умная толпа: Новая социальная революция / Г. Рейнгольд. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2006. – 416 с.
2. Шуровьески Дж. Мудрость толпы. Почему вместе мы умнее, чем поодиночке, и как коллективный разум влияет на бизнес, экономику, общество и государство / Дж. Шуровьески. – М.: Манн, Иванов и Фебер, 2014. – 594 с.

Ю.І. Лаврюк
Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля

УКРАЇНСЬКИЙ КОНСЕРВАТИЗМ ЗА В'ЯЧЕСЛАВОМ ЛИПІНСЬКИМ

Ідеологія державотворення в Україні повсякчас залежала від обставин, в яких перебувала українська державність. Таким чином, під час Національно-визвольних змагань в Україні 1917 – 1922 рр. постає ідеолог українського консерватизму – В'ячеслав Казимирович Липинський. Він є основоположником політичної думки України, в своїх роботах писав про те, якою варто бути українській державі і якою мусить бути нація. В. Липинському належить більше десяти науково-публіцистичних праць в яких він фундує нову ідеологію «гетьманського націоналізму» – класократію [1, с. 85-88].

Провідною верствою класократичної держави за ідеєю українського консерватизму В. Липинський вважав активну групу людей із спільної етнографічної маси – національну аристократію. На аристократію він покладав бажання правити, організовувати і заради цього уміти ризикувати своїм життям, володіти технічними засобами війни та оборони, володіти технічними засобами економічної продукції [2, с. 46-50].

Політична організації національної аристократії як влади розглядалася двома типами державного устрою: класократією, де «класами» вважаються всі, кого об'єднує виконання однієї спільної функції, без уваги на місце в ієрархічному «розслоюванні» Провідною рисою такої влади є конституційна монархія.

Однією з головних ознак існування класократичного устрою є обмеження світської влади духовною, адже перед релігією всі рівні. Вла-

да світська визначає і шанує авторитет влади духовної, уникає зловживань та обмежує набирання своєї сили. Влада духовна займається справами всіх покривджених і надає оборону морального закону всім однаково. Така рівновага може існувати доти, доки влада духовна не буде пригнічена світською і поки ці дві влади виразно розмежовані між собою [3, с. 5].

Другою формою обмеження є авторитетна не самодержавна монархічна влада, яка отримує благословення духовної і стає однією для цілої нації. При цьому вона сама обмежена законом. Однак, вона консервативна, але не реакційна [3, с. 5].

Головна теза політичної організації за українським консерватизмом – активна меншість, а не пасивна більшість «творить нації і держави» [4, с. 65].

Класократичний устрій допускає свободу критики та опозицію. Однак, наявність опозиції не призводить до революційних зломів, оскільки опозиція діє в рамках традиційного правопорядку, який вимагає від неї політичного реалізму та відповідальності. За такого устрою національна аристократія не є замкнутою верствою. Найздібніші вихідці з соціальних низів асимілюються з національною аристократією, забезпечуючи таким чином її постійне відновлення та омолодження [5].

В. Липинський вважав, що основна умова створення української держави – це Єдність: релігійна, регіональна, політична, організаційна і національна. Справу української державності завжди губила відсутність єдності між українцями – т.зв. галицько-наддніпрянський антагонізм.

Резюме своїх політичних і світоглядних поглядів В.Липинський сформулював так: «Навіть найтрудніше завдання може бути виконане, коли є: стихійне, вроджене хотіння, ясна ідея, усвідомлюючи хотіння; воля та розум, потрібні для здійснення ідей, віра в Бога і в те, що дана ідея згідна з Божими законами; і любов до людей та землі, серед яких і на якій має здійснюватися дана ідея» [5].

Теза, що «Тільки власна Українська держава, — зазначав він, — дасть нам той об'єднуючий дух, котрий усіх нас, хліборобів, в один міцний, твердий український хліборобський клас міцно зв'яже. Бо тільки в ім'я власної Української держави і спільної національно-державної культури зможемо ми знайти спільну мову з іншими українськими класами і необхідний для тривкого державного ладу компроміс з ними заключити» [6, с. 15] була підтримана Гетьманом П. Скоропадським.

Консерватизм, за В. Липинським, — це утвердження серед громадян України організованих сил авторитету, дисципліни, правопорядку, політичної культури, здатних приборкати анархію і свавілля, і, нарешті, релігійний етос — основа становлення морального порядку, без якого неможливо сформувати націю, збудувати державу.

Окрім В. Липинського, український консерватизм розглядали С. Томашівський – Правова клерикальна монархія об'єднана з католицькою церквою. Погляди на цю теорію не розділяють, адже вона полягає виключно в рамках греко-католицької церкви в рамках територіального патріотизму як національна ідея. У В. Кучабського, за форму правління взято мілітарну монархію на чолі з «українським П'ємонтом».

Втім, усі фундатори українського консерватизму підтримували існування приватної власності та постановили ієрархію цінностей як Держава – Нація – Суспільство [7, с. 158-168].

Отже, трудова монархія В. Липинського ґрунтувалася на ідеях домінуючої ролі держави в національному і соціальному розвитку, монархічної форми державного правління, територіального патріотизму, пріоритетності приватної власності, провідної ролі аристократії у державотворчому процесі та вирішальної ролі моральних і релігійних чинників у суспільному поступові.

Таким чином, В. Липинський приходить до нової форми влади – національної аристократії. Щоб виконувати відведені їй ролі, провідна верства повинна мати стихійне ірраціональне хотіння правити, незбориму волю до влади, певну харизму як моральний авторитет, вміння ризикувати і жертвувати партикулярними інтересами в ім'я всього суспільства, а також володіти матеріально-технічною базою, засобами виробництва для здійснення реального впливу на широкі соціальні верстви [7, с. 158-168].

Резюмуючи, можна зробити висновок: без власної (на цьому наголошує В. Липинський) національної аристократії неможлива своя держава, а значить і власна нація. Без автохтонної політичної еліти вона приречена віками бути поневоленою, стати літературою, а не реальністю.

Список використаних джерел

1. Сверстюк Є. Залізні стовпи В'ячеслава Липинського / Є. Сверстюк // Липинський В. Історико-політологічна спадщина і сучасна Україна: Твори. Архів. Студії. – Київ; Філадельфія, 1994. – Т. 1.
2. Гришко В. Вячеслав Липинський і його творчість / В. Гришко, М. Базилевський, П. Ковалів. – Нью-Йорк: Булава, 1961. – 86 с. – Б. ц.
3. Гордієнко М. До нації через державу: Політичне кредо В. Липинського / М. Гордієнко // Україна і світ сьогодні. – К., 2003. – № 13.
4. Липинський В. Покликання «варягів» чи організація хліборобів. Кілька уваг з приводу статті Є. Х. Чикаленка «Де вихід?» / В. Липинський. – Нью-Йорк: Булава, 1954.
5. Терещенко Юрій. Скарби історичних традицій. Нариси з історії української державності / Ю. Терещенко. – К.: Темпора, 2011. – 560 с.
6. Забаревський М. В'ячеслав Липинський і його думки про українську націю і державу / М. Забаревський. – Аугсбург: 1946. – 51 с. – Б. ц.
7. Гречанюк С. Його листи – «до запитання» / С. Гречанюк / В'ячеслав Липинський // Хроніка 2000. Наш край. – 1993. – № 3–4 (5–6).

С.О. Лях

Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля

ПОЛІТИЧНІ ПОГЛЯДИ ДАНТЕ АЛІГ'ЄРІ

Данте Аліг'єрі був засновником літературної італійської мови, автором низки літературних творів епохи Відродження. Та навіть через стільки

років після його смерті частина його життя залишається для нас загадкою. Він на своєму власному прикладі довів, що усього можна досягти завдяки завзятості та допитливості, адже був одним із найдосвідченіших людей епохи. Він не поділяв політику та поезію на окремі сфери, вони обидві були найзначнішими у його житті. Саме у його найголовнішому творі «Божественна комедія» поєднані усі сторони життя італійського суспільства свого часу. Спробувавши відобразити минуле та передбачити майбутнє, все ж за основну мету він взяв розкрити політичний аспект.

Данте не був політиком, що писав вірші, він був геніальним поетом, вмівши в «Божественну комедію велику кількість ідей. Великий поет є «абсолютно сином середніх віків». Відживаюча ідея всесвітньої імперії знаходить у ньому ревного захисника. Він намагається поєднувати теорії болонських юристів з вченням Фоми Аквінського про кінцеву мету, про першість теоретичного розуму і про необхідність загального миру. Визнаючи в людині дві різні цілі, а відтак в суспільстві дві незалежні одна від одної влади, він не з'ясовує їх відносини між собою і заперечує підпорядкування світської влади духовній.

Характерною рисою роздумів Данте є суперечливість поглядів, роздумів, прагнень і мрій. З одного боку, він усіма думками і почуттями прив'язаний до середньовічних традицій, з іншого ж – невблаганно прагне до далекого щасливого майбутнього. Він, як переконаний католик і монархіст, мріяв про створення ідеальної імперії на чолі зі справедливим монархом. І в той же час, саме він став першовідкривачем багатьох першових ідей, поглядів нового часу.

Світогляд Данте, який творив напередодні епохи Відродження, був суперечливим і в той же час цілісним у своїй суперечливості. Цю неординарну особистість не можна цілком і повністю пов'язати з яким-небудь одним певним класом, тому що, як і майбутні гуманісти, титани Відродження, він не знав соціальної обмеженості [2].

Його неприкрита та пристрасна ненависть до пануючих тоді у містах комерційного духу, аморалізму, експлуатації природним чином сприяла формуванню неприязні до ранніх капіталістичних відносин. Витоки його народності можна побачити саме в цьому, в вираженні настроїв народних мас пополанських низів. У ідеальній моделі світового порядку Данте бачить лише монархію на чолі з германським імператором.

У працях Данте немає конкретного механізму правового функціонування та контролю, але принципи належної роботи політичної системи дуже детально виписані, адже, на його думку, всі потреби суспільства може задовольнити імперія. Данте дуже детально розписав, якою саме повинна бути імперія. І він неодноразово доводить необхідність створення імперії, адже саме вона зможе задовольнити усі потреби людства, надати справедливість та свободу.

Данте був виразником прогресивних політичних ідей міських комун Італії взагалі, саме у той час коли проходила соціальна боротьба між буржуазією та феодалами. Аліг'єрі насамперед вважається ідеологом міської комуні, вперше виразивши з неймовірною силою інтереси розвитку «першої капіталістичної нації». І тут особливий інтерес представля-

ють ті ідеї, які віщували майбутнє, звільнення особистості від традиційних уявлень про людину та її призначення. Справжній геній, який зміг побудувати модель світового порядку, спрямованого на досягнення добробуту спільноти, складовою якого є універсальний мир. Людина, яка осмислювала свою епоху, сутність свого життя, в продовж якого невблаганно шукає нові шляхи. Він борець, і отже вже переможець, який не зламався перед усіма труднощами, які випали на його долю, і які він зі усією своєю гідністю прийняв. Данте не може не боротися за справедливість, перейматися за рідну батьківщину, і тому не може не бути політиком. Він не був цілковитим реалістом, але вже став нового часу, і в той самий момент людиною Середньовіччя зі своїми власними поглядами. Ф. Енгельс справедливо зауважив у свій час, що про мислителя потрібно судити не по тому, що було в нього неминуче перехідним, а по тому, що він вніс нового, прогресивного. Тільки такий підхід є дійсно вірним [3].

Отже, Данте є цілковитим противником верховенства папства над світською владою. Він уявляє собі світову монархію як об'єднану Італію, яка розташована в центрі інших держав, а її монарха – наступником античних цезарів.

Список використаних джерел

1. Мандельштам О. Разговор о Данте / О. Мандельштам. – М., 1987.
2. Илюшин А. Над строкой «Божественной Комедии» / А. Илюшин // Дантовские чтения. – М., 1985.
3. Малашенко И.Е. Мирозрение Данте и проблема философской эволюции Сигеро Бробандского / И.Е. Малашенко // Дантовские чтения. – М., 1982 р.

Г.Р. Матухно

Днепропетровский университет имени Альфреда Нобеля

КОНФЛИКТ КАК ОДИН ИЗ ИСТОЧНИКОВ РАЗВИТИЯ ПОЛИТИЧЕСКОЙ МЫСЛИ И ГОСУДАРСТВ В ЦЕЛОМ

На протяжении всей мировой истории происходило непрерывное развитие как и в производственной сфере, так и в самом человеке и государственных сферах. От эпохи к эпохе люди, в зависимости от своевременных обстоятельств, стремились к развитию для достижения различных целей: это и стремление к совершенству, и попытка преобразить окружающий мир, либо попросту извлечь собственную выгоду. На фоне многих исторических примеров можно уточнить одно – конфликт является мощным катализатором для развития тех или иных сфер, в том числе и науки. В ряде ситуаций именно конфликты заставляли общество развиваться, что было необходимо, как и для успешного разрешения самого конфликта, так и стимулирования развития социума в целом [1, с. 60].

Согласно известному американскому социологу Л. Козеру конфликт является абсолютно нормальным состоянием общества. Согласно его мнению, конфликт – это свидетельство того, что есть идеал, и он отличается от реального положения вещей, и это положение необходимо изменить сторону приближения к идеалу [2, с. 56]. Конфликт – источник развития и залог прогресса. Это противоречие, требующее разрешения [2, с. 58]. С другой стороны конфликт является негативным явлением, так как нередко масштабные, как и внутренние, так и внешние конфликты ведут к нестабильности, большим затратам материальных ресурсов, и порой даже к насилию. Но одновременно с этим долгое отсутствие конфликтов в целом замедляет развитие, как в различных сферах, так и в государстве в целом.

Согласно З. Фрейду, предрасположенность к конфликтам присуща абсолютно всем людям из-за их эгоизма, стремления стать лучше, чем окружающие [3, с. 844-845], а так как социум состоит именно из людей – таким образом, создаются межклассовые и межсубъективные противоречия, которые базируются на стремлении достижения собственных целей теми либо иными индивидуумами.

По И. Канту, конфликт основывается на стыке двух измерений – ноуменальном и феноменальном мирах (действительностью и субъективным мировоззрением) и так как у каждого индивидуума есть собственные мировоззрения, которые зачастую бывают диаметрально противоположными, эти убеждения вступают в конфликт, в результате которого возможно появление новых открытий и идей [4, с. 736]. Более того, ноуменальное и феноменальное измерения так же могут вступать в конфликт, в результате непонимания тех или иных идей определённого индивидуума окружающим миром, либо при различной трактовке определённых событий правительствами разных стран.

У различных философов, социологов и мыслителей разных времен были свои теории происхождения конфликта, но все их теории были единогласны в одном – конфликт даёт мотивацию для развития, как и большинству личностей, так и государствам в целом, так как каждое государство стремится быть наиболее влиятельным на международной арене, стремится диктовать свои, выгодные для себя условия взаимосоглашений и договоров, для чего, большинство правительств выделяет огромное количество средств на стимулирование роста экономики, развитие науки, технологий и, конечно же, армии.

На протяжении всей мировой истории именно конфликты активно стимулировали развитие различных цивилизаций. Это и активное развитие науки в СССР во время холодной войны, что своего рода также является конфликтом, и активное развитие промышленности различных государств в результате промышленного переворота. Даже деятельность многих известных писателей, философов и мыслителей зачастую давала столь плодотворный результат именно благодаря «взбудораживающему» действию конфликта. К примеру, абсолютно вся деятельность известных философов, которые внесли значительный вклад в развитие политической мысли Украины, таких как П. Пестель, М. Драгоманов, В. Липинский, И. Франко и многих других базировалась на разрешении

внутренних государственных конфликтов, которые проявлялись в поляризации интересов различных слоёв общества и частично на международном уровне. Именно стремление сделать этот мир лучше, понимание в результате конфликта, что нынешнее общество и государство далеко от совершенства, позволило всем вышеперечисленным деятелям оставить нам своё творческое наследие, которое нашло своё применение в будущем и послужило весомым вкладом в формирование и развитие политической мысли на Украине.

На примере истории любого государства мы можем увидеть, что зачастую конфликт становится мощным катализатором его дальнейшего развития. Однако в самом конфликте приятного мало – при чересчур критической ситуации государство может попросту рухнуть. Но в то же время, при понимании сути самого того или иного конфликта в государстве действующей властью и предпринятые активные меры с целью его урегулировать, зачастую позволяют создать недопускание нарастания критической обстановки в стране, с последующим разрешением конфликтной ситуации и формированием определённых выводов, которые будут способствовать дальнейшему развитию государства.

Список использованных источников

1. Дарендорф Р.Г. Современный социальный конфликт. Очерк политики свободы / Р.Г. Дарендорф. – Москва: РОССПЭН. – 2002. – С. 60.
2. Козер Л.А. Функции социального конфликта / Л.А. Козер. – Москва: Идея-Пресс. – 2000. – С. 56–58.
3. Фрейд С.Ш. Антология мысли / С.Ш. Фрейд // Я и Оно. – Москва: Эксмо. – 2015. – С. 839–854.
4. Кант И. Критика чистого разума / И. Кант. – Москва: Эксмо. – 2008. – С. 736–738.

О.М. Турчак

Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля

КОМУНІКАТИВНА ФУНКЦІЯ ЯК СКЛАДОВА ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Термін «політична культура» відомий з XVIII століття. Його запровадив у вжиток німецький просвітителі І. Гердер. На сьогодні під терміном «політична культура» мається на увазі сукупність цінностей, установок, переконань, орієнтацій та символів, які є загальноприйнятими й призначені для упорядкування політичного досвіду та регулювання політичної поведінки всіх членів суспільства.

У процесі розвитку політичної культури сформувалися та розвиваються її функції. Серед них пізнавальна, комунікативна, виховна, інтеграційна, регулятивна, ціннісна та інші. За допомогою комунікативної функції здійснюється передавання політичних знань, цінностей, навичок різни-

ми каналами, зокрема й за допомогою засобів масової інформації. Завдяки комунікативній функції політична культура є засобом ідейно-політичного та правового зв'язку громадян як із політичними інститутами, так і між собою. Вона дає змогу встановити зв'язки між учасниками політичного процесу не лише в межах наявної політичної системи, а й з наступними поколінням суб'єктів політичного процесу. Це відбувається завдяки узагальненню, впорядкуванню, систематизації елементів політичної культури та передачі їх від покоління до покоління, що забезпечує спадковість політичного досвіду різних поколінь. Комунікативна функція забезпечує співпрацю всіх членів суспільства для подальшого соціального прогресу та національного відродження.

Зростанню значення та ролі комунікативної функції сприяє поглиблення процесу політизації суспільства та його політичної свідомості, оскільки комунікативна функція сприяє формуванню в людей політичної свідомості, орієнтує їх на перспективу суспільного розвитку. Завдяки цьому в сучасному суспільстві активізувався процес формування та розвитку різноманітних політичних концепцій, ідей, поглядів. Неодмінною умовою найбільш повного інформування суспільства та обміну інформацією між соціальними структурами є гласність, яка, крім іншого, служить інструментом контролю держави з боку суспільства.

Щоправда, у суспільстві може відбуватися й послаблення комунікативної функції через нестабільні політичні умови, що буде проявлятися в несумісності інтересів та позицій різних політичних суб'єктів, у знеціненні політичних прогнозів тощо. Але в такому разі активізується ідейна функція політичної культури. Взаємозв'язок комунікативної та когнітивної (пізнавальної) функцій можемо спостерігати на першому плані, якщо соціальна група або політичний суб'єкт матимуть міцні та стабільні політичні позиції, які дають можливість забезпечити взаємодію з різними елементами політичної системи суспільства. Але яка б функція політичної культури не посідала перше місце, роль мови в політиці залишається беззаперечним фактом. Більшість дослідників дотримуються думки, що мова політики переважно є мовою маніпуляцій, хоча й не зводиться до неї повністю, оскільки певні аспекти мови політики, зокрема референтні знаки, виконують суто інформативну функцію. Водночас «політична мова» використовується з метою маніпуляцій у багатьох інших сферах спілкування – побутовій, рекламній, педагогічній, релігійній [1].

Мову політики (а фактично комунікативну функцію) можна розглядати як своєрідну політичну технологію, оскільки роль і значення політичного діяча багато в чому залежить від того, наскільки професійно він використовує мову. Адже мова – це засіб здійснення влади та її інструмент. Політик повинен уміти добирати потрібні слова та вирази, щоб донести до адресата свою політичну позицію. Не можна не погодитися з думкою Р. Водак, що «мова знаходить владу тільки тоді, коли нею користуються люди, які мають владу; сама по собі мова не має влади» [2, с. 19].

Не слід забувати про надзвичайну рухливість, мобільність і динамічність мови політики, яка швидко реагує на будь-які зміни в суспільстві. Для позначення нових політичних реалій з'являються відповідно нові

слова та вирази, інші ж при цьому зникають з ужитку й використовуються лише для позначення реалій минулого. Ще однією важливою властивістю політичної мови є її семантична й стилістична незамкнутість, що обумовлює проникнення в мову політики одиниць з інших суспільних сфер.

Поряд із комунікативною функцією політичної культури можна поставити мову політичного виховання, призначенням якої є спрямованість на формування у громадян політичних позицій. Ця мова вже не нейтральна, навпаки, вона характеризується емоційністю, образністю, а також гнучкістю та аргументованістю. Багато в чому подібною до мови політичного виховання є мова політичної пропаганди, однак вона не має її гнучкості та аргументованості. Тут майже не використовується спеціальна політична термінологія, зате вживаються «лобові епітети», арготизми, іронія, сарказм, перебільшення оцінки тощо. Ця мова є основою виборчих кампаній, насамперед де задіяні PR-технології. Головна особливість виборчих технологій – це їхня спрямованість на використання механізмів, які регулюють поведінку виборців, їхні ціннісні орієнтації, інтереси, настрої, прагнення та сподівання.

Отже, комунікативна функція як складова політичної культури відіграє важливу роль у політичних технологіях, головне завдання яких полягає у налагодженні зв'язків між органами влади та інститутами громадянського суспільства. Завдяки комунікативній функції поглиблюється процес політизації суспільства, зростає значення політичної свідомості.

Список використаних джерел

1. Ошева Ю.В. Политическая лексика и фразеология русского языка (1985 – 2000 гг.): дис. ... канд. филол. наук / Ю.В. Ошева. – Уфа, 2004. – 269 с. // <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/93803.html>
2. Водак Р. Язык. Дискурс. Политика / Р. Водак. – Волгоград: Перемена, 1997. – 139 с.

П.Г. Церр

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

НЕТОКРАТІЯ ЯК НОВА ФОРМА ПОЛІТИЧНОЇ ВЛАДИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Мінливість, мобільність, науковий прогрес та тотальна інформатизація усього суцього є доміантними поняттями у сучасну епоху. Масове поширення комп'ютерних інформаційних технологій призвело до виникнення в світі абсолютно нового суспільства, які ми звикли називати інформаційним або постіндустріальним. Тому актуальність дослідження полягає по-перше, у розгляді особливостей політичної влади у інформаційному суспільстві. По-друге, зумовлена у роз'ясненні такого феномену як «нетократія» та її вплив на сучасну політичну сферу. По-третє, сьогоденні проблематика політичної влади у інформаційному суспільстві, зокре-

ма феномену «нетократії» розглядається у рамках економічних, соціологічних наук. Проте, в політичних науках вона не достатньо розвинена. Не дивлячись на відносно давню традицію вивчення цієї сфери такими дослідниками як Ю. Хабермас, І.Луман, М. Маклюен, Д. Белл, А. Тоффлер, Д. Масунда, О Барада та Я. Зодерквіста, Є. Гільбо і багато інших. Наукове знання з цієї проблематики є доволі децентралізованим і потребує як систематизації, так і подальшого поглиблення.

Отже, аналізуючи нетократію як нову форму політичної влади, відзначимо для конкретизації дослідження таке поняття як інформаційне суспільство. Варто зазначити, що цей термін розглядається класиком дослідження цього феномену Д. Беллом як високотехнологічну інформаційну мережу, що діє в глобальних масштабах [1]. Сам термін «інформаційне суспільство» вказує на специфіку сучасного етапу розвитку суспільства, а саме: підкреслює роль і значення інформації, яка сьогодні «перетворюється в предмет масового споживання, використовується як фактор влади і управління, впливає на зміни в соціально-політичній сфері, стає причиною автоматизації та інших техногенних процесів» [2, с. 3].

У інформаційному суспільстві головний ресурс – це інформація, а головний економічний прогрес це інформаційні технології. Тому, з одного боку, це створює єдину мережу зв'язку, яка здається нам горизонтальною, з іншого – інформаційне суспільство зі своїми «розумними» технологіями спрощує контроль над громадянами, до якого правляча еліта прагне протягом всієї історії. Таким чином, відбувається трансформація політичного процесу – з'являються нові лінії політичного протистояння, формуються нові і піддаються перевірці старі політичні інститути, на арену виходять нові актори, які в політичних програмах прокладають вектори розвитку політичної системи.

На власних очах ми простежуємо становлення суспільства в мережі, яке має інші цінності, інші політичні погляди та інші пріоритети у житті. А тому і система влади у такому суспільстві має особливий статус. Так, наприклад, Р. Гатауллина говорить про те, що прагнення потрапити в мережу закладено в людині на генетичному рівні [3, с.63]. Дійсно, людина завжди прагнула до свободи, безмежності і втілення того, чого їй хочеться. В «електронних громадах» не існує будь-якої ієрархії, як вважає дослідник. Таким чином, можна говорити навіть про зародження «теоретичної» віртуальної демократії, яка буде породжувати новітні системи управління суспільством. Проте з цією думкою не погоджуються шведські філософи О. Бард та Я. Зодерквіст. Так, на їх думку, на зміну т. з. буржуазному класу – ті, які володіють природними ресурсами прийдуть нетократи – ті, хто будуть володіти ексклюзивними інформаційними ресурсами. Так, на думку авторів цього концепту, «зацікавлені владні групи дають занадто багато інформації та збивають нас з пантелику для забезпечення секретності певного істотного знання» [4, Г.3].

За сукупністю поточне розуміння за Бардом та Зодерквістом щодо нетократії можна зібрати в ключові тези, розкриті нижче.

1. Нетократія існує поза і над усіма відомими державними і міжнародними структурами, корпоративним і будь-яким іншим управлінням – в

цивільному і військовому секторах. Нетократія – це невидима світова еліта, яка не превалує в публічному просторі. Її влада стає реальною, на відміну від офіційних органів – вони є лиш декораціями для досягнення цілей нетократів. На їх думку, буржуазія буде використовувати свій контроль над парламентською системою та поліцію для легітимізації і захисту найважливіших компонентів в конструкції нетократичної влади: патентів і авторських прав [4, Г.2].

2. Джерело влади нетократії – в технологіях управління моделями поведінки людей і здатності капіталізувати знання. На відміну від романтичного мислення багатьох дослідників шведські філософи говорять про владні ієрархії в нетократії [4, Г.2]. Автори підкреслюють, що загальною помилкою теоретиків в області інформації епохи пізнього капіталізму є те, що прозорість мережі призведе до більшої відкритості суспільства з повністю реалізованими принципами демократії на всіх рівнях, і у всіх учасників мережі будуть рівні можливості впливу і один доступ до інформації [4, Г.5]. Але це нетократична пропаганда. Так, сама ідея демократії є утопічною. Якщо на мікрорівні є ймовірність цієї децентралізації, то на макрорежевому рівні це нереально.

3. На думку філософів, ця мережа організована на основі особистостей, компаній або організацій, а на основі членства в тих чи інших мережах. На нижньому рівні цієї піраміди розташовується конс'юмтаріат, укладений в мережу необмеженого споживання, членом якої може стати будь-який бажаючий. Основна діяльність цієї мережі – споживання. На вершині ієрархії ті, хто має можливості привертати увагу, іншими словами, ті, хто має знання і має мережу корисних зв'язків, які можуть бути корисні для даної конкретної мережі;

4. Ексклюзивне споживання змінюється на ексклюзивне володіння інформацією. Треба зазначити, щоб мати доступ до останніх не треба мати гроші, потрібно володіти схожою ексклюзивною інформацією або певне знання або контактами. Таким чином, гроші у інформаційному суспільстві відіграють не ключову роль для досягнення успіху.

5. Нетократичний світогляд ґрунтується на ідеях, які не нові і йдуть корінням до Стародавньої Греції – від філософа Геракліта. Автори нетократії виокремлюють тоталітичну та мобілітичну традицію у філософському світі [4, Г.2]. Саме мобілітична традиція описує нетократичні цінності: вона характеризується прагненням до загальної відкритості, де кожен суб'єкт прагне пристосуватися до реалій навколишнього світу. Ідея тут знаходиться поза буття і поза людей. Еґо не є даністю. Філософське міркування рухається від світу до суб'єкта.

Розглянувши основні політичні міркування щодо влади у нетократичному суспільстві, ми дійшли висновків: по-перше, світ у нетократичному просторі уявляється як єдина глобальна мережа, яка має свою екологічну систему – владні ієрархії, цінності та основи побудови майбутньої парадигми мислення. По-друге, проаналізувавши книгу, ми дійшли висновку, що марксистська теорія суспільної свідомості є інноваційною у постіндустріальній епохі. По-третє, сучасна філософія повинна концентруватися на дослідженні комунікативного суспільства, гранично дис-

персного і комплексного, осягнення природи якого вимагає розробки нових підходів і концепцій. Подальші дослідження у цьому напрямку можуть бути у дослідженні нетократичного суспільства, а також у розборі щодо методології побудови парадигми нетократичної свідомості.

Список використаних джерел

1. Белл Д. Социальные рамки информационного общества / Д. Белл // Новая технократическая волна на Западе. – М.: Прогресс, 1986. – С. 330–342. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.alt-future.narod.ru/Future/bell.htm>
2. Арляпова Е.В. Специфика коммуникации в информационном обществе / Е.В. Арляпова // PR-технологии в информационном обществе: материалы всероссийской научно-практической конференции. – Санкт-Петербург, 4–5 ноября 2003 г. – СПб. : Изд-во СПбГТУ, 2003. – С. 3.
3. Гатауллин Р.А. Идеалы и идолы виртуальной реальности / Р.А. Гатауллин // Материалы межвуз. конференции. Казань, 2000. – С. 62–64 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://libweb.kpfu.ru/z3950/phil/0718131/062-064.pdf>
4. Бард А. Нетократия. Новая правящая элита и жизнь после капитализма: пер. с шведск. / А. Бард, Я. Зодерквист. – М., 2003 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.thenetocrats.ru/>

Я.В. Ярошенко

Днепропетровский университет имени Альфреда Нобеля

КАРЛ МАРКС И ТЕОРИЯ МАРКСИЗМА

Марксизм как мировоззрение и революционная идеология рабочего класса зародился в 40-е гг. XIX в. К тому времени первые массовые выступления рабочих в Англии возвестили о выходе на историческую арену нового класса – пролетариата.

Актуальность данной темы связана с тем, что в мире сосуществуют разные идеологии и социализм и коммунизм всегда были достаточно популярны.

Основные идеи марксизма таковы:

- борьба господствующих и угнетенных классов – движущая сила истории, а ее высшее выражение – социальная революция;
- капитализм – последняя эксплуататорская формация, которая создает мощные стимулы развития общества, но постепенно превращается в препятствие его прогресса;
- в условиях капитализма созревает пролетариат, свергающий господство буржуазии и устанавливающий свою власть;
- пролетариат осуществит переход к коммунизму, который предполагает уничтожение частной и утверждение общественной собственности, создание бесклассового общества и условий свободного развития личности [1].

Уже в самом начале творческой деятельности Маркс осознает как свое призвание защиту интересов «бедной, политически и социально обездоленной массы ...» (Маркс К., Энгельс Ф. Соч. Т. 1. С. 125.). В пролетариате К. Маркс увидел класс, призванием которого является уничтожение существующего миропорядка [2]. В одном из своих трудов философ вводит такое понятие как «отчужденный труд». К. Маркс фокусирует внимание на проблеме «отчужденного труда» как основной формы отчуждения, и показывает, что жизненная потребность участия в свободном, творческом труде есть важнейшая часть человеческой природы. Нужно сказать, что в ходе марксистской теории появлялись различные социальные утопии. Такие как уравнилельный коммунизм. Доктрина заключается в распространение «социального равенства» (равенство труда, оплаты, удовольствий и наслаждений) фактически означает распространение всеобщей нищеты, резкое понижение уровня культуры.

Позже возникает такое направление в марксизме, как «неомарксизм». Концепции неомарксизма стали одной из составных частей теории новых левых. Неомарксизм возник в результате теоретической разработки ряда проблем, на которые не мог дать ответы традиционный марксизм. Среди таких проблем — вопрос о позиции левых партий относительно Первой мировой войны; вопрос о том, почему в Западной Европе не состоялись социалистические революции, несмотря на развитое рабочее движение. Считается, что большинство направлений неомарксизма отказываются от идеи вооружённых революций в пользу более мирного развития событий [4].

Что касается советского марксизма можно сказать, что «Ленинская теория, также как и сталинская, отрицали возможность международной интеграции западного мира в длительной перспективе. Советский марксизм отрицал изменения, которые произошли в структуре рабочего класса западных стран, потому, что марксистское классическое представление о революционный пролетариат перестало быть главной опорой советской теории» [1, с. 43]. Формирование советской марксистской теории происходило из ленинской интерпретации марксизма. Главная беда советского марксизма была в том, что он превратился в марксизм-ленинизм, который являлся официальной и священной доктриной советского государства [3].

Приведенный анализ возникновения и развития философии марксизма свидетельствует, что философия марксизма, как и любая другая, имеет свои преимущества и свои недостатки. И не вина марксизма, а скорее беда, что его пытались превратить в догму, в абсолютную истину всех народов и на все времена.

Марксизм послужил появлению таких левых идеологий, как социализм и коммунизм. На данный момент марксистская теория не является актуальной, несмотря на то, что небольшой процент стран остались верны коммунистической и социалистической теориям. Запад не подвергся коммунистическим настроениям и капиталистический строй в странах Европы не пошатнулся. К. Маркс и Ф. Энгельс ошиблись уверяя, что мир охватит новое течение и позволит пролетариату стать ведущим классом

во главе государств. Это произошло по ряду причин. Самыми основными можно выделить следующие:

1. Для перехода к социализму необходимо определенное степень развития капиталистической экономики – экономической базис.

2. Марксизм недооценил возможностей капиталистического способа производства. Научно-техническая революция опровергла тезис марксизма о том, что капитализм тормозит прогресс общества.

3. Марксизм ложный, потому что не прошел испытание временем. Свидетельство тому – крах Советского Союза, в отличие от капиталистических стран, которые процветают.

4. Марксизм ложный, так как в результате отрицания им существование Бога стали возможны изуверства коммунистической власти. Верующие люди не посмели бы творить насилие над своим собственным народом.

Поэтому, делая определенные выводы, опираясь на факты, марксизм можно назвать идеологией недоработанной и противоречивой.

Список использованных источников:

1. Государство и революция: Учение марксизма о государстве и задачи пролетариата в революции Ленин В.И. Полное собрание сочинений. – 5-е изд. – Т. 33. – М.: Издательство политической литературы, 1974. – С. 1–120.

2. Кагарлицкий Б.Ю. Марксизм: не рекомендовано для обучения / Б.Ю. Кагарлицкий. – М.: Алгоритм; Эксмо, 2005. – 480 с.

3. Колесов М.С. Герберт Маркузе и советский марксизм // Вестник СевГТУ: сб. научных трудов. – Севастополь, 2009. – С. 15–23.

4. Основы марксистской философии: Ф.В. Константинов / авт. колл.: В.Ф. Берестнев и др. – 2-е изд. – М.: Политиздат, 1963. – С. 69–294.

СЕКЦІЯ 2. ПОЛІТИЧНІ ІНСТИТУТИ ТА ПРОЦЕСИ

D.V. Proshyn

Dnipropetrovsk Alfred Nobel University

DEMOCRACIES VS. TERRORISM: SCENARIOS AND TRAPS

Researchers who study the problem of the violent response given to terrorist threat by democratic regimes [e. g. 1; 2] traditionally depart from three interrelated premises.

Firstly, democratic regimes by definition are characterized by the supremacy of the law, the independence of the judicial system and the inviolability of human rights and civil liberties. Democracy gives to those dissatisfied with sociopolitical status quo legal means to express their dissatisfaction and try to peacefully bring about decisions aimed at redressing voiced grievances. Some researchers even argue that there exists a negative correlation between democracy and terrorism. In a nutshell, more democracy means less terror, to rephrase the title of one of numerous studies on the subject [3].

Secondly, peculiarities of their political and legal order make democracies more restrained, compared to dictatorships, in applying force even to avowed political enemies. Pointing at this, some authors argue that such “softness” could make democracies susceptible to terrorist violence [4]. Democratic regimes do not just deny the police or security forces a free hand; they are said to be too humane, treasuring every human life and therefore providing terrorists with plenty of easy targets. In other words, from this point of view, more democracy means more terrorism.

Thirdly, even when facts of applying excessive force by democratic regimes are incontrovertible, it is presented as “mistakes” or “deviations” from that moderate line which democracies allegedly intrinsically follow regardless of anything. (By “the application of excessive force”, this author means the use of violence whose intensity unquestionably surpasses the level of the existing threat and which is aimed not at the neutralization of the enemy (where it is possible), but at the enemy’s destruction and the intimidation of those who are not directly involved into terrorist activity.)

The question of the use of excessive force in countering terrorism is not limited to purely judicial or ethical issues (which alone would have warranted interest in this problem). Counterterrorism experience demonstrates that applying excessive force could not so much eradicate the threat as lead to the escalation of a conflict. It could discredit a regime giving additional weight to terrorists’ accusations against authorities; or increase the number of a ruling regime’s opponents at the expense of those who suffered from authorities’ wanton violence or solidarized themselves with the victims of repressions; or finally, increase the cohesion of already existing anti-government organizations and elevate the level of their aggressiveness.

The use of excessive force against terrorists by democratic governments is almost automatically defined as “deviations” or “mistakes”. However, the

frequency with which such “deviations” and “mistakes” take place, their duration and scale and regular repetition of several scenarios provide ground for talking about standard political situations, not just random dysfunctions, in whose framework, contrary to assertions of democracies’ immanent softness and moderation in administering violence even to their avowed enemies, democratic regimes with high probability can apply excessive force to their armed antagonists.

In the first place, it should be noted that the idea of the excessive force being alien to democratic regimes is based on the distorted understanding of democracy which emphasizes only one of democracy’s variations – a liberal one with its stably high legal standards and respect of human rights and civil liberties.

However, the democratic character of the political regime manifests itself, *sensu stricto*, in a limited set of procedures through which particular organs of political authority are formed and empowered and certain political decisions are made. The notions of “the will of the majority”, “voting,” “people’s representation” are not put squarely into any clearly defined political or ethical coordinate system and merely refer to certain procedures that, however important they may be, do not define the whole complex of sociopolitical relations. To put it in another way, a democratic decision could be not only “technically” wrong, but also unjust. Fulfilment of the majority’s will could mean the utter neglect of interests of the minority. Finally, the very nature of the dominant majority could be unjustly artificial (due to various forms of gerrymandering, discrimination, etc.).

In other words, the democraticity of a regime is basically a formal characteristic not necessarily implying the presence of a number of other significant sociopolitical features which, however, are virtually automatically attributed to democracy when liberal democracy is being presented as “democracy as such”.

In his classic research devoted to the “waves” of democratization, Samuel Huntington notes: “Governments produced by elections may be inefficient, corrupt, shortsighted, irresponsible, dominated by special interests, and incapable of adopting policies demanded by the public good. These qualities may make such governments undesirable but they do not make them undemocratic” [5] (italics added).

In this light, one should speak of the gradation of democratic regimes which demonstrate different levels of stability of political institutions, legal system and respect for the rights of various minorities. The bottom threshold of this gradation form those regimes which Fareed Zakaria defines as “illiberal democracies” [6]. These illiberal democratic regimes possess minimal attributes of democracy (a multi-party system, holding of relatively free elections, an existence of at least marginally free mass media). At the same time, they are characterized by the unwarranted expansion of the executive branch’s authority at the expense of the legislative and judicial branches; by the rise of strong leaders who, after being elected, try to “fulfill the people’s will” circumventing legal “formalities”; by the aggressiveness of leading political parties to minorities which are pushed to the political periphery not only “in the name of the people”, but quite often with real and substantial popular support.

In those cases when the problem of terrorism is dealt with by illiberal democratic regimes, authorities unhesitatingly and systematically cross the limit of sufficient force both with regard to terrorists and those who suspected of supporting them (Sri Lanka, 1980s-2000s; Peru, 1990s). It should be added that the application of excessive force to terrorists and their real (or alleged) sympathizers could be the sign of the accelerating degradation of illiberal democracy consequently leading to its transformation into an openly authoritarian regime (Uruguay, 1973; Argentina, 1976). However, the possibility of the latter scenario does not eliminate the specifics of the counterterrorism practice of illiberal democracies and this practice's combination with purely democratic procedures.

For example, in 1992, Peru's President Alberto Fujimori staged an *auto-golpe* (a self-coup), dissolved the Parliament and sharply expanded Presidential powers not in the last place justifying his actions by pointing at the necessity to respond to the terrorist threat. But, contrary to the cases with Uruguay and Argentina where activities of political parties were strictly curtailed or prohibited and elections banned, the Peruvian illiberal democratic scenario was realized with the broad use of democratic mechanisms. It is worth noting that in the 1995 Presidential elections Fujimori's actions (including the complex of harsh counterterrorism measures he had introduced) received genuine and substantial support from voters [7].

In their counterterrorism practice, illiberal democracies with easiness cross the threshold of sufficient force. However, the issue of democratic governments using excessive force against their armed opponents is not limited to illiberal democracy or, more broadly, – is not tantamount to the question of the relative perfection of the democratic political order. The remaining part of this article is devoted to the factors which are able – regardless of how fully a given regime incarnates the principles of democracy – to push a government towards actions leading to the use of excessive force or already constituting such use.

Firstly, the probability of a democratic government applying excessive force to its armed opponents increases proportionally to the scope of the conflict with which this government is dealing. In the first place, it can be observed in the choice of those who will be charged with terrorism counteraction. Facing a large-scale confrontation, a government could come to believe that the only effective way to solve the problem is to use against terrorists not the police (or analogous law enforcement agencies), but the regular military forces. Such decision could be understood by a government as serving the public interest. Nevertheless, the very nature of the military forces – the way in which they are trained, their tasks and methods – carries with itself the danger of the further escalation of a conflict.

Contrary to the police and other law enforcement bodies which are focused at the neutralization and apprehension of criminals for them being next handed over to investigative and judicial authorities, the military forces as an instrument of war are by definition oriented at the destruction of an enemy or at least at the infliction upon an enemy of the maximum possible (physical or psychological) damage. Even in the cases when the military forces are involved in counterterrorism activities only as one of the actors and are charged only with

the most challenging tasks (for example, patrolling those areas which are too dangerous for lightly armed police officers), the very presence of the armed forces inevitably and tangibly raises the risk of the military units administering force that is excessive in the context of counterterrorism measures. It is especially so if and when the military conduct their duties in close contact with a civilian population (e.g. the events of “Bloody Sunday” in Londonderry, 30 January 1972). Applying excessive force may not count among intentions of a government which decided to use the military against terrorists. Nevertheless, it does not mean that this government can consider itself free from any responsibility for potential (and highly probable) consequences of its decision.

Secondly, the chances that a democratic government will use excessive force against its antagonists are higher if a conflict separates two distinctively specific social groups with a government being closely related to one of them, formed for the most part or exclusively of this group’s representatives and accountable primarily to this group (the protracted and bloody conflict between the Sinhalese majority and the Tamil minority in Sri Lanka, 1983-2009, can represent here the case in point). Under such conditions, political pressure from its “own” social group may goad a government towards using extremely harsh or excessive measures in order to protect interests its “own” constituency against terrorist threat from the “others”.

The larger is the social, cultural and sometimes even spatial distance between opposing groups, the higher is the probability of excessive force being applied, which was (or is) regularly observed during the conflicts taking place in the territories occupied by democratic countries or representing the “relics” of those countries’ imperial past (for instance, the Israeli-Palestinian conflict; the war of independence in Algeria, 1950s-1960s). It also needs to be underlined that the escalation of governmental violence could represent not only a reaction to the threat from the “others”, but also – in case when a government comes under criticism from hawkish elements within its “own” constituency – could be intended to neutralize these elements’ influence and help a government survive the struggle against its political competitors. For example, one could turn to highly controversial measures for mass internment of those suspected of being members or sympathizers of the Irish Republican Army which were undertaken by the government of Northern Ireland in 1971 not in the last place with the aim of neutralizing its vocal opponents from the radical Protestant Unionist circles [8].

Thirdly, the probability of a democratic government applying excessive force to its violent antagonists also increases in cases when terrorist organizations fighting against this government succeed in dealing a major blow to the state. In such situations, a government’s restraint in applying force against terrorists may be perceived not only by the armed opposition, but also by this government’s own constituents as the sign of weakness and inability to protect national security. This public mood could, on the one hand, demand that a government act decisively, and, on the other hand, provide *carte blanche* for a government to conduct particularly harsh responsive actions avoiding possible limitations, paving the way to the imposition of dubious legal norms, etc.

Moreover, in those flagrant cases when a crisis created by a resonant terrorist attack is aggravated by pogroms and outbursts of mob justice aimed

against the social group in which interests terrorists pretend to act, a government could limit itself to ostentatious half-measures to restore order not wanting to risk its reputation in the eyes of enraged potential voters who took to streets (for example, anti-Sikh pogroms in India after the assassination of Prime Minister Indira Gandhi by two her Sikh bodyguards in 1984).

What is presented in this article should be viewed as a cautious preliminary outline of the problem which prepares the ground for further analysis. However, even at this early stage one can easily observe that the issues of the nature of democracy, democratic regimes combating terrorism and the controversial character of this combat require an unbiased approach free of idealizing democracy and the like distortions.

Avoiding as much as possible the repetition of the already presented findings (on illiberal democracies' easily turning to excessive force or risks awaiting all democratic regimes fighting terrorism), this author in conclusion wants to return only to one issue. As previously mentioned, since no later than early 1990s, the question of whether more democracy means more or less terrorism has been exercising researchers' minds. In what sometimes looks like the recent edition of a scholastic debate, democracy is being presented as either a "soft target" for terrorist attacks or the "good genius" (to borrow the phrase from the Bush Administration's 2006 National Security Strategy [9]) capable of alleviating social grievances, decreasing the level of political violence or even extinguishing political conflicts (and, consequently, terrorism) altogether. However, from the point of view presented in this article it is clear that democracy could also be neither "soft", nor healing. It should be kept in mind in any further discussion of democracy and terrorism that nothing in the nature of democracy (if it is not viewed through the rose-coloured glasses) necessarily makes it timid, lenient or weak. Nothing automatically makes any formally democratic regime just, either.

"Slipping of the edge" in the use of force against terrorists should be treated as reflecting – under certain circumstances – the nature of democracy. And this excessively violent variation of democracy needs to be taken into consideration if we are to better understand how democratic regimes may proceed in their dealing with terrorist threat, and why. This understanding may be required not only to help protect democracy from terrorism, but also protect democracy from its own violent counterterrorism reactions.

References

1. Parker T. Fighting an Antaeon Enemy: How Democratic States Unintentionally Sustain Terrorist Movements They Oppose / T. Parker // *Terrorism and Political Violence*. – 2007. – № 19. – P. 155–179.
2. Weinberg L. *Democracy and Terrorism: Friend of Foe?* / L. Weinberg. – Routledge: Abingdon, 2013. – 126 p.
3. Dassa Kaye D. et. al. *More Freedom, Less Terror: Liberalization and Political Violence in the Arab World*. – RAND Corporation, 2008. – 194 p.
4. Schmid A. *Terrorism and Democracy / Western Responses to Terrorism*. – R. Crelinsten, A. Schmid (Eds.) – Frank Cass Publishers: London, 2004. – P. 14–25.

5. Huntington S. The Third Wave: Democratization in the Late 20th Century / S. Huntington. – Norman: University of Oklahoma Press, 1991. – 366 p.
6. Zakaria F. The Rise of Illiberal Democracy / F. Zakaria // Foreign Affairs. – 1997. – № 6. – P. 22–43.
7. Tuesta Soldevilla F. Peru / Elections in the Americas: A Data Handbook. – Volume 2: South America. – D. Nohlen (Ed.). – Oxford University Press: Oxford, 2005. – pp. 445-486.
8. McCleery M. Debunking the Myths of Operation Demetrius: The Introduction of Internment in Northern Ireland // Irish Political Studies. – 2012. – № 1. – P. 1-20.
9. The National Security Strategy of the United States of America. – Washington, DC, 2006. – 49 p.

К.М. Абдулаєва

Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля

КРИЗА ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Актуальність зазначеної теми, на мою думку, впливає зі складного становища, яке на сьогодні посідає Україна не тільки на міжнародній арені, а й з проблем, які намагається подолати в економічних питаннях та внутрішній ситуації загалом. Становлення держави як самостійного суб'єкта з розвинутою економікою та добре функціонуючими механізмами влади зазвичай залежить саме від узгодження в політичній системі, адже сама вона є фундаментом функціонування системи в цілому.

Питання становлення політичної системи полягає в тому, що в Україні дуже велике значення займає питання про її реформування. Не дивно, адже у своєму нинішньому вигляді існуюча політична система демонструє неефективність і, по суті, стала гальмувати демократичну трансформацію суспільства, не даючи їй можливості розвивати державність та громадянські інститути.

Річ у тім, що дестабілізаційні процеси, які виявляються через конфлікти між гілками влади, політичними блоками, центром і регіонами, а також через різку майнову диференціацію, свідчать про низьку стабілізаційну спроможність політичної системи України [1].

Як відомо, усі пострадянські республіки пройшли період становлення та реформування політичної системи шляхом переходу від тоталітарного до демократичного суспільства еволюційним шляхом. І Україна не є винятком, адже суперечливий характер її розвитку виявляється в повільних темпах політичної структуризації суспільства, незавершеності процесів виникнення багатопартійності та партійних систем, прагнення використати політичні цінності минулого без урахування змісту та специфіки політичного розвитку України на сучасному етапі [2]. В Україні, як і в інших республіках колишнього Радянського Союзу, перехід від авторитарно-тоталітарної системи суспільного устрою до демократичного суспільства та правової держави розпочався із створення нової політичної системи.

Перш ніж розглядати кризові аспекти функціонування політичної системи України, слід дати визначення цьому поняттю. Політична система суспільства – це своєрідна система відносин та установ, що включають державу та владні інститути та структури; соціально-класову структуру суспільства, тобто сукупність соціальних спільностей і верств – суб'єктів політичної діяльності; це також політичні відносини всіх соціальних спільностей, класів, верств і груп – рухомої, динамічної структури політичної системи [3].

Як відомо, на початковому етапі Україна прагнула створити соціально-політичні інституції за цивілізованим європейським зразком, і це не дивно, адже саме європейська модель вважається прикладом для наслідування в питаннях політичного будівництва. У Верховній Раді України запроваджено інститут президентства, змінено статус уряду, затверджено концепцію судової влади. Але, окрім цього, простежується відсутність системного підходу до формування політичних структур, що призвела до протистояння різних гілок влади і, надалі, до кризи влади в цілому, яка проявилась у гострій неефективності всіх владних структур, неузгодженості та суперечливості їх дій, протистоянні місцевих рад і виконавчих органів, а завершується втратою авторитету влади в населення.

Самостійна політична система сучасної України молода, і, у принципі, не має достатньо ефективних традицій і досвіду успішного функціонування. Історичні традиції державної суверенності України майже не пов'язані з процесом реалізації сучасних проблем суспільства [2]. Політичній системі України також властиві централізованість із деякими елементами регіоналізації та децентралізації. Система не здійснює повністю комплекс функцій, необхідних для забезпечення нормального функціонування сучасного цивілізованого суспільства. Сучасна політична система України зазнала переходу від неправового до правового типу політичної системи, у якій методи нормативного правового регулювання переважають над методами використання безпосередньо вольових актів органів політичної влади.

Для більшості населення політична система легітимна. Політична система сучасної України діє в умовах надзвичайної, а не нормальної ситуації як політичної, так і соціальної. Причому ця надзвичайність обставин зосереджується в усіх сферах суспільства: у природному середовищі, де поглиблюється екологічна криза, що зберігає панування нерозумних моделей природокористування, окрім цього, загальний генофонд народу зазнає значних втрат; у господарюванні прогресуючою виступає тенденція деградації найважливіших структур життєдіяльності соціуму; у сфері та освіті не забезпечується повне відтворення загальної культури відповідно до передових, прогресивних стандартів та потреб прискореного соціального розвитку, спостерігається вкорінена криза масової моралі, значна частина населення все ще перебуває під впливом культурного непорозуміння, пов'язаного зі швидкими змінами та відсутністю чіткої національної ідеї; не сформована система ефективних відносин України з іншими державами та міжнародним співтовариством на тому рівні, на котрому вона існує в більш економічно стабільних державах.

Можна дійти висновку, що різноманітні політичні явища, які відбуваються в суспільстві, взаємопов'язані та становлять предмет, що потребує ретельної уваги, реформування та довгої злагодженої праці. Головним завданням політичної системи суспільства є забезпечення безперервності, взаємопов'язаності та координації діяльності різних політичних суб'єктів для здійснення поставлених цілей, вигідне функціонування всіх гілок влади та забезпечення скоординованої роботи між ними. Політична система повинна гармонізувати суспільні відносини, визначати механізми вирішення соціальних конфліктів і запобігання кризовим явищам. Вивчення політичної системи суспільства важливе для розуміння політичного життя будь-якого суспільства, а також для передбачення напрямів і перспектив розвитку її діяльності.

Список використаних джерел

1. Політична система сучасної України: Особливості становлення, тенденції розвитку. – К.: Парламентське видавництво, 2002.
2. Політологія: навч. посібник для вузів / упоряд. та ред. М. Сазонова. – Харків: Фоліо, 1998.
3. Білоус А.О. Політико-правові системи: світ і Україна / А.О. Білоус. – К., 2000.

О.Б. Балацька
*Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка (м. Старобільськ)*

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ПОЛІТИЧНОГО НАСИЛЛЯ У СУЧАСНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ

Трансформації, що супроводжують сучасний політичний процес, мають глибокий та стрімкий характер. З другої половини ХХ ст. значно прискорилися процеси глобалізації, що торкнулися всіх сфер людського життя. Послаблюється суверенітет національних держав, зростає економічна взаємозалежність, продовжується формування єдиного інформаційно-комунікативного простору. Подібні тенденції викликають зміни у проявах політичного насилля як засобу політичної діяльності, зумовлюють появу нових його форм.

Суттєві суспільні перетворення супроводжуються кризовими явищами. У політичній системі, яка переживає стан кризи, значно підвищується ймовірність застосування політичного насилля. Така система знаходиться у стресовому стані, дестабілізується, дезорганізується, втрачає легітимність, у ній зростає рівень відносно депривації [1], що детермінує активізацію політичного насилля. З метою відновлення контролю за суспільно-політичним процесом влада частіше використовує примус. Відповіддю на посилення контролю можуть стати сплески стихійного насилля мас або активізація організованої опозиційної боротьби.

Наслідками глобальної дестабілізації виступають такі явища, як загострення міжцивілізаційних та геополітичних конфліктів, активізація міжнародного тероризму, загальна радикалізація політичного простору, поява нових форм і засобів насильницької політичної боротьби. Починаючи з 90-х рр ХХ ст. світ почав стрімко і кардинально змінюватися. За словами С. Гантінгтона, якщо впродовж «холодної війни» «конфлікт розповсюджувався по низхідній» то у світі, що склався після її закінчення, «конфлікт набуває тенденцію до розширення і загострення» [2, с. 443].

Отже, серед проявів даних трансформацій – надзвичайне зростання масштабів та інтенсивності політичного насилля. Згідно зі статистикою Гейдельберзького інституту з вивчення міжнародних конфліктів, якщо у 1945 р. у світі відбувалося 83 політичних конфлікти, у 1999 році – 134, то у 2014 р. – вже 424 конфлікти [3, р. 16; 4, р. 1].

Однією з найсерйозніших небезпек сучасного світу є міжнародний тероризм, інтенсивність якого значно зросла останнім часом. Особливо руйнівні наслідки зараз має діяльність міжнародної ісламістської терористичної організації «Ісламська держава» («Ісламська держава Іраку і Леванту»), яка утворилася на базі «Аль-Каїди». Терористи «Ісламської держави» взяли відповідальність за більшість масштабних терактів, що відбулися в останні роки, серед яких: теракти у Парижі у ніч на 14 листопада 2015 р.; масове вбивство людей у Тунісі у березні 2015 р.; серія майже одночасних терактів у Тунісі, Франції та Кувейті 26 червня 2015 р.; вибухи у Стамбулі та Джакарті у січні 2016 р. та багато інших.

Масштаби руйнівної діяльності «Ісламської держави» мають тенденцію до зростання, оскільки вже 34 збройних терористичних угруповання присягнули їй на вірність. За словами Генерального секретаря ООН Пан Гі Муна, лише за останні 18 місяців сфера впливу цієї організації значно розширилася і відтепер включає цілий ряд країн Західної і Північної Африки, Близького Сходу, Південної і Південно-східної Азії, у тому числі такі держави, як Філіппіни, Пакистан, Узбекистан, Лівію, Нігерію та інші. «Ісламська держава» зараз вважається найбагатшою терористичною організацією світу, яка тільки за 2015 рік заробила на продажу нафти і нафтопродуктів близько 500 млн. доларів, не враховуючи інші джерела її доходів [5]. Велику загрозу вона становить і для України, оскільки, за деякими джерелами, має територіальні претензії до нашої країни (Крим і Південь України), яка, до того ж, потрапила до списку «ворогів» даної організації [6; 7].

Разом із підвищенням рівня політичного насилля змінюється і характер його прояву. Традиційні війни поступаються нетрадиційним формам збройних конфліктів – психологічним та інформаційним війнам. Основним завданням таких війн є не стільки фізичне знищення супротивника або руйнування інфраструктури, скільки підірив морально-психологічного стану, масована психологічна та інформаційна обробка «ворожого» населення і особистого складу, спричинення шкоди інформаційним системам та процесам тощо [8, с. 38, 43]. Мета подібних заходів – постійна дестабілізація суспільства, дезорганізація супротивника, викривлення дійсності, руйнування національної свідомості.

У сучасній науковій літературі також набуває розповсюдження поняття консієнтальної війни, як боротьби форм організації свідомостей, що спрямована на руйнування ідентичності, здатності людини до самоідентифікації, спотворення духовних цінностей, стирання межі між поняттями «друг» та «ворог» [9].

Політична реальність свідчить, що дедалі частіше війни набувають характеру гібридних. Гібридними називають російсько-грузинську війну 2008 року, російсько-українську війну 2014 – 2015 рр., війну у Сирії, що розпочалася у 2011 році й триває досі та інші. Гібридні війни відрізняються гнучкістю, динамічністю, адаптивністю; поєднанням цілого спектру засобів та стратегій війн різного типу; пріоритетом засобів ведення малих війн; масштабною інформаційно-психологічною агресією; активним використанням економічного тиску тощо. Така війна має латентний характер і, як правило, є неоголошеною [10].

Отже, для сучасного політичного процесу є характерним підвищення рівня політичного насилля, що виражається у зростанні загальної конфліктогенності суспільства, збільшенні кількості, масштабів та інтенсивності конфліктів, у тому числі довготривалих, загостренні протистояння, пов'язаного з боротьбою за ресурси. Дані процеси мають тенденцію до поглиблення та ескалації.

Список використаних джерел

1. Гарр Т. Р. Почему люди бунтуют [Текст] / Тед Роберт Гарр. – СПб.: Питер, 2005. – 461 с.
2. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций [Текст] / С. Хантингтон ; [пер. с англ. Т. Велимеева, Ю. Новикова]. – М. : ООО «Издательство АСТ», 2003. – 603 с.
3. Conflict Barometer [Electronic resource] / Heidelberg Institute for International Conflict Research. – 2014. – No. 23. – 177 p. – Mode to access: http://www.hiik.de/en/konfliktbarometer/pdf/ConflictBarometer_2014.pdf
4. Konfliktbarometer [Elektronische Ressource] / Jährliche Konfliktanalyse des Heidelberger Instituts für Internationale Konfliktforschung НПК e.V. – 1999. – Mode des Eingangs : http://www.hiik.de/de/konfliktbarometer/pdf/Konfliktbarometer_1999.pdf. – 18 S. – Titel aus Bildschirm.
5. Трофимов С. Генсек ООН: ИГИЛ подчинились 34 радикальные группировки по всему миру [Электронный ресурс] / С. Трофимов // Известия : [сайт]. – Режим доступа : <http://izvestia.ru/news/603499>
6. Радбез ООН ухвалив резолюцію щодо санкцій проти «Ісламської держави» [Електронний ресурс] // «5 канал»: [сайт]. – Режим доступу: <http://www.5.ua/Viina-v-Syrii/Radbez-OON-ukhvalyv-rezoliutsiiu-shchod-sanktsii-proty-Islamskoi-derzhavy-101565.html>
7. Терористи «Ісламської держави» віднесли Україну до списку своїх ворогів [Електронний ресурс] // «5 канал» : [сайт]. – Режим доступу: <http://www.5.ua/svit/Terorysty-Islamskoi-derzhavy-vidnesly-Ukrainu-dopysku-svoikh-vorohiv-99533.html>

8. Война и мир в терминах и определениях [Текст] : военно-политический словарь / [под общ. ред. Д.О. Рогозина]. – М. : ПоРог, 2004. – 334 с.

9. Антоніна Колодій: Війна на ураження свідомості продовжується. Звідси витівки «Інтера» [Електронний ресурс] // Інформаційний портал «Західна інформаційна корпорація» : [сайт]. – Режим доступу : http://zik.ua/ua/news/2015/01/02/antonina_kolodiy_viyna_na_urazhennya_svidomosti_prodozvhuetsya_zvidsy_vytivky_intera_553739.

10. Чекаленко Л. Про поняття «гібридна війна» [Електронний ресурс] / Людмила Чекаленко // Віче. – 2015. – № 5 (березень). – Режим доступу до журн. : <http://www.viche.info/journal/4615/>

О.І. Башушкова

Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля

ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Першим, хто використав термін «політична культура» став німецький просвітитель І. Гердер, який у XVIII ст. зазначив, що «політична культура є сукупністю цінностей, установок, переконань, орієнтацій і виражаючи їх символи, які є загальноприйнятими і служать впорядкуванню політичного досвіду та регулюванню політичної поведінки всіх членів суспільства. Вона включає не тільки політичні ідеали, цінності та установки, а й діючі норми політичного життя» [1].

Політична культура – це сукупність засобів, каналів, моделей поведінки, завдяки яким відбувається входження людини в політику та її діяльність у ній.

Переходячи до нашої держави, варто зазначити, що політична культура сучасної України має посткомуністичний, пострадянський та постколоніальний характер. За ставленням до демократії та держави, українська політична культура залишається авторитарною та патерналістською. Але в умовах суверенного існування відроджуються такі традиційні риси української політичної культури, як народоправство, толерантність, ліберальне ставлення до держави. Тож це вказує на те, що зараз держава для людини та нації, а не людина та нація для держави.

Варто також виокремити головні особливості політичної культури в умовах сучасної України: заідеологізованість мислення, непримиренність будь-яких нетрадиційних поглядів; правовий нігілізм; нерозвиненість громадянських позицій; недостатньо розвинений індивідуалізм; Сучасній Україні взагалі властива прихильність західноєвропейських політичних цінностей, але помітними є риси ментальності та культури східних народів, зокрема орієнтація на харизматичних лідерів, етатизм, патерналізм, підпорядкування церкви державі. Політична культура українського народу, на сьогодні, ще не є цілісною, тому що відсутні окремі її компоненти, а багато з існуючих мають недостатньо сформований характер. Також багато політико-культурних елементів не відповідають національному ха-

рактеру, традиціям української нації, тобто політичній культурі властива неорганічність [2].

Сучасна політична культура України має яскраво виражені регіональні особливості. Так, у Центральній Україні, домінують помірні політичні погляди, схильність до консенсусу у відносинах з Росією. На Західній Україні домінують радикальні настрої щодо мовної політики, відносин із Росією, орієнтація на країни Східної та Західної Європи, а також у політичному просторі активно представлені партії правого крила. Східна Україна представлена в більшій частині російськомовними українцями та орієнтована на зближення з Росією, тут більш активно представлені комуністична партія та партії лівого крила. Південна Україна характеризується політичною пасивністю населення і наявністю безлічі етнічних груп, які не становлять собою цілісний конгломерат.

Процеси формування та розвитку політичної культури в сучасній Україні пов'язані, перш за все, з особливостями державного розвитку, соціально-політичних, економічних відносин і політичного досвіду, тобто вони носять конкретно-історичний характер. Становлення української політичної культури прийнято розглядати як складову процесу національно-визвольної боротьби українського народу проти різних форм економічного і політичного тиску з боку держав, до складу яких входили в різний час частини України. На сучасному етапі ці процеси пов'язані, перш за все, з відновленням і розвитком демократичних традицій політичного життя в політичній культурі України та з подоланням залишків тоталітарної свідомості, яка, на думку багатьох дослідників, була властива всім народам, які проживають на території колишнього Радянського Союзу. Така свідомість і культура характеризувалися твердженням авторитету партійно-державних структур і масованим, іноді необмеженим, ідеологічним і політичним насильством.

Великий вплив на формування сучасної політичної культури країни має українська молодь. В останні роки відбулася значна політична соціалізація «нового покоління». Тож зараз є флагман для розвитку держави за такими координатами:

1. Створення умов для розвитку, активної діяльності, соціалізації, а також формування активної життєвої позиції.

2. Надання молоді можливості проявити себе. Цей пункт на шляху розвитку політичної культури стосується активної діяльності в усіх сферах державного будівництва.

3. Створення постійного контакту задля того, щоб повернути увагу молодих людей до політичних партій, об'єднань та держави загалом.

Звісно, щодо формування політичної культури молоді є низка суперечностей. Самодіяльність молоді, пов'язана зі створенням певних громадських об'єднань, досить часто наштовхується на деяку її запрограмованість у державних установах освіти, культури, армійських колективах. Певну ідеологічну спрямованість мають і багато засобів масової інформації. Отже, логічно постає питання про деполітизацію, деідеологізацію, деконфесіюлізацію виховного впливу на молодь. Тобто молодь повинна отримувати об'єктивну інформацію. Однак спроби

деполітизації студентської та учнівської молоді, спрямування їх лише на отримання професійних знань, навичок та умінь призводить іноді до спаду політичної, громадської активності молодих людей [2].

Окрім розвитку та залучення молодих людей до формування особливої та неповторної політичної культури, значна увага приділяється наявним суперечностям. Адже існування протиріч між політичним ідеалом (західна демократія) і реальним його втіленням, відіграє значну роль, особливо в останні роки. Це можна спостерігати, наприклад, в опитуваннях громадської думки, коли більше половини респондентів повністю або частково згодні з тим, що треба проявляти інтерес до політичної ситуації в суспільстві з метою розширення власної участі в управлінні (свідоме відображення ідеалу). Водночас близько 40% вважають такий інтерес марним, оскільки «влада ухвалює рішення, які вигідні їм самим» (емоційне відображення реальності) [3].

Варто зазначити, що такі розбіжності можуть призвести до шквалу негативних емоцій та відразі до інститутів в українському суспільстві. Такі прояви емоцій суспільства розвиваються (у негативному відношенні) від тотальної апатії до агресивного протистояння. Аполітичність часто стає громадянською позицією.

Тож у висновку варто приділити увагу тому, що сучасна демократична держава, якою прагне стати Україна, немислима без елементів політичної культурної участі, тому першочерговим завданням, яке стоїть на шляху змін в українському суспільстві є формування активної громадянської позиції.

На цей момент процес становлення політичної культури має бути складовою національного відродження України, бо це системний та складний процес, який демонструє зв'язок між зростанням національної, історичної свідомості та, зокрема, політичної культури.

Розвиток політичної культури – природно-історичний процес, який перебуває під впливом різних історичних, соціальних, економічних, політичних чинників, деякі з них мають стихійний характер і тому особливо важливо окреслити цілі та завдання, які ставить перед собою українське суспільство, а саме загальний національний ідеал – демократична правова соціальна держава – є тією метою, яка забезпечує процеси подолання фрагментарності в українській політичній свідомості та українській політичній культурі.

Список використаних джерел

1. Пугачев В.П. Введение в политологию / В.П. Пугачев, А.И. Соловьев. – М., 1997.
2. Політологія: навчальний посібник. – Тернопіль, 2004. – 234 с.
3. Мухаев Р.Т. Политология: учебник для вузов / Р.Т. Мухаев. – М.: Приор-издат., 2005.

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО В СФЕРІ ОХОРОНИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ЯК НОВІТНІЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Сучасна публічна політика виступає як результат практичної взаємодії держави та структур громадянського суспільства з метою вирішення нагальних суспільних проблем. Розширення функцій держави у зв'язку з інформатизацією суспільства і інтелектуалізацією праці призвело до появи нових напрямків державної політики, пов'язаних з залученням громадськості у сфери, які традиційно входили до кола діяльності державних органів. Однією з таких сфер є захист інтелектуальної власності.

Належний рівень захисту інтелектуальної власності грає винятково важливу роль в умовах інформаційного суспільства і економіці знань. Порушення прав інтелектуальної власності не тільки впливає на розвиток міжнародної торгівлі та стабільність економік країн світу, але й гальмує інновації, знижує рівень зайнятості, скорочує податкові надходження. Незаконний обіг контрафактної та піратської продукції фіксується практично у всіх сегментах споживчого ринку.

Усвідомлення суспільної небезпеки порушень прав інтелектуальної власності призвело до посилення боротьби з ними і пошуку нових підходів, методів і способів організації такої боротьби.

Як показують проведені нами дослідження, однією з новел сучасної організації боротьби з інтелектуальним піратством і контрафакцією стала участь в ній поряд з державними інституціями і правоохоронними органами самих правовласників, представників приватного сектору економіки і громадських організацій. Факти свідчать, що багато відомих товаровиробників, особливо виробників аудіовізуальної продукції і програмного забезпечення, створюють спеціалізовані відділи своїх фірм, які займаються виявленням і викриттям підробок і мереж їх розповсюдження. Налагоджується координація такої діяльності на національному, регіональному і глобальному рівнях, встановлюється зв'язок приватних фірм з правоохоронними органами і державними структурами, які ведуть боротьбу з інтелектуальним піратством і контрафакцією. Можна констатувати, що в багатьох країнах Заходу склався механізм державно-приватного партнерства у сфері захисту прав інтелектуальної власності.

Державно-приватне партнерство (Public Private Partnership – PPP) як форма співробітництва бізнесу і влади є досить розповсюдженим явищем в Європі. В основному воно використовується для створення інфраструктурних об'єктів та фінансування державних та інших, в тому числі інноваційних, проектів за рахунок приватних коштів. Але обробка нами фактичного матеріалу, дозволила встановити, що з кінця 90-х років минулого століття співпраця органів державної влади з приватним сектором та громадянським суспільством почала розповсюджуватися на

сферу захисту прав інтелектуальної власності. Мета такої співпраці – підвищення ефективності протидії порушенням прав інтелектуальної власності [1].

Практика РРР активно використовується в Європейському Союзі. Так у програмному документі Єврокомісії «Стратегії забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності в третіх країнах» передбачено створення різноманітних видів державно-приватного партнерства, що означає:

- підтримувати і приймати участь в місцевих інституціях по забезпеченню прав інтелектуальної власності;
- проводити обмін інформацією з правовласниками та їх асоціаціями;
- створювати пункти допомоги по примусовому здійсненню прав та Центри передачі інновацій;
- налагоджувати співробітництво з компаніями та асоціаціями, які проявляють активність у боротьбі проти піратства та підробок [2].

На національному рівні прикладом втілення ідеї державно-приватного партнерства може слугувати програмний документ уряду Великої Британії «Національна стратегія боротьби зі злочинністю у сфері інтелектуальної власності» [3]. Стратегія започаткувала новий комплексний підхід до організації боротьби з IP Crimes. Його мета – забезпечити концентрацію зусиль і ресурсів для досягнення більш вагомих результатів. Головною умовою успішної протидії IP злочинності повинно стати об'єднання дій уряду, бізнесових структур і громадських організацій для створення справжньої розгалуженої мережі захисту прав інтелектуальної власності (enforcement network). Протидія злочинам у сфері інтелектуальної власності перестає бути виключно компетенцією правоохоронних органів і набуває характеру суспільного руху, який повинен спиратися на широку підтримку приватного бізнесу і громадськості.

Приклади можна продовжувати [4], але головний висновок полягає в тому, що застосування механізмів РРР дало позитивні результати у багатьох країнах і показало реальну можливість дієвої боротьби з контрафакцією і піратством на національному рівні. Тому досвід використання державно-приватного партнерства повинен вивчатися і враховуватися у тих державах, в тому числі Україною, які намагаються проводити ефективну державну політику захисту інтелектуальної власності.

Список використаних джерел

1. Бочарова Н.В. Становлення сучасної стратегії Європейського Союзу у боротьбі з інтелектуальним піратством і контрафакцією (1998-2006 рр.) / Н.В. Бочарова // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2010. – № 2. – С. 47–56.

2. Бочарова Н.В. Державно-приватне партнерство в системі захисту прав інтелектуальної власності: досвід Європейського Союзу / Н.В. Бочарова // Охорона прав інтелектуальної власності в Україні і Європейському Союзі: політика, законодавство, практика. Проект ЄС «Вдосконалення

стратегій, політики та регулювання інновацій в Україні». – К.: Фенікс, 2011. – С. 324–327.

3. Бочарова Н.В. Сучасний досвід Великобританії у протидії злочинності в сфері інтелектуальної власності / Н.В. Бочарова // Інтелектуальна власність: науково-практичний журнал. – К.: Аспект, 2011. – № 5. – С. 44–47.

4. Бочарова Н.В. Державно-приватне партнерство у сфері захисту прав інтелектуальної власності: сучасний досвід Швейцарії / Н.В. Бочарова // Інтелектуальна власність: наук.-практ. журнал. – К.: Аспект, 2011. – № 10. – С. 32–35.

О.В. Зубко

Київський національний університет культури і мистецтв

ПОЛІТИЧНА СВІДОМІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Політична культурою – це сукупність зразків поведінки і діяльності, які забезпечують передачу накопиченого досвіду від покоління до покоління і тим самим сприяють сталості політичних відносин під впливом часу. Разом з тим політична культура виступає як нормативний механізм, який забезпечує регуляцію поведінки і діяльності [1; с. 135].

Політична свідомість і політична культура – необхідні елементами будь-якої політичної системи суспільства. Будучи відповідними різновидами суспільної свідомості і культури, що мають власний предмет і механізм формування, вони характеризують духовну здатність людини до спеціалізованої політичної діяльності. За допомогою політичної свідомості та політичної культури індивід спроможний адаптуватися у політичному просторі і здійснювати у ньому специфічні функції соціальної взаємодії, політичної участі й управління.

Політична свідомість як макрохарактеристика духовних явищ політичного життя втілює єдність їхніх гносеологічних, онтологічних і функціональних характеристик. Тим самим вона нібито позначає нижчу межу здатностей суб'єкта відображати політичні об'єкти і орієнтуватися у відносинах влади. Бо ж на практиці відомо, що конкретні індивіди (групи) часто не одразу набувають здатності керуватися поглядами, що відповідають природі їхніх інтересів. Тільки поступово розширюючи і поглиблюючи знання, люди набувають можливості розкривати внутрішні зв'язки і відносини настільки, щоб можна було сформувати їхні наповнені сенсом образи, цілі політичної поведінки, установки реалізації інтересів.

Поступове набуття суб'єктами нової для себе системи координат, що розкриває їм специфіку соціальної взаємодії у сфері державної влади, перешкоджає розгляду політичної свідомості як процесу пристосування логіки мислення до політичних об'єктів. Значно більше підстав розглядати сукупність цих духовних явищ як відповідних рівнів соціального мислення людини, що дає йому змогу набутти властивості та якості для здійснення владних функцій і різних ролей щодо держави. Ці погляди лише

частково можуть спиратися на запозичені оцінки і судження, до того ж не тільки раціональні, які людина набуває у взаємодії з економічними, моральними, правовими та іншими об'єктами. У всякому разі пріоритет власне політичних, а не тільки світоглядних, раціональних або інших загальносоціальних поглядів у цьому різновиді людських уявлень незаперечний.

Якісна визначеність політичних поглядів припускає трактовку політики як сфери переважно цілеспрямованих зв'язків і відносин суб'єктів, що усвідомлюють і прагнуть реалізувати свої значущі інтереси за допомогою інститутів державної (публічної) влади.

Розуміння політичної свідомості як сукупності духовних явищ, що відображають внутрішні і зовнішні процеси функціонування держави та інших політичних інститутів і структур суспільства, дає змогу охарактеризувати її структуру таким чином:

- 1) політична психологія і політична ідеологія;
- 2) політична самосвідомість, політичні знання й оцінки суб'єктом політичної діяльності потреб та інтересів різних суспільних груп і об'єднань;
- 3) спеціалізована свідомість (передусім партій) і масова політична свідомість, політична свідомість окремих верств;
- 4) політичні теорії, ідеї, стереотипи мислення, психологічні установки, традиції, переконання і політичні емоції, настрої, почуття, думки.

Політична система як відображення економічних відносин та соціальної структури формується водночас з політичною свідомістю і на її основі, справляючи на неї зворотний вплив, який виявляється у трьох основних аспектах. По-перше, політична система культивує ту політичну свідомість, котра забезпечує її функціонування. По-друге, політична система прагне не допустити політичних поглядів, ідей і уявлень, що суперечать їй або розкладають її цільові, структурні і ціннісні елементи. По-третє, вона “задає” саме ту спрямованість розвитку свідомості, яка відповідає її природі і цілям.

Взаємовідносини політичної системи і політичної свідомості залежать від рівня політичної свідомості. Розробка і обґрунтування офіційної політики здійснюється в першу чергу на державному рівні політичної свідомості. Її головною рисою є відображення загального інтересу політичних сил, які знаходяться при владі, і разом з тим – пристосування інтересів мас, суспільної думки до політики. Державна свідомість регулює політичні відносини шляхом вироблення різних законопроектів, програм, рішень, конституцій, поправок до їхніх статей і т.д. Найбільш повно й послідовно вона виявляється у захисті існуючих політичних порядків і принципів управління.

В умовах державної незалежності і демократизації українського суспільства теоретична політична свідомість зазнала значних позитивних змін: вона перестає обслуговувати офіційно-державну лінію в політиці. Разом з тим, поки що не вистачає серйозної теоретичної проробки багатьох сучасних політичних проблем. Звідси — відсутність виразних і чітких державних програм [3; С. 231].

Масова політична свідомість виражає рівень і зміст потреб людей, а також характер їхніх знань про політичну систему — як тих, котрі вироблені різними ідеологіями, так і тих, що здобуті практикою масових соціальних груп.

На масову політичну свідомість впливає багато чинників політичної системи. Фактором її еволюції є політичний курс партій; їхня тактико-стратегічна діяльність; різні соціальні зрушення; зміст конкретно-політичної ситуації й т.п.

У житті можливі різні варіанти взаємозв'язку спеціалізованої й масової політичної свідомості. Іноді те, що теоретично і практично втратило сенс у діяльності деяких політичних партій, може бути довго актуальним для політичної свідомості мас. Інколи трапляється й навпаки – політична свідомість мас вимагає тієї чи іншої дії, прийняття відповідного рішення, а спеціалізована свідомість не готова до вироблення та прийняття рішень, що відповідали б політичним обставинам [2; С. 525–531].

Сьогодні в масовій політичній свідомості українського суспільства виявляється нестійка рівновага двох протилежних систем цінностей, які умовно можна визначити як демократичну і авторитарну. З одного боку, є підтримка тим змінам, що відбуваються в суспільному житті і які вселяють впевненість у майбутньому. З іншого — наявність інертності й песимізму, стійке прагнення зберегти хоча б те, що є, і “захистити” себе у невідомому майбутньому.

Наростання тієї чи іншої тенденції в масовій свідомості значною мірою пов'язане з економічною ситуацією у державі. Наша країна, як вважають багато експертів, ще не пододала найнижчої грані системної кризи. Тому у найближчі часи можна буде спостерігати прояви спалахів авторитарної тенденції в масовій політичній свідомості, що визрівають на ґрунті економічного хаосу й анархії.

Список використаних джерел

1. Піча В.М. Соціологія: загальний курс. Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти України / В.М. Піча. – К.: Каравела, 1999. – 248 с.
2. Філософія: навч. посібник / І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко, І.В. Бойченко та ін.; за ред. І.Ф. Надольного. – К.: Вікар, 1999. – 624 с.
3. Соціологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. В.Г. Городяненка. – К.: Видавничий центр «Академія», 2002. – 560 с. (Альма-матер).
4. Примуш М.В. Загальна соціологія: навч. посібник / М.В. Примуш. – К.: ВД «Професіонал», 2004. – 592 с.

Р.М. Ключник

Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля

УЛЬТРАПРАВИ СИЛИ У СУЧАСНІЙ ЄВРОПІ: АНТИСИСТЕМНИЙ ВИМІР

Виникнення антисистемних політичних сил обумовлене насамперед прогресуючою нездатністю традиційних партій сформувати чітку програмно-ідеологічну ідентичність через скорочення ідеологічної дис-

танції між ними. Від протестних партій, а особливо протестних рухів, антисистемні партії відрізняються перш за все тим, що, критикуючи існуючу політичну систему та активно опонуючи їй, вони пропонують альтернативну модель структурування політичного простору. Антисистемні партії відрізняються від інших нонконформістським форматом політичної діяльності, прагнуть дезінтегрувати практику спадковості політичної влади, чинять делегітимізуючий вплив на систему владних відносин [1, с. 133]. У широкому розумінні Дж. Сарторі визначає ці партії як такі, що прагнуть змінити не конкретний уряд, а саму систему урядування в цілому, позиціонуючи себе як антисистемна опозиція з ідеологічною базою, що не поділяє загально пануючих політичних цінностей. Багатопартійні системи поляризованого плюралізму з відцентровою конкуренцією та широкою ідеологічною дистанцією між партіями сприяють появі політичних сил, що відмовляються брати участь у формуванні парламентсько-урядових коаліцій. Антисистемні партії, на думку Сарторі, не обов'язково є революційними і за певних обставин можуть здійснювати політичну діяльність в рамках існуючої системи. Втім, їх критеріальними ознаками виступають «принципова опозиційність» та «бажання радикальної трансформації системи при змозі це зробити» [1, с. 132]. Відчуження (alienation) політичних сил від виборців, невиконання передвиборчих обіцянок, загострення соціально-економічної ситуації неминуче зумовлюють зростання популярності радикальних партій. Серед антисистемних партій сучасності можна виокремити ліворадикальні та праворадикальні політичні сили.

Багато виборців загалом не задоволені тим, як існуючі партії (як провладні, так і опозиційні) розв'язують важливі суспільні проблеми, такі як безробіття, корупція, злочинність та імміграція. Стрімке зростання кількості мігрантів з Сирії та Іраку розпочалося у 2015 р., і перспективи його зменшення наразі є примарними. Критичне ставлення до результатів діяльності національних урядів у зазначених сферах суспільного життя зумовлює недовіру виборців щодо всіх існуючих традиційних політичних партій і політиків. Внаслідок цього крайні ультраправі партії почали орієнтуватися на досить потужний потенціал протестного голосування. Їм вдалося висунення антивладних гасел і меседжей, постійне підкреслення власного позавладного статусу.

Абсолютна більшість політичних партій, які діють у європейських країнах і які можна трактувати як традиційні, приймають систему ліберально-демократичних цінностей і діють у цій системі. Майже всі крайні праві партії не є відкритими адвокатами недемократичних інституційних вимог, навпаки, висловлюють ритуальну повагу до демократичних принципів в їхніх офіційних заявах та програмних документах. Незважаючи на це, вони, безперечно, підривають системну легітимність, оскільки політична доктрина крайніх правих носить антигалітарний і антиплюралістичний характер, що протистоїть засадам демократичних конституційних держав.

Сьогодні можна впевнено говорити про антисистемну складову у позиції виборців, які підтримують крайні праві партії. Відтак, голосуван-

ня має оцінюватися передусім як сигнал загрози для правлячих еліт, які нездатні ефективно здійснювати політичне управління. Варто зазначити, що ультраправі партії виступають на підтримку засад приватної власності та ринкової економіки. У цьому сенсі вони є просистемними по відношенню до капіталістичного способу господарювання. Можемо констатувати, що електоральні перспективи крайніх правих партій зворотньо пропорційні кредиту довіри виборців до традиційних діючих партій і політичної системи, за умов падіння такої довіри вони здатні успішно змагатися за протестні голоси і таким способом акумулювати підтримку виборців.

Головними індикаторами крайніх правих партій сучасності є: популізм; спрямованість проти імміграції (навіть легальної), що часто набуває ознак ксенофобії; виражений антисистемний характер; схожість із традиційним фашизмом в окремих аспектах програмних вимог та організаційної структури партій, вождизм. Ці партії є результатом переходу сучасних розвинених країн до стадії постматеріалізму й одночасно реакцією на появу лівих партій нової генерації у цих країнах. Постіндустріальний і позакласовий характер цих партій виступає головним індикатором їхньої відмінності від традиційних правих партій.

Італійський дослідник П. Іньяці відносить до правих антисистемних: партій наступні: Партію Свободи в Австрії (Freiheitliche Partei Österreichs – FPÖ); французький Національний Фронт (Front National – FN); німецьку партію «Республіканці» (Die Republikaner); Фламандський Блок та валлонський Національний Союз у Бельгії, Партію прогресу (Fremskridtspartiet) у Данії. Головним індикатором для узагальнення цих політичних сил є постмодерний характер цих партій [2, с. 26].

Якщо виникнення і зростання популярності антисистемних партій викликане кризою політичних цінностей і зростанням недовіри до партій, що сповідують систему ліберально-демократичних цінностей, то проходження цих політичних сил до парламенту може стати причиною парламентської кризи. Зазвичай антисистемна партія, потрапляючи до парламенту, декларує свою опозиційність. Втім, парламентська опозиція як різновид політичної опозиції може бути лояльною і нелояльною; конструктивною або деструктивною. Представники антисистемних партій правого та ультраправого спрямування, отримавши депутатські мандати, часто перешкоджають нормальній роботі законодавчого органу: блокують роботу парламенту, застосовують фізичне насилля у залі засідань та поза нею, використовують парламентську трибуну для пропаганди антидемократичних ідей.

Яскравим прикладом такої партії є грецька «Золота зоря», яка вперше потрапила до парламенту у 2012 р. [3, с. 7]. Втім, чотирьох депутатів від неофашистів майже одразу позбавили недоторканості за напади на іноземців та інші правопорушення. Ультраправа «Золота зоря», члени якої ще у 2006 р. відзначилися нападом на офіс телеканалу ЕТ3, відрізняється крайньою нетерпимістю до інших політичних ідеологій та партій, що їх представляють, відтак, перешкоджають утворенню коаліцій та різко знижують ефективність роботи законодавчого органу.

Схожа ситуація фіксується й в Угорщині, де партія «За кращу Угорщину», більш відома як «Jobbik», пододала прохідний бар'єр у 2010 р. На-

разі ця політична сила є союзником правлячої партії «Fidesz», лідер якої В. Орбан вже тривалий час є прем'єром Угорщини. Лідери партії вимагають оголосити заборону на продаж землі іноземцям і витіснити їх з угорського ринку. У 2012 р. депутат від цієї партії М. Дендеші запропонував скласти список євреїв, що загрожують національній безпеці; це обурило не лише представників етнічних меншин, але й депутатів парламентської більшості, спричинивши конфлікт всередині правлячої коаліції [4, с.7].

Нідерландська партія «Partij voor de Vrijheid» («Партія за свободу»), що представлена у парламенті третьою за чисельністю фракцією, дотримується ліберальних поглядів у питаннях економіки, проте декларує жорстку позицію щодо іммігрантів, у тому числі з країн Європи. У лютому 2012 р. партія відкрила сайт «Скарги на східних європейців», де пропонує усім охочим сповіщати про випадки втрати робочих місць через конкуренцію з боку східноєвропейських мігрантів. Це викликало обурення усієї європейської спільноти; а дипломатичні представники десяти країн направили до нідерландського парламенту офіційні заяви з вимогами припинити діяльність ресурсу, проте ультраправі політики відмовилися від жодних компромісів. Діяльність цього сайту серйозно зашкодила репутації законодавчого органу Нідерландів як всередині країни, так і за кордоном. Навіть лідер «Партії за свободу» Г. Віддерс після виборів 2010 р. мусив відволіктися від участі у створенні урядової коаліції через участь в судовому процесі за звинуваченням його у розпалюванні міжетнічної ворожнечі, що затримало формування уряду і загальмувало роботу парламенту. Втім, політик виграв справу: він був виправданий по всіх пунктах звинувачення в розпалюванні ненависті проти іммігрантів зі Сходу та Півдня і образи релігійних почуттів мусульман.

На особливу увагу заслуговує партія Національний фронт у Франції. Загалом підтримуючи ідею співробітництва європейських країн, партія вкрай негативно розглядала створення ЄС і підписання Шенгенської угоди, вважаючи, що це призведе до обмеження національного суверенітету та передачі повноважень у руки «брюссельських бюрократів». Формування ЄС, стверджувалось у документах партії, є інструментом створення нового світового порядку, де домінуватимуть США. М. Гримська слушно зазначає, що наразі можна констатувати безапелерність впливу даної партії на політичний порядок денний у Франції [5, с. 320].

Таким чином, можна стверджувати, що на тлі боргових та економічних проблем у Європі посилюється тенденція приходу до влади анти-системних сил. Криза легітимності та політичних цінностей призводить до зростання популярності ультраправих сил, які, потрапивши до парламенту, гальмують його роботу та використовують законодавчий орган для пропаганди радикальних антидемократичних ідей, що дедалі більше зменшує довіру населення не лише до парламенту, а й владних структур в цілому.

Список використаних джерел

1. Sartori G. Parties and Party Systems. A Framework for Analysis [Text] / G. Sartori. – New York: Cambridge University Press, 1976. – 383 p.

2. Ignazi P. The extreme right: defining the object and assessing the causes [Text] / P. Ignazi // *Shadows over Europe: the development and impact of the extreme right in Western Europe*. – New York: Palgrave Macmillan, 2002. – 397 p.

3. Григорьев Е. Греция: выборы прошли, кризис сохранился / Е. Григорьев // *Независимая газета*. – 19 июня 2012. – С. 7.

4. Венгрия: антифашистская акция // *Независимая газета*. – 4 дек. 2012. – С. 7.

5. Гримська М. Національний фронт у Франції: історія та ідеологія / М. Гримська // *Актуальні проблеми політики*. – 2015. – Вип. 56. – С. 312–321.

А.В. Монастырная
Днепропетровский университет имени Альфреда Нобеля

ПРОБЛЕМА ЦЕННОСТНОГО ВОСПРИЯТИЯ ТЕРРОРИЗМА: ПРИМЕРЫ ПАРИЖА И БЕЙРУТА

Теракт в Париже забрал жизни сотен людей, парализовал город, а также стал знаковым для расширения террористической деятельности ИГИЛ.

Это ужасающее событие не оставило равнодушным мировое сообщество. Казалось, что жители из каждого уголка мира выражали французскому народу свою любовь и поддержку. Empire State Building и Сиднейский оперный театр были освещены цветами флага Франции. Социальная сеть Facebook запустила фильтр, который давал возможность пользователям по всему миру окрасить фото своего профиля в триколор французского флага, чтобы, таким образом, почтить память погибших и поддержать французский народ. Также было введено «safety check», приложение, которое позволяло парижанам оповестить членов своих семей и друзей о том, что они в безопасности.

В связи с событиями, Президент США Б. Обама заявил, что «этот теракт был не просто нападением на Париж и жителей Франции, а нападением на всё человечество и универсальные ценности, которые оно разделяет» [1].

В то же время в Бейруте произошёл ещё один не мнение трагический теракт, организованный ИГИЛ. Однако мир отреагировал на него совершенно иначе. В то время, когда социальные сети были заполнены словами соболезнования и скорби по жертвам террористической атаки в Париже, жертвы теракта в Бейруте остались незамеченными.

Хотя террористическая организация, которая стояла за терактами в Париже и Бейруте, была одной и той же, манера изложения СМИ событий была абсолютно разной. Так в Париже, боевики ИГИЛ зверски напали на прогрессивную молодёжь, которая наслаждалась времяпрепровождением в ресторане и на концерте. В Бейруте же ИГИЛ атаковали твердьню «Хезболла», располагающаяся на окраине Бейрута, который часто расс-

матривается как оплот терроризма в регионе. Поэтому данный теракт был продемонстрирован не более чем стратегическое наказание «Хезболла» за их вмешательство в гражданскую войну в Сирии и поддержку режима Б. Асада. Однако большинство СМИ не упоминали тот факт, что в то время как Бурдж аль Бараджне расположен в предместье на юге от Бейрута, это также является районом, в котором проживает множество ливанцев, палестинцев и сирийцев, которые имеют различные политические и религиозные взгляды. Так же многими журналистами был проигнорирован тот факт, что боевики-смертники, которые подорвали себя на многолюдной рыночной площади, забрали с собой жизни многих мужчин, женщин и детей.

Поэтому, когда в Бейруте прогремели взрывы, Facebook не предоставила возможность использовать «safety check» ливанцам, сирийцам или палестинцам, которые проживают в Бурдж аль Бараджне. Ни один мировой лидер не назвал этот теракт «нападением на всё человечество». Не было и демонстраций, которые выражали бы солидарность и сострадание тем, кто потерял свои жизни. Излишне говорить о том, что на Empire State Building не был спроектирован кедр – символ флага Ливана. И в то время, когда весь мир скандировал «Pray for Paris», за Бейрут молилось разве что местное население.

Однако такое всеобщее сострадание, выраженное в различных проявлениях, одним жертвам теракта, и безразличие к другим, вовсе не прецедент. Такая же ситуация имела место год назад. 7 января 2015 года в Париже было совершено нападение на редакцию еженедельного журнала Charlie Hebdo, в результате чего погибло 12 человек. Люди по всему миру выражали своё сострадание, устраивая марши мира и неся свечи и цветы под французское посольство.

Спустя несколько месяцев в Кении произошёл один из самых жестоких за последние годы теракт – боевики ворвались в кампус университета Гарисса и расстреляли 147 студентов. Но на это событие мир предпочёл закрыть глаза. Никто не устраивал марши мира, не нес цветов под посольство и не публиковал в социальных сетях лозунг «Je Suis Garissa», начертанный на чёрном фоне.

Почему же насилие в одной части мира едва ли достойно быть освещённым в новостях, в то время как насилие в другой части – оплакивает весь мир? Не потому ли, что взрывы и насилие стало «обычным» делом на Ближнем Востоке, но «вопиющим» для Европы?

Научно доказано и весьма понятно, что трагедия в соседнем дворе вызывает большее сострадание, чем катастрофа на другом конце мира.

Однако это касается не только Парижа и Бейрута. Ежедневно в ряде стран, падают бомбы, совершаются террористические акты, забирая тем самым жизни десятков людей. Но эти жертвы никогда не будут оплаканы миллионами. Мировое сообщество с легкостью закрывает глаза на жертв воин и терактов в Израиле, Сирии, Ираке и, конечно же, Украине.

К большому сожалению, до сих пор паспорт в большинстве случаях делает некоторых людей достойными безопасности и сострадания, а остальных – нет.

И как бы многие страны ни стремились к общему равенству и толерантности, но, к сожалению, мы всё ещё живём в мире, в котором «все животные равны, но некоторые равнее других» [2, с. 1].

Список использованных источников:

1. Почему “ИГИЛ” напал на Париж и чем ответит мир // КП в Украине. – Режим доступа: <http://kp.ua/politics/519067-rochemu-yhyl-napal-naryzh-y-chem-otvetyt-myr>

2. Оруэлл Дж. Скотный двор / Дж. Оруэлл. – М.: Культурная Революция, 2008. – 110 с.

І.Ю. Осадчук

Львівський національний університет імені І. Франка

ПРЕДСТАВНИЦТВО ЖІНОК У ПАРЛАМЕНТАХ ПОСТРАДЯНСЬКИХ КРАЇН

В контексті порівняльного аналізу парламентів пострадянських країн важливим є оцінювання ефективності цих інститутів крізь призму представництва у них жінок. До аналізу включено одинадцять пострадянських країн: Азербайджан, Білорусь, Вірменію, Грузію, Казахстан, Киргизстан, Молдову, Росію, Таджикистан, Туркменістан й Узбекистан. Як видно з табл. 1 станом на 1 червня 2015 р. найвищий відсоток жінок в однопалатних парламентах (нижніх палат парламентів) зафіксовано в Білорусі (27 %), а найнижчий – у Вірменії та Грузії (11 %). Крім того, найвищий відсоток жінок у верхніх палатах парламентів зафіксовано в Білорусі (33 %), а найнижчий – в Казахстані й Таджикистані (6 %) [1].

Таблиця 1

**Представництво жінок у парламентах пострадянських країн
(1997–2015 рр.) [1]**

Країна	1997 р., %	2000 р., %	Зміна (1997– 2000 рр.), %	2010 р., %	Зміна (2000– 2010 рр.), %	2015 р., %	Зміна (2010– 2015 рр.), %
Азербайджан	12	–	–	16	–	16	0
Білорусь (н.п.)	–	–	–	32	–	27	–5
Білорусь (в.п.)	–	29	–	33	+4	33	0
Вірменія	6	3	–3	9	+6	11	+2
Грузія	7	7	0	7	0	11	+4
Казахстан (н.п.)	13	10	–3	18	+8	26	+8
Казахстан (в.п.)	9	13	+4	4	–9	6	+2
Киргизстан (н.п.)	1	2	+1	23	+21	23	0
Киргизстан (в.п.)	11	9	–2	ОП (однопалатний парламент)			
Молдова	5	9	+4				

Країна	1997 р., %	2000 р., %	Зміна (1997– 2000 рр.), %	2010 р., %	Зміна (2000– 2010 рр.), %	2015 р., %	Зміна (2010– 2015 рр.), %
Росія (н.п.)	10	8	–2	14	+6	14	0
Росія (в.п.)	1	1	0	5	+4	17	+12
Таджикистан (н.п.)	3	15	+12	19	+4	19	0
Таджикистан (в.п.)	ОП	12	–	15	+3	6	–9
Туркменістан	18	26	+8	17	–9	26	+9
Узбекистан (н.п.)	6	7	+1	22	+15	16	–6
Узбекистан (в.п.)	ОП			15	–	17	+2

Квоти для жінок впроваджені у виборчому законодавстві Вірменії, Киргизстану та Узбекистану. Так, у Вірменії у 2007 р. квота представництва жінок у партійних списках була підвищена з 5 до 15 % [2; 3]. Цікаво, що після закріплення у 2011 р. у Виборчому кодексі гендерної квоти, що становить 20 % [4; 5, с. 12–13] у списках партій відсоткове співвідношення жінок та чоловіків практично не змінилося. Аналіз списків показав, що в розподілі відведених жінкам місць, прогрес не спостерігався. В Киргизстані квота для жінок становить 30 % [6]. Гендерна квота в Киргизстані була вперше застосована на парламентських виборах 2007 р. Недотримання гендерної квоти тягне за собою відмову в реєстрації партії на виборах. Таким чином, на виборах у грудні 2007 р. шість партій були не допущені до реєстрації через недотримання вимоги гендерної квоти [7]. Відповідно до ст. 22 Закону Республіки Узбекистан „Про вибори до Олій Мажлісу Республіки Узбекистан” не менше 30 % кандидатів на вибори в нижню палату парламенту, висунутих політичними партіями, повинні бути жінками [8]. Партії задовольняють цю вимогу, але частка обраних в кінцевому підсумку жінок, залишається значно нижчою за 30 %. Це, ймовірно, вказує на те, що партії змушені задовольняти вимогу гендерної квоти, часом заповнюючи списки кандидатами, які не мають перспективи бути обраними [7]. Примітно й те, що станом на січень 2016 р. у парламентах (чи нижніх палатах парламентів) пострадянських країн посаду спікера посідала жінка лише в Туркменістані (А. Нурбердієва). Серед спікерів верхніх палат парламентів посаду голови посідала жінка лише в Росії (В. Матвієнко).

Список використаних джерел

1. Women in National Parliaments [Electronic resource]. – Inter-Parliamentary Union. – Modes of access : <http://www.ipu.org/wmn-e/classif.htm>
2. Избирательный кодекс Республики Армения от 17 февраля 1999 г. №ЗР-284 (по состоянию на 6 марта 2007 г.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=27342

3. Мартиросян А. Екатерина Симонян: в Армении не разработаны методы выдвигения женщин на высокие посты [Электронный ресурс] / А. Мартиросян. – 2012. – Режим доступа: <http://www.kavkaz-uzel.ru/articles/215494/>

4. Избирательный кодекс Республики Армения от 14 июня 2011 г. №ЗР-164 (с изменениями и дополнениями от 10 июня 2014 г.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=46765

5. Политическое участие женщин в парламентских выборах 2012 года в Республике Армения / Аналитический обзор. – Ер.: Асогик, 2012. – 136 с.

6. О выборах Президента Кыргызской Республики и депутатов Жогорку Кенеша Кыргызской Республики : Конституционный Закон Кыргызской Республики от 2 июля 2011 г. № 68 (с изменениями и дополнениями по состоянию на 23 апреля 2015 г.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://grs.gov.kg/ru/articles/election_2015/166-konstitutsionnyi-zakon-kr-o-vyborah-priezidenta/

7. Гендер и политика в Центральной Азии [Электронный ресурс] / Исследовательский проект „Центральноазиатская группа сбора и анализа данных”. – Норвежский институт международных отношений (NUPI) и Академия ОБСЕ. – 2012. – № 6. – Режим доступа : <http://www.osce-academy.net/upload/CADGAT/CADGAT6Rus.pdf>

8. О выборах в Олий Мажлис Республики Узбекистан : Закон Республики Узбекистан от 29 августа 2003 г. № 519–II [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://parliament.gov.uz/upload/iblock/95f/vibor-om.pdf>

В.О. Пашков

Дніпропетровський коледж технологій та дизайну

ВПЛИВ ПОЛІТИКИ НА РОЗВИТОК ВИЩОЇ ОСВІТИ

Функціонування та модернізація освітньої системи завжди є соціально детермінованим, оскільки її розвиток тісно пов'язаний з еволюцією суспільства. Як з цього приводу зазначає Дж. Дьюї, «система освіти не змінюється сама, її змінюють люди. Освіта як процес не може мати цілі, їх мають люди – учні, батьки, педагоги, політики – та структури, які вони створюють» [1, с. 14]. Вища школа у поєднанні своїх дидактичних, виховних та наукових можливостей володіє величезним потенціалом впливу на формування особистості, динаміку розвитку суспільства, функціонування державної влади та гармонізації їх відносин. Цінність та важливість вищої освіти у сучасному суспільстві зумовлюється її здатністю генерувати позитивні зовнішні ефекти (екстерналії), реципієнтом яких стає не лише конкретна особистість, а й суспільство в цілому – підвищення освітньо-професійного і культурного рівнів суспільства, формування бажаної моделі особистості, сприяння соціальній мобільності, стабільності та згуртованості, місцевому розвитку, прогресу наукової думки та технологій, сти-

мулювання економічного зростання. Велика зовнішня віддача від вищої школи формує стійкий інтерес до її діяльності з боку різноманітних соціальних, політичних і економічних акторів, які прагнуть використати або впливати на її діяльність з метою досягнення власних цілей.

В усі часи свого існування вища школа відчувала вплив, а іноді й тиск з боку влади. У будь-яких соціально-економічних і соціокультурних умовах ця сфера виконує соціальне замовлення держави на формування певного типу особистості, що пояснює постійний інтерес влади до системи освіти. Інститут освіти несе на собі відбиток всіх змістовних компонентів політики – політичної свідомості та політичних відносин, політичних інститутів і політичної діяльності. По суті, державна політика, політичні процеси і явища стають причинами, чинниками та передумовами того чи іншого стану системи освіти.

Система вищої освіти політично вразлива до дій внутрішніх та зовнішніх джерел. Причина вразливості – визначення цілей та засобів розвитку вищої освіти ззовні – політичною елітою, а також значна залежність вузів від державного фінансування. Цілі освіти, які встановлюються владою на основі соціального замовлення та політичних пріоритетів, визначають її зміст, методи та засоби, оптимальна дія яких має забезпечити очікувані результати. Тому вища освіта завжди була ареною зіткнень різних соціальних, культурних, політичних, релігійних та інших інтересів. Адже вузи, безпосередньо акумулюючи знання, відтворюючи суспільний інтелект, транслюючи культурні коди, формуючи суспільну свідомість та сприяючи економічному розвитку, є активними учасниками процесу суспільного відтворення. В освітній політиці завжди відображаються інтереси держави в сфері освіти, а також цілі, які лежать поза освітньою сферою – в економічній (економічний розвиток), соціальній (вирівнювання соціальної нерівності, боротьба з бідністю і дискримінацією), політичній площині (розширення електоральної бази, формування позитивного міжнародного іміджу, політична комунікація).

У цьому контексті система освіти, як і будь-яка інша складова соціальної інфраструктури, виявляє глибоку залежність від дій влади, що продиктовані потребами сьогодення і інтересами модернізації галузі у майбутньому, а іноді й політичною, партійною чи електоральною доцільністю. Все це зумовлює проникнення політики в професійну сферу викладання та науки. Як слушно відзначає з цього приводу французький філософ Ж. Дерріда, викладачу вищої школи, який суміщає процес пізнання та трансляції в суспільстві істини, у всі часи було складно відділити роботу в тій чи іншій дисципліні від роздумів про політичні та інституційні умови цієї роботи [2, с. 99].

Політизації діяльності вищої школи сприяє й той факт, що правлячі кола дуже часто розглядають освітні інституції як середовище і засіб контролю та керівництва свідомістю, світоглядними орієнтирами, ціннісними пріоритетами та нормами поведінки молодого покоління. Навчання – це не лише передача соціального досвіду чи отримання професійних навичок, це також і засвоєння ідейних установок і цінностей, що слугують підтримці існуючого суспільного устрою [3, с. 41]. Тому освітня сфера ви-

являє функціональну залежність від влади, а освітні реформи завжди мають політичний вимір. З цієї точки зору реформування освітньої сфери та розподіл освітніх благ між соціальними групами стають об'єктом та сферою реалізації політико-владних відносин.

Політичні детермінанти розглядаються як стимулюючий чинник формування і організації освітнього простору країни, рушійні сили реформування освітньої сфери. Нерідко освітня політика, зміни нормативно-правової бази освітньої галузі стають «гарячими точками» публічної політики, предметом широких суспільних дискусій, оскільки освітня сфера зачіпає інтереси багатьох соціальних груп. Іноді політична доцільність може безпосередньо втручатися у діяльність освітніх закладів. Красномовним у цьому зв'язку є приклад з історії: у 1862 р., коли у Північній Америці вирувала Громадянська війна між Півднем та Північчю, Кембриджський університет скасував професорство з американської історії на тій підставі, що кандидат, який претендував на цю посаду, був за своїми політичними поглядами унітаристом (прихильником єдності США) [4, с. 100].

Інтереси суспільства і держави у сфері освіти не завжди збігаються з галузевими інтересами самої системи вищої освіти, а тому визначення напрямків розвитку і структури, змісту освіти не може замикатися в межах академічної спільноти й потребує політичного керівництва та управління.

Політичні детермінанти впливають на функціонування вищої школи через урядову політику та політичні дискусії на трьох рівнях:

1. На рівні процесу і технологій: визначення змісту та методів освіти через ухвалення навчальних планів, розробку та запровадження освітніх стандартів, рекомендацію підручників, визначення пріоритетних напрямів НДДКР, визначення статусу освітян та вимог до їх кваліфікації. Освітні інституції презентують не увесь накопичений соціальний досвід та культурні практики, а здійснюють це вибірково. Зміст освіти розробляється, як правило, у зовнішньому щодо ВНЗ середовищі і зумовлений конкретними потребами соціуму. Саме влада, виходячи з певних міркувань, визначає орієнтири у відборі навчальної інформації та визначенні її обсягу, інтерпретації для трансляції в навчальних аудиторіях чи розміщення у підручниках;

2. На нормативно-ціннісному рівні: формування соціального замовлення щодо нормативної моделі особистості, визначення пріоритетної концепції виховання та бажаних соціальних рис особистості, стандартів соціальної поведінки та мислення, сприяння патріотичному вихованню. Цілі та спрямованість освіти завжди тісно пов'язані з питаннями формування світогляду майбутніх громадян у відповідності з основами політичного і суспільного ладу країни. Політичне втручання у нормативно-ціннісний вимір діяльності освітніх інституцій має на меті забезпечення громадянської єдності нації, соціальної стабільності та порядку;

3. На рівні організаційних зв'язків: держава визначає організаційні форми освіти, методи і принципи її управління та фінансування, регулює освітню діяльність та статус освітніх інституцій, розподіл влади як в середині ВНЗ так і між ним і профільним міністерством (ступінь автономії). У процесі взаємодії з суспільством держава забезпечує суспільний вибір

у сфері освіти. Національні системи вищої освіти в усьому світі здійснюють свою діяльність за моделями, які для них пропонують політичні системи їхніх країн (політичні системи виражають свою владу через вибір серед альтернативних можливостей).

Список використаних джерел

1. Дьюї Дж. Демократія і освіта / Дж. Дьюї. – К., 2003. – 294 с.
2. Деррида Ж. Университет глазами его питомцев / Ж. Деррида // Отечественные записки. – 2003. – № 6. – С. 96–103.
3. Еремеев С. Г. Образование в современной политической повестке дня / С. Г. Еремеев // Полис. – 2015. – № 1. – С. 38–43.
4. Денисенкова Н. Взаимодействие власти и образования: критерии эффективной модернизации / Н. Денисенкова // Власть. – 2010. – № 11. – С. 98–101.

С.В. Приставка

Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля

ПРОБЛЕМА КОРУПЦІЇ: ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЯ

Уже наприкінці минулого сторіччя вся світова спільнота визнала проблему корупції як одну з найбільш масштабних, яка вимагає негайного вирішення. Не дивно, що питання боротьби з корупцією настільки актуальне, адже воно стосується абсолютно кожної країни у світі. Ось тільки в деяких воно набуває глобального характеру та потребує зосередженої уваги для боротьби проти неї, а в деяких залишається ледь помітним.

Саме тому результатом боротьби з нею стало ухвалення цілого комплексу міжнародно-правових актів як обов'язкових, так і рекомендованого характеру, підготовлених та прийнятих в Організації Об'єднаних Націй, Організації економічного співробітництва та розвитку, Організації американських держав, Раді Європи, Європейському Союзі, Африканському Союзі. Усі вони мають на меті одне – установити загальні стандарти боротьби з корупцією шляхом забезпечення виконання антикорупційних законів на національному рівні. Безпосередньо влада, стикаючись з потребою вирішення проблеми корупції, постійно демонструє своє небажання її вирішувати або ж безсилля, адже в цьому для неї, більшою мірою, немає позитивних моментів. Корупція, як доведено науковими дослідженнями, є однією з головних причин інших суспільних проблем: низького рівня життя населення, злочинності, високої вартості, низької якості охорони здоров'я й житлово-комунальних та інших державних послуг, безконтрольності дій влади, несправедливості в системі правосуддя, обмеженого доступу до безкоштовної вищої освіти тощо. Отже, без розв'язання проблеми корупції суспільство не зможе зрушити вперед і вирішувати інші болючі проблеми.

Чинники успішної протидії корупції вже давно відомі та апробовані міжнародною спільнотою. Це, насамперед, відкритість влади, прозорість та розумілість процедур ухвалення державних рішень, дієві механізми контролю за діяльністю державних органів з боку громадянського суспільства, свобода слова, свобода та незалежність засобів масової інформації [1].

Однією з головних складових формування та реалізації ефективної системи боротьби з корупцією є чітка взаємодія держав, насамперед їх правоохоронних органів, на регіональному та міжнародному рівнях, участь у заходах боротьби з цим негативним явищем, запроваджених у межах Організації Об'єднаних Націй, Ради Європи, Інтерполу, Міжнародного валютного фонду, Світового банку та інших міжнародних інституціях.

Так, найважливішими серед останніх документів Європейського Союзу у сфері боротьби з корупцією є Комюніке Європейської комісії від 28 травня 2003 р. щодо комплексної політики Європейського Союзу з протидії корупції, у якій визначено основні засади боротьби з цим негативним явищем у Євросоюзі та окреслено принципи вдосконалення протидії корупції в нових країнах-членах, країнах-кандидатах та третій країнах [2].

Якщо розглядати окремі держави, то у Фінляндії, наприклад, за вчинення дій, що можуть кваліфікуватися як «корупція», передбачено санкції від штрафу до ув'язнення строком до чотирьох років в залежності від ступеня суспільної небезпеки злочину. У Бельгії, окрім кримінальної відповідальності за корупційні діяння, передбачено роз'яснення норм (правил, стандартів), їх нагадування, транспарентність поведінки, що приведе до вироблення кодексу поведінки. В основу боротьби з корупцією в Німеччині покладено завдання знищення матеріальної, насамперед фінансової бази злочинних угруповань. Це досягається двома шляхами: конфіскаційним (конфіскація майна) і створенням належної правової бази для унеможливлення «відмивання» «брудних» грошей. У структурі Міністерства внутрішніх справ Словацької Республіки діє Антикорупційний комітет, до повноважень якого входить проведення превентивних заходів та розслідування фактів корупції серед співробітників міністерства та поліцейських структур країни. З метою отримання інформації про посадові злочини та локалізації цього явища в правоохоронних структурах. Незважаючи на актуальність цього питання, у Польщі до останнього часу не приймався окремий законодавчий акт щодо корупції. Вважалось, що достатньою правовою підставою для боротьби з корупцією є низка статей Кримінального кодексу, які передбачають відповідальність за різні види хабарництва та перевищення повноважень посадовими особами. Лише наприкінці 2002 р. урядом Польщі затверджено Державну програму боротьби з корупцією під назвою «Антикорупційна стратегія», яка покликана забезпечити боротьбу з корупцією.

Окрім вищезгаданих методів, пов'язаних з правових урегулюванням питання, надзвичайно висока роль громадської думки, вона стежить за динамікою негативних явищ у суспільстві. Здебільшого громадські дебати точаться навколо питань, пов'язаних з лобюванням та купівлею політич-

ного впливу, проблем, створених зміною кордонів приватної та державної власності, моральним кліматом, хабарництвом, зловживаннями службовців місцевих органів влади, поліції, митної служби тощо.

Проблема корупції занадто вкорінена в політичне життя кожної країни й, на жаль, потребує найретельнішої уваги з боку не тільки громадянського суспільства та влади, а й з боку світового співтовариства. Антикорупційне законодавство, у своє чергу, розвивається в бік використання всього арсеналу правових засобів боротьби (не тільки кримінально-правових) і з акцентом на попередження, що також є неодмінним елементом у питанні протидії та боротьби з корупційними елементами.

Підбиваючи підсумок, можна сказати, що для всеосяжної боротьби з корупцією необхідна система заходів спрямованих на її подолання, для цього державам, які потерпають від неї треба: розробити єдину державну політику у сфері боротьби з корупцією, що містила б комплекс заходів державного, політичного, економічного, соціального та правового характеру; сформувати спеціальну антикорупційну службу, незалежну від усіх гілок влади, яка забезпечила б контроль за діяльністю державних органів різних рівнів; забезпечити незалежне функціонування судової влади, за прикладом правоохоронних систем Італії, США, Великої Британії чи Франції [2]. Можливо, саме комплексний підхід у цьому питанні дасть змогу викоренити її з підґрунтя політичного керівництва та системи загалом, яка останнім часом усе більш виявляє свої негативні прояви в питаннях зловживання політикою шляхом корупційних махінацій.

Список використаних джерел

1. Чубата Л. Міжнародний досвід боротьби з проявами корупції / Л. Чубата // Часопис Київського університету права, 2010.
2. Чемерис І. Зарубіжний досвід протидії корупції в системі державного управління / І. Чемерис // Стратегічні пріоритети, 2009.

К.И. Седельникова

Университет Марии Кюри-Склодовской (Люблин, Польша)

ПЕРСПЕКТИВЫ РЕФОРМИРОВАНИЯ ПОЛИТИЧЕСКИХ ИНСТИТУТОВ В СОВРЕМЕННОЙ УКРАИНЕ

На сегодняшний день в Украине сложилась тяжелая политическая и экономическая ситуация, которая возникла в результате сложных процессов, происходящих на территории страны в течение нескольких десятилетий. После распада СССР в стране сформировалась политическая система, основанная во многом на олигархизации и коррупции. Но, как известно, любая система со временем или улучшается, или самоуничтожается, для дальнейшего успешного развития Украины обязательным условием является реформирование политических институтов.

Украина долгое время использовала материально-техническую базу, которая досталась ей как наследие от Советского Союза. За четверть века независимости не удалось построить самостоятельное и развитое государство, поэтому в стране сложилась очень сложная ситуация: ресурсы Советского Союза заканчиваются (например, материально-техническая база предприятий, построенных в советские годы, устарела), при этом модернизация советского наследия проходит недостаточно успешно.

В настоящее время ситуация в стране продолжает оставаться очень сложной и противоречивой. Одна из проблем заключается в том, что Майдан не сформировал собственную политическую силу, следовательно, политические партии эпохи В. Януковича продолжают влиять на политику страны. В настоящее время в Украине не происходят процессы деолигархизации, потому что на политической арене и дальше отстаиваются деловые интересы. Реформы осуществляются поверхностно и под давлением Запада. Под влиянием ЕС правительство приняло ряд нормативных актов, но они – лишь правила, существующие на бумаге, в реальности возникают огромные сложности для их реализации.

Социальное недовольство растет, потому что материальное состояние населения ухудшается. Анализируя перспективы строительства украинского государства, следует принимать во внимание тот факт, что часть территории Украины не контролируется ею. Весной 2014 года на территории Украины при поддержке и содействии Российской Федерации была начата вооруженная интервенция, следствием чего стала потеря Крыма и части Донбасса. Эти события были среди факторов, дестабилизировавших состояние государства. Российские СМИ ложно утверждают, что все жители Донбасса не хотят оставаться в составе Украины. Безусловно, поддержка инсургентов на неподконтрольной территории существует. Другая же часть населения (как правило, это люди, которые имели возможность выехать с оккупированных территорий, но они этого не сделали) не верит в пропаганду российских СМИ.

Люди, поддерживающие непризнанные «республики», привыкли к доминированию советской промышленной культуры. Они все еще ждут «хозяина», сильного правителя, который будет заботиться о них. Директор Национального института стратегических исследований В. Горбулин описал такую модель поведения как патерналистскую. Ранее таким человеком был В. Янукович, а теперь его заменил В. Путин. Важную роль играли и местные украинские власти на этих территориях, которые на самом деле открыто поддерживали сепаратизм. Даже в конце 2004 г. во время пребывания Л. Кучмы в Луганской области в Северодонецке состоялась встреча местных городских властей, которые предложили создать отдельную автономную область. Даже тогда, когда правительство должно было реагировать на сепаратистские тенденции, виновные не были наказаны.

Война в Донбассе стала тяжелым ударом для жителей страны. По словам министра финансов Н. Ярецько, в 2014 г. ВВП Украины упал на 15,2%. Крым был также тесно связан с Украиной, поскольку регион всегда субсидируется. После присоединения Крыма к Российской Федера-

ции Украины мы потеряли газовые месторождения и черноморские порты. Проанализировав причины, можно перейти к прогнозам, перспективам строительства украинского государства.

Можно указать несколько возможных сценариев. Во-первых, приход к власти патриотических и вместе с тем прагматичных политики, которые смогут построить хорошие отношения с Европейским союзом.. Представитель таких политических сил может считаться М. Саакашвили, который в 2015 году получил украинское гражданство и является губернатором Одессы. Только формирование совершенно новой политической элиты может привести к успешному развитию Украины.

Второй сценарий предполагает разделение Украины на несколько частей. Украина уже третий год не контролирует часть своей территории. Тем не менее, есть сепаратистские тенденции в Харькове, где в настоящее время у власти политики, имеющие тесные связи с Партией регионов. Кроме того, существует очень малая вероятность возвращения территорий, оккупированных РФ. Если и есть вероятность возвращения Крыма, то это долгосрочный процесс, обусловленный проведением эффективных реформ Украины, возвращение к власти новых политических сил и желанием жителей Крыма вернуться. Скорее всего, Донбасс на протяжении многих лет будет являться «серой зоной» без особого статуса, который будет фактором дестабилизации Украины (как Палестина в Израиле). Тем не менее, специалисты Национального института стратегических исследований говорят, что существует несколько сценариев для возвращения оккупированных территорий. По «молдавскому» сценарию происходит компромисс Украины с «властями» сепаратистских «республик», которые попытаются легализовать свою власть. В соответствии с «немецким» сценарием, стороны даже после долгих лет будут помнить о конфликте. «Хорватский» подход предполагает освобождение оккупированных территорий украинской армией.

Украина в будущем может эффективно развиваться лишь при условии проведения эффективных реформ. Условием этого развития являются открытыми политические и экономические институты. Следует поддерживать открытые отношения, диалог между украинскими политиками и гражданами. В настоящее время некоторые реформы уже реализованы. Например, с августа 2015 года внедрены сервисы электронных петиций, с помощью которых граждане могут обращаться к главе государства. К сожалению, Украина не имеет опыта в создании открытых институтов, которые давно и успешно функционируют на Западе. Примером такого недостатка опыта является принятие бюджета на 2016 г.

Таким образом, несмотря на события Майдана и выбор украинца-ми европейского пути развития, в настоящее время нет никакой гарантии, успешного развития Украины в будущем. Создается впечатление, что нынешнее правительство только демонстрирует проевропейскую позицию, но на самом деле реализует свои интересы. Только после формирования новой политической элиты можно будет утверждать, что Украина состоялась как европейское государство.

РЕАЛІЗАЦІЯ РЕФОРМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Сьогодні в Україні дуже активно триває процес децентралізації владних повноважень та реформування місцевого самоврядування. Уряд узяв курс на розбудову дієвого самодостатнього місцевого самоврядування європейського зразка, суть якого – бути спроможним за рахунок власних податків і зборів забезпечити подання комунальних та адміністративних послуг, яких потребують жителі громад, та якісно виконувати повноваження за державні кошти.

Реформування місцевого самоврядування підтримує Асоціація міст України, яка спрямувала всі зусилля на формування законодавчого підґрунтя реформи та налагодження ефективного діалогу місцевого самоврядування з центральною владою. Готувалися проекти законів та підзаконних актів, урядових рішень, роз'яснювально-аналітична та методична база, інші документи, спрямовані на впровадження реформ.

Ухваливши 5 лютого 2015 р. Закон «Про добровільне об'єднання територіальних громад», парламент дав «зелене світло» для початку укрупнення громад, що є одним з головних положень Концепції реформування місцевого самоврядування, прийнятої Урядом у 2014 р. Цей закон має на меті децентралізацію публічної влади із забезпеченням загальноновизнаних європейських принципів організаційної, фінансової та правової самостійності органів місцевого самоврядування. По суті, реформа передбачає не стільки об'єднання, скільки розукрупнення районів, що перебрали на себе всі основні права та кошти громад на здійснення місцевого самоврядування. Від теорії до практики. В усіх областях створено систему координаційних центрів – 24 офіси з впровадження реформ у сфері місцевого самоврядування та децентралізації повноважень. Розроблено та затверджено обласними радами Перспективні плани формування територіальних громад. Але це лише передумови якісних змін. Реально запустити процес формування спроможних громад мало рішення на центральному рівні – схвалення Кабінетом міністрів Перспективних планів. У серпні 2015 року цей процес розпочався, і станом на середину грудня 2015 р. Кабінет Міністрів України схвалив 23 Перспективні плани формування територій громад областей. Чекає на затвердження Перспективний план Закарпатської області. Перспективний план – не політичний документ, а методична основа для адміністративного поділу території регіону, який би забезпечував повсюдність місцевого самоврядування та спроможність усіх утворюваних громад.

15 вересня 2015 р. було підписано другий Меморандум між Асоціацією міст України та Міністерством регіонального розвитку України щодо подальшого об'єднання зусиль стосовно реалізації реформи місцевого самоврядування. Сторони закріпили наміри співпрацювати в напрямку підтримки процесу об'єднання територіальних громад, при-

скорення процесу децентралізації, створення сприятливих умов для проведення реформ системи місцевого самоврядування і для забезпечення широкої підтримки процесу децентралізації України з боку громадськості.

Реалізація пріоритетних напрямків забезпечується, зокрема, через Офіси реформ, які діють у всіх областях. Діяльність Офісів реформ у деяких областях виявилася настільки результативною, що до їх підтримки вирішила долучитися Рада Європи. Ідеться про програму «Децентралізація і територіальна консолідація в Україні». Ця ініціатива втілюється в підписаному 1 жовтня Меморандумі між Міністерством регіонального розвитку України, Асоціацією міст України та Радою Європи про об'єднання зусиль для реалізації реформи місцевого самоврядування та децентралізації влади.

Важливим результатом діяльності Офісів реформ, створених Асоціацією міст України, стало формування об'єднаних територіальних громад та призначення в них перших місцевих виборів. Ухвалений Верховною Радою України Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо організації проведення перших виборів місцевих рад та сільських, селищних міських голів» дозволив Центральній виборчій комісії додатково призначити на 25 жовтня 2015 р. перші вибори депутатів сільських, селищних, міських рад 85 об'єднаних територіальних громад та відповідних сільських, селищних, міських голів і оголосити з 8 вересня 2015 р. початок виборчого процесу в цих громадах. 25 жовтня, у день проведення чергових місцевих виборів в Україні, відбулися й перші вибори голів громад та депутатів рад у 159 об'єднаних територіальних громадах.

Перед органами місцевого самоврядування об'єднаних громад сьогодні стоїть низка важливих завдань – від вивчення стратегії розвитку території до забезпечення надання послуг нової якості та зростання добробуту кожного жителя.

Державна підтримка – це відправна точка для створення нової територіальної основи ефективного місцевого самоврядування, яка має прийти на заміну застарілої радянської моделі. Ми повинні зробити цю реформу, щоб розбудувати дійсно Європейську країну.

М.М. Тимченко

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

ВНУТРІШНЬОПАРТІЙНА ДЕМОКРАТІЯ ЯК ЧИННИК ПАРТІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Особливості становлення партійної системи та модернізації системи внутрішніх комунікацій в політичній партії становляться важливою частиною сучасних досліджень багатьох світових та вітчизняних науковців. М. Дюверже фактично створив основи наукового осмислення партійних взаємовідносин та структури взаємодії всередині політичних партій. Також вирішенню проблем внутрішньопартійної демократії та розвитку партійної структури було присвячено чимало наукових робіт. Можна

виділити таких дослідників як О. Нідермайера, Ю. Шведу, А. Романюка, Є. Мануйлова, М. Толочко, І. Павленко, А. Караваєва.

За М. Дюверже класична теорія представництва інтересів припускає, що виборець дає обраному на виборах депутату мандат на право говорити і діяти від його імені: таким чином, парламент, який отримує мандат нації, висловлює національний суверенітет. Поява партій докорінно змінила теорію представництва: перш, ніж бути обраним своїми виборцями, депутат обирається партією, а виборці всього лише ратифікують цей вибір. Це означає, що поняття вибору докорінно спотворюється. При режимах з класичною моделлю демократії, власне виборам передують передвибори, в ході яких партія проводить відбір кандидатів, які потім постають перед виборцями [1, с. 414-415].

Політична партія є добровільним самоврядним об'єднанням громадян, створюваним за їх власною ініціативою для спільної реалізації цілей і завдань, відстоювання власних уявлень на розвиток суспільства. Разом з тим це один з базисних інститутів політичної системи суспільства, що сприяє відтворенню та ротації політичної еліти. Партії є сполучною ланкою між державою і громадянами, забезпечують цілісність і стійкість політичної системи. Існування політичних партій в рівній мірі неможливо як без суспільства з його різноманітними інтересами, агрегування і представництво яких здійснюють партії, так і без держави, яка уособлює публічну владу в суспільстві.

Д. Чижов, досліджуючи політичні партії як елемент громадянського суспільства, прийшов до висновку, що партію як інститут політичної участі громадян в значній мірі характеризує ступінь внутрішньопартійної демократії [2, с. 62]. Ця категорія є найважливішою при оцінці ефективності механізму функціонування політичних партій як інституту громадянського суспільства. Саме ступенем її присутності визначається здатність політичної партії бути елементом представницької демократії.

Під формами забезпечення внутрішньої демократизації політичних партій частіше за все розуміється достатньо широкий спектр методів, які забезпечують доступ рядових членів партії до внутрішньопартійного обговорення, ухвалення рішень та кадрової політики партії. Внутрішня демократія в політичній партії означає, що партія колегіально встановлює публічні правила і процедури, які регламентують кадрову політику і порядок ухвалення рішень, аби уникнути узурпації влади окремими лідерами або вузькою групою осіб. Як зазначає німецький дослідник партійних процесів Райнер Ліннеманн, важко визначити «демократичні принципи», але він надає визначення «внутрішнього устрою» партії – «організація процесів формування внутрішньопартійної волі» [3, с. 12]. Питання внутрішньопартійної демократії безпосередньо пов'язане з організаційною структурою партії, оскільки саме вона визначає ступінь участі членів партії в ухваленні рішень, що стосуються партійних питань, проблем, програм.

Від того, наскільки внутрішня структура партійної організації дозволяє прориватися імпульсам суспільних потреб, що виражаються в позиціях низових партійних ланок, залежить, в кінцевому рахунку, наскільки та

чи інша політична партія може відтворювати і вирішувати проблеми громадянського суспільства. По суті, внутрішня структура політичної партії – це «редуктор громадської думки, який переробляє і перетворює інтереси тих чи інших груп інтересів, відображає стан суспільної свідомості і в підсумку визначає позиції і дії політичної партії» [2, с. 62]. При цьому ефективність здійснення цього процесу буде визначатися тим, наскільки до вироблення партійних рішень будуть підключені рядові члени партії, наскільки колегіально ці рішення приймаються.

Якщо звернутися до українського досвіду партійного будівництва, то тут ми можемо бачити, що більшість існуючих в Україні політичних партій, є об'єднаннями «вождистського типу», які у прийнятті політичних рішень спираються на авторитет та харизматичні характеристики партійного керівника. Низові партійні осередки є фактично усунутими від прийняття політичних рішень і основна їх функція це виконання директив які надходять з «центру». Це призводить до того, що у разі усунення партійного лідера – партійна структура швидко руйнується і політична партія фактично перестає існувати, винятком є партії з чіткою ідеологічною доктриною, яких в Україні досить небагато.

Така модель взаємодії всередині політичних партій та кулуарна (закрита) форма висунення кандидатів від партії на виборах впливає на формування певної форми політичної культури в українському суспільстві, що призводить до недовіри до партійних та політичних структур.

Отже, на сучасному етапі розвитку української партійної системи потрібне законодавче закріплення демократичних принципів внутрішньопартійного життя, яке дехто може розцінити як обмеження прав партії [4, с. 11]. Проте насправді ж йдеться про обмеження свавілля партійної бюрократії та захист прав рядових членів партії.

Список використаних джерел

1. Дюверже М. Политические партии / М. Дюверже. – М., 2007. – 544 с.
2. Чижов Д. В. Российские политические партии: между гражданским обществом и государством / Д.В. Чижов. – М., 2008. – 222 с.
3. Основні процедури внутрішньопартійної демократії. Аналітичний огляд [Електронний ресурс] / Підготовлено С. Г. Конончук, О. А. Ярошем / Український незалежний центр політичних досліджень. – К., 2012. – Режим доступу – http://www.ucipr.kiev.ua/userfiles/party_democracy2012.pdf
4. Мануйлов Є. М. Внутрішньопартійна демократія: філософський аналіз / Є. М. Мануйлов, М. В. Толочко // Вісник Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія: зб. наук. пр. / Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. – Х. : Право, 2013. – №1(15). – С. 9–22.

СЕК'ЮРИТИЗАЦІЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ІДЕНТИЧНОСТЕЙ: ПРИКЛАД УКРАЇНИ

Вагомим чинником розвитку будь-якого суспільства і держави є сформована та стійка ідентичність спільноти. Вона – фундаментальна основа політики і безпеки, оскільки інтегрує суспільство, «зшиває» різноманітні локальні та індивідуальні ідентичності, об'єктивно плюралістичні та різновекторні у глобалізованому світі. Держави з різноманітним населенням, несформованою виразною загальнонаціональною ідентичністю можуть мати труднощі з виробленням курсу розвитку суспільства чи способів його реалізації; в них з легкістю можуть виникати внутрішні конфлікти та сепаратистські рухи. Такі небезпеки особливо характерні для суспільств, що трансформуються, які, відмовляючись від авторитарних цінностей та образів, постають перед потребою творення (конструювання) нової ідентичності, яка б давала змогу інтегруватися у регіональну й міжнародну спільноту. Нерідко вони посилюються несформованістю громадянського суспільства і політичної нації як результату попереднього історичного розвитку, тривалої бездержавності. Для ефективних демократичних реформ і стабільного економічного розвитку важливим є конструювання рівня колективної ідентичності, який, синтезує, об'єднує, стає спільним знаменником й забезпечує ідентифікацію індивіда і локальних спільнот з широкою суспільно-політичною спільнотою понад ідеологічними, регіональними та іншими ознаками (макроспільнотою), формуючи почуття солідарності й лояльності в плюралістичному суспільстві.

Для позначення такого рівня ідентичності може бути використане поняття «макроідентичність», присутнє у вітчизняному науковому дискурсі [див. напр. 1]. Макроідентичність може бути визначена як рівень колективної ідентичності, на якому політична та державноорганізована спільність у всій багатоманітності та суперечності внутрішніх локальних та індивідуальних ідентичностей усвідомлює себе як Ми, висловлює себе у взаємодії з Іншими як Ми, «говорить» одним голосом».

Причиною і зворотною стороною невизрадної макроідентичності є домінування локальних ідентичностей, відносини яких можуть мати конфліктний чи дихотомічний характер. Політичний розвиток сучасної України позначився надмірним акцентуванням на значенні регіональних ідентичностей, які для багатьох громадян стали вагомішими у процесі ідентифікації, ніж національні чи етнічні (розмиті радянською ідентичністю в минулому). Попри об'єктивні причини [див. про це: 2] домінування регіональних ідентичностей (особливо на Сході і в Криму) було також обумовлено їх політизацією. Радикальну політизацію будь-якого явища, що починає сприйматися як екзистенційна загроза, представники Копенгагенської школи Б. Бузан, О. Вевер і Я. де Вільд називають сек'юритизацією [3, р. 23]. Будь-яке явище, вважають вчені, може сек'юритизуватися через відтворення загрози у дискурсі. Дискурс дозволяє трансформувати будь-

які проблеми у питання безпеки, що має першочергове значення. Ідентичність є важливим критерієм безпеки, тому також може стати об'єктом сек'юритизації.

Усвідомлення суспільством міри загрози конструюється впливом сукупності текстів про неї. Дискурс «драматизує і представляє проблему як питання найвищого пріоритету» [3, р. 26], що дає змогу суб'єктам політики (агентам сек'юритизації) – передовсім політичним елітам – заявляти про можливість використання екстраординарних засобів для її вирішення. Сек'юритизація в такому сенсі є свідомим вибором, технологією інтерсуб'єктивного конструювання сприйняття загрози як екзистенційної, яка може бути реальною, або ж надуманою. Тому еліти можуть зловживати сек'юритизацією тих чи інших проблем з метою отримати переваги у боротьбі за владу або ж легітимізувати певні дії чи стратегії.

За період незалежності українські еліти послідовно сек'юритизували регіональні ідентичності, сконструювавши внутрішнього Іншого (чи навіть Чужого) з метою отримання передовсім електоральних преференцій, або у випадку отримання парламентської більшості – легітимізації корпоративних інтересів як загальноукраїнських. Володіння і контроль над ЗМІ давали змогу регіональним елітам наповнювати символічний простір смислами, які конструювали особливу регіональну ідентичність і переконували у небезпеці для неї з боку загальноукраїнської чи іншої регіональної ідентичності – протилежної за смислами та образами минулого і майбутнього. Найбільший успіх сек'юритизація регіональної ідентичності мала на Сході України, передовсім на Донбасі, а також у Криму, де привела до екстремальних форм реагування на сконструйовані загрози – сепаратизм та тероризм.

Успіх технології сек'юритизації у цих регіонах пояснюється, перше, ментальними та ціннісними відмінностями регіонів, які не нівелювались в межах реалізації загальноукраїнських стратегій розвитку, а навпаки, актуалізувались і підкреслювались дискурсивними технологіями, поширюваними у ЗМІ текстами; по-друге, стійкістю радянської ідентичності, основні смисли та символи якої добре «накладалися» на російську ідентичність, що конструювалась ззовні російськими елітами і ЗМІ; по-третє, дискурсивним формуванням уявлення про виключність цих регіонів; по-четверте, домінуванням економічних, культурних та міжлюдських відносин з РФ, а не іншими регіонами України. Названі причини зумовили сприйняття сепаратистських ідей, які нав'язувалися регіональними елітами і зовнішньою пропагандою, та мобілізацію їх прихильників.

Список використаних джерел

1. Романенко Ю.В. Маніпулювання макроідентичністю в масових комунікаціях: до постановки проблеми / Ю.В. Романенко // Грані. – 2013. – № 8(100). – С. 89–95.

2. Угрин Л. Вплив регіональних ідентичностей на політичний процес в Україні / Л. Угрин // Регіональний вимір політичного процесу в Україні: Матеріали міжрегіональної науково-практичної конференції (Львів,

26 травня. 2007 року); укл. Романюк А.С., Скочиляс Л.С., Шиманова О.В. – Львів: ЦПД, 2007. – С. 4–16.

3. Buzan B. Security: A New Framework for Analysis / B. Buzan, O. Waever, J. de Wilde. – Boulder and London: Lynne Rienner Publishers, 1998. – 239 p.

Д.С. Чернышёв

Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара

НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ БОРЬБЫ С ТЕХНОЛОГИЯМИ ПРЯМОГО ПОДКУПА ИЗБИРАТЕЛЕЙ ВО ВРЕМЯ ВЫБОРОВ

Подкуп во время предвыборных и избирательных кампаний – достаточно распространенная на постсоветском пространстве практика, одна из составляющих феномена коррупции в целом. Его неизменное присутствие наблюдается в ходе избирательных кампаний различных уровней. Под «подкупом» принято подразумевать обещание передачи или передачу материальных ценностей в обмен на голосование «за» или «против» определенного кандидата (либо избирательный список партии) или же отказ от голосования. Подкуп избирателей может осуществляться как буквально (лекарства, продуктовые наборы, благотворительные обеды, деньги, алкоголь, цветы, бесплатные услуги и др.), так и косвенно (ремонт подъезда, установка освещения, учебники для школы, путевки в санаторий и т.д.) [1, С. 66]. Данный метод ведения избирательной кампании часто показывает свою эффективность, но редко является решающим. По мнениям экспертов, «подкуп» может обеспечить в среднем не более 5% голосов на избирательном округе. Однако не существует четких критериев определения его эффективности. Кроме того, искривление волеизъявления избирателей жестоко карается законом.

По словам главы Комитета избирателей Украины А. Кошеля, в 2015 г. на местных выборах в Украине не было ни одного избирательного округа, на котором отсутствовали бы факты прямого или косвенного подкупа электората. Политики сами приучают к этому избирателей [2].

Одним из главных орудий в борьбе с подкупом можно считать работу правоохранительных органов. Однако в ряде случаев кандидаты от «власти» остаются безнаказанными за нарушения законодательства. Например, представители правящей в Российской Федерации политической партии «Единая Россия» использует широкий инструментарий неправомερных административных технологий, направленных на приобретение дополнительных сторонников среди населения и создания трудностей для своих конкурентов (в т.ч. отказ или отмена регистрации кандидатов без надлежащих оснований). Даже не смотря на огласку фактов прямого либо косвенного подкупа, в таких ситуациях правоохранительные органы предпочитают не вмешиваться в ситуацию либо уголовные производства прекращаются на ранних стадиях. Для борьбы с явлением подкупа необходима политическая воля власть предержащих. Другой сложнос-

тью является то, что крайне сложно установить факт нарушения, если нет весомых доказательств. Маловероятно получить признания в совершении преступлений против волеизъявлений граждан у «скупщиков» голосов.

Часто кандидаты задолго до выборов регистрируют благотворительные фонды (в т.ч. – фонд своего имени) и от их имени оказывают помощь жителям интересующего их округа. До начала избирательной кампании это не может считаться противозаконным. Возможны случаи косвенного или прямого подкупа избирателей со стороны профсоюзов и церкви (в российских избирательных кампаниях были такие случаи). Этому практически невозможно противодействовать. Единственный выход – задокументировать факт агитации за определенного кандидата (партию), сопровождающей предоставление материальных ценностей и услуг со стороны благотворительных фондов, церкви либо профсоюзов, что уже будет нарушением законов о выборах.

Вторым средством в борьбе с подкупом является массовая кампания информирования населения о последствиях получения неправомерной выгоды от продажи голоса. Например, в Уголовном кодексе Украины за «продажу» голоса полагается штраф от 100 до 300 необлагаемых налогами минимумов доходов граждан или исправительные работы на срок до 2 лет, или ограничение свободы на тот же срок. Выгода, которую получит избиратель, не соизмерима с рисками быть привлеченным к ответственности. В случае с государством и органами местного самоуправления, правоохрнительными органами стоит проводить разъяснительную работу для населения о последствиях продажи голосов, задействовав для этого СМИ и внешнюю рекламу. Подобным образом стоит поступить общественным организациям, основная задача которых – обеспечить прозрачность волеизъявление граждан и предотвратить любые нарушения на выборах. В отдельных случаях штабы кандидатов, завладев списком потенциальных избирателей, согласившихся нарушить закон в пользу других кандидатов (партий), запугивают их и угрожают привлечением к уголовной ответственности. Хотя такое действие нарушает права избирателя, но резко уменьшает число нарушителей и облегчает работу правоохрнительных органов и избирательных комиссий.

Сильным оружием против подкупа избирателей является работа наблюдателей в день голосования. Они должны в случае выявления нарушений составлять акт и предупреждать об этом работников органов внутренних дел и документировать все факты противозаконных действий со стороны участников избирательного процесса. Одним из наиболее распространенных видов фальсификаций выборов являются т.н. «карусели» или «хороводы». Они заключаются в том, что избиратель берет у третьего лица заполненный бюллетень, заходит на избирательный участок, опускает полученный заполненный бюллетень в ящик для голосования, затем отдает свой чистый бюллетень тому же третьему лицу. Также возможно вбрасывание пачек заполненных бюллетеней.

Довольно часто встречается «подвоз» сторонников на автобусах, когда один автобус подвозит 20-40 избирателей, которые должны прого-

лосовать за одного конкретного кандидата. В автобусе может проводиться раздача денег. Но установить наличие подкупа в этом случае сложно.

В последнее время можно наблюдать, как в кабинках для голосования избиратели фотографируют заполненный бюллетень. Это есть прямое нарушение закона. Возможно, именно этот избиратель отправит фото своего выбора потенциальному скупщику. Тогда наблюдателю стоит заставить его удалить фотографию с мобильного телефона. С развитием информационных технологий усложняется виды подкупа. Так, Департамент кибернетической безопасности Национальной полиции Украины расследует впервые за историю государства факты подкупа с применением интернет-технологий на местных выборах 2015 г.

Указанным трем методом искривления волеизъявления избирателей можно противодействовать с помощью наблюдателей, которые должны обращать внимание работников правоохранительных органов на нарушения. Не лишним является привлечение представителей средств массовой информации и блоггеров для освещения событий.

Стоит отметить, что подкуп избирателей наиболее распространен в странах с мажоритарной или смешанной избирательной системой. При пропорциональной избирательной системе результативность подкупа уменьшается в десятки раз, поскольку кандидаты, выдвинутые по мажоритарным округам, заинтересованы в победе только на собственном избирательном округе. В пропорциональных системах подкуп не имеет смысла, т.к. ничего не гарантирует. Если говорить о пропорциональной системе относительного большинства (например, на местных выборах в Украине и Санкт-Петербурге), то она сохраняет возможности для прямого подкупа избирателей, но уже не гарантирует результат кандидату-нарушителю. Так, в 2015 г. на местных выборах в Украине в городской совет Северодонецка от партии «Наш край» прошли не спонсоры кампании, занимавшиеся косвенным подкупом на своих округах (установка лавочек, ремонты и др.), а учителя, социальные работники и другие бюджетные категории граждан, включенные в избирательный список. Примечательно, что позднее бюджетные работники не захотели отказываться от депутатских мандатов в пользу набравших меньший процент голосов на своих избирательных округах представителей бизнеса, баллотировавшихся от той же партии.

Однако даже при пропорциональной системе остается вероятность подкупа избирателей кандидатами на пост президента государства, губернатора (в части регионов Российской Федерации избираемая должность), городского, поселкового и сельского глав. Для кандидатов на эти посты результат голосования важен в границах всего единого одномандатного избирательного округа, по которому они избираются (вся территория государства, субъект федерации, населенный пункт), что создает угрозы применения технологий «прямого» и «косвенного» подкупа.

М. Лукьянчук предлагает интересный вид борьбы с подкупом. По мнению этого автора: 1) государство должно за определенное денежное вознаграждение, в 3-5 раз превышающее обычную цену «продажи» голоса на выборах, лишить права потенциального гражданина-«продавца»

принимать участие в голосовании путем удаления его из реестра избирателей. Это исключительно добровольный акт гражданина;

2) в случае изменения мнения у продавшего государству право голоса человека, он сможет «выкупить» это право у государства обратно, вернув полученную сумму [3].

Подобный метод противодействия «грязным» технологиям может в значительной мере снизить количество нарушений на выборах и в то же время повысить явку избирателей (т.к. постфактум их станет меньше).

Однако определяющими факторами, создающими либо исключаящими возможность подкупа избирателей, являются политическая культура населения, уровень благосостояния общества, эффективное и действенное законодательство, независимость правоохранительных органов от исполнительной власти и местного самоуправления. Только сочетание этих факторов делает невозможным подкуп на выборах, что наблюдается на примере западных государств, где все кандидаты на избираемые должности равны по закону и не используют систематические нарушения для своей победы.

Список использованных источников

1. Парамонов Д.О. Методы фальсификации выборов / Д.О. Парамонов, В.В. Кириченко. – М.: Южно-Российский институт информационных технологий, 2003. – 76 с.

2. КИУ не нашел ни одного округа без подкупа избирателей [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://lb.ua/news/2015/10/23/319076_kiu_nashel_ni_okruga_bez.html

3. Лук'янчук М. Як викоринити виборчу продажність? / М. Лук'янчук // Суспільно-політична газета «Народна», 2013. – № 41.

СЕКЦІЯ 3. МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Т.А. Андрейченко

Днепропетровский университет имени Альфреда Нобеля

ПРОБЛЕМЫ МЕЖДУНАРОДНОГО ТЕРРОРИЗМА

Терроризм. Это слово вселяет страх в сердца многих граждан. Терроризм не имеет международного согласованного определения, но по существу, террористы мотивированы идеологически и применяют насилие в отношении гражданских лиц, чтобы создать панику и страх, в надежде изменить правила или законы. Хотя нет международного определение террора, существует много различных типов. Во-первых, это гражданские беспорядки. Они могут варьироваться от юридически незаконного протеста сурово критикуя правительство. Политические террористы нападают в надежде изменить политику, как правило, со ссылкой на цвета кожи, вероисповедания или профессии. Политическим терроризмом является использование террористических методов для получения личной выгоды. Религиозный терроризм фокусируется на распространение своей религии за счет других. Эти атаки не являются случайными или бессмысленными. Это акты отдельных лиц или групп, которые пытаются сделать политические изменения. Тот факт, что терроризм рассматривается незаконным средством для достижения политических целей только, делает насилие более эффективным. Вопрос в том, при каких обстоятельствах терроризм успешен в изменении политики или в отношениях наций? Этот вопрос в основном оставался нерешенным.

Терроризм летит в лицо дипломатического процесса, целенаправленно разрушая мир и безопасность для того, чтобы достичь целей. Многие террористы считают миссию успешной, если сотни беспомощных, невинных женщин и детей лежат окровавленные на улице. Если эта проблема звучит так, что вас не касается, подумайте еще раз.

Обычно террористы это ближневосточные мужчин, на почве их фанатичных убеждений вредить невинным людям. К сожалению, терроризм невероятно разнообразный. Как правило, террористы ни политически, ни религиозно мотивированы. Есть международные и доморощенные террористы. Доморощенные террористы, как правило, совершают теракты в родных странах. Список террористических организаций на сегодняшний день очень велик.

Для примера я выбрала доморощенную террористическую группу. “Jamaat al-Fuqra” это исламская террористическая организация, цель которой, является “очистить ислам через насилие”. Проще говоря, эта группа радикальных исламских мужчин считают, что им по заповеди Бога нужно размножать свою религию, кроме того, насилие является единственным приемлемым способом борьбы с отличающимися убеждениями. Эта группа была активна в основном в 1980-х, и это породило ради-

кально исламское движение в Америке, а другие террористические группы вышли, чтобы заполнить пустоту, оставленную “Jamaat al-Fuqra”.

Субъектами международного терроризма являются радикальные партии, политические группировки экстремистского толка, считающие легальную политическую борьбу недостаточной или вовсе неприемлемой. В борьбе с международным терроризмом государства сотрудничают в преодолении факторов, которые служат питательной почвой терроризма, предотвращении террористических атак, а также в уголовно процессуальной сфере, в мирном разрешении конфликтов.

Однако если террорист представляет интересы значительной части населения, то это действие будет рассматриваться как действия борца за свободу. Подавление Правительством террористической деятельности будет рассматриваться как тяжеловесные угнетения, в то время как уступки террористам будут восприниматься желанным ослаблением репрессивной политики. Однако если у террористов нет такой поддержки, то их действия будут осуждены. В таком случае подавление правительства будет, рассматривается как исполнение закона и порядка, а уступки капитуляцией. Эти виды общественных реакций определить, насколько легко для правительства, чтобы противостоять или уступать терроризму. Таким образом, когда террорист поддерживает цели одной группы, вполне вероятно, что члены этой группы вряд ли будут осуждать его действия; они могут даже рассматривать его как героя. Противника интересов террористической группы будут осуждать. Таким образом, терроризм служит увеличению разрыва между конфликтующими группами. Если этот разрыв становится слишком широким, существование нации может оказаться под угрозой, гражданская война становится все более вероятной.

В репрессивном обществе явление терроризма намного ниже, есть несколько причин. Технические трудности выполнения террористических актов могут быть непомерно высокими в связи с общим ужесточением безопасности. Кроме того, террористы могут понять, что их деятельность гораздо хуже работает. Таким образом, в свете нынешней выгоды и повышенным риском и трудом, потенциальные террористы выбирают другие места для совершения терактов. Этот эффект является одним из целей политики по борьбе с терроризмом, но многие страны пытаются реализовать эту политику просто не хотят отказаться от своих открытых обществ для более закрытых, которые дадут лучшую защиту от терроризма.

Глобальное распространение терроризма показывает, что народ не может справиться с этой угрозой на индивидуальной основе. Время пришло для народов, объединяющих, свои ресурсы и определяет четкую стратегию, чтобы противостоять террору. Проблему терроризма придется решать без учета региональных, политических, религиозных или этнических лояльностей. Глобальное сотрудничество является необходимостью, но альянсы не могут быть успешными с точки зрения различных политических или религиозных последствий. Эффективные и специализированные спецслужбы должны быть использованы для решения этой гигантской проблемы. И, наконец, международный терроризм следует оценивать объективно, без какой-либо политической или религиозной при-

надлежності. Терористическіе акты должны быть четко определены и определения их не следует изменять в соответствии с ситуациями.

Список использованных источников

1. Таран А.В. Международный терроризм: способы борьбы с ним / А.В. Таран // Вопросы гуманитарных наук. – М.: Спутник. – 2006.
2. Метелев С. Международный терроризм: современные тенденции формирования / С. Метелев. – М.: Законность, 2009.
3. Кожушко Е.П. Современный терроризм: анализ основных направлений / Е.П. Кожушко. – Мн., 2000.
4. Жаринов К.В. Терроризм и террористы / К.В. Жаринов. – Минск: Харвест, 1999.

Р.В. Буравченко

Черкаський державний технологічний університет

МІЖНАРОДНИЙ ТЕРОРИЗМ: ВИТОКИ, ПОШУКИ ШЛЯХІВ ПОДОЛАННЯ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

Міжнародний тероризм на початку ХХІ ст. став глобальною проблемою людства. Тероризм як політичне явище сягає своїм корінням глибокої давнини. За своїм походженням (від лат. *terror* – страх, жах, залякування) означає політику залякування, насилля, розправу з політичними противниками. Міжнародний тероризм є формою політичного екстремізму, передбачає застосування найжорстокіших методів насилля, для досягнення певних політичних цілей у міжнародних відносинах [1, 337; 2, 202]. Головною метою тероризму є погроза насилля. Міжнародний тероризм здійснюється окремими особами, групами, що виражають інтереси певних політ, рухів, або представляють країну, де тероризм піднесений до рангу державної політики (Соціалістична Народна Лівійська Арабська Джамахірія в ХХ ст., Російська федерація в ХХІ ст.). Причинами міжнародного тероризму є зіткнення інтересів різних політичних сил і держав, проявів не рівноправ'я у міждержавних, міжетнічних, міжрелігійних відносинах. Він може застосовуватись і як засіб задоволення амбіцій окремими політичними діячами (В.В. Путін), а також як знаряддя здійснення своїх цілей мафіозними структурами, кримінальним світом в цілому на міжнародній арені.

Тероризм спрямований на залякування й деморалізацію населення і світу, на повільне нагнітання атмосфери погроз і невідомості, на психологічний вплив. Нагнітання страху в суспільстві чи в якій-небудь наміченій групі призводить до депресії й паніки, тим самим штовхаючи людей на передбачувані відповідні дії, що вигідні терористам. Усе це має безпосереднє відношення до рефлексивного управління процесом ухвалення рішення в державних структурах. Сутність даного управління, полягає в тому, що, в першу чергу, воно спрямоване на психіку представни-

ків влади, які вирішують питання національної безпеки, і має негативний характер. Основне завдання рефлексивного управління – загнати супротивника в скрутні умови продовження протиборства чи примусити його до прийняття рішень, які об'єктивно призведуть до поразки. З досвіду відомо, що головною метою політичного тероризму завжди була дестабілізація державних режимів, формування в населення стурбованості через свою беззахисність перед насиллям, зміна державної влади в країні й здійснення інших політичних, національних чи релігійних сподівань [3, 500]. Як правило, терористи прямо заявляють про свої політичні цілі у момент здійснення ними терористичного акту, або заяви робляться керівниками політичних організацій, формально не пов'язаними з терористами, так представники Російської федерації в рамках діалогу «норманської четвірки» озвучують вимоги представників ЛНР-ДНР, які по суті є маріонетками Кремля. Державні і псевдодержавні утворення, що здійснює терористичні акти проти населення, зазвичай, також не приховують цього, але досить часто освячує їх високими ідеями. Наприклад, на тимчасово окупованій території частини Луганської та Донецької областей псевдодержавні утворення т.зв. ЛДН і ДНР виправдовують терор проти населення міфологічними і демагогічними заявами про прагнення побудови «Русского мира». В той же час на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим, російська влада тероризує населення, проводячи ціленаправлений геноцид проти громадян української і кримськотатарської національності, видаючи це боротьбою з тероризмом. Зрозуміло що з міжнародним правом ці дії не мають нічого спільного.

Аналіз терористичної діяльності в різних країнах свідчить про те, що це явище багатогранне й багатоліке. Однак, необхідно зазначити, що ні в міжнародному праві, ні в кримінальному праві окремих країн дотепер не сформульовано чіткого і єдиного поняття тероризму, чим зазвичай і користуються деякі держави, «призначаючи» терористами лише не лояльні для себе сили. Яскравий приклад – позиція керівництва Російської федерації на початку XXI ст. щодо України і Сирії. Зазвичай тероризм визначають як незаконне використання чи погроза застосування сили з метою примусення або залякування уряду чи суспільства в політичних цілях. При цьому твердження про «незаконне використання сили» є стрижнем усіх визначень. З філософської точки зору «законність» чи «незаконність» поняття відносні в залежності від того, яким чином розглядається дана проблема. За характером впливу на міждержавні відносини й громадянської належності суб'єктів терористичної діяльності тероризм поділяється на внутрішній та міжнародний. У свою чергу, міжнародний і внутрішній тероризм також можна додатково систематизувати. У внутрішньому тероризмі залежно від його суб'єктів можна виділити: державний, проурядовий; опозиційний і міжнародний. Міжнародний тероризм може бути державний і міждержавний. Якщо класифікувати тероризм за цілями, то можна виділити: об'єднуючий тероризм, конфронтальний тероризм, тероризм демонстративний, тероризм провокаційний. За засобами, які використовуються при здійсненні акцій тероризму, останні поділяються на два види: традиційний і технологічний.

Зважаючи на те, що міжнародний тероризм на початку ХХІ ст. став глобальним явищем, боротьба з ним вимагає об'єднання сил та ресурсів всіх провідних країн світу, насамперед США, як провідної держави і єдиної потуги світу, яка акумулювала військову, економічну і технологічну міць.

Список використаних джерел

1. Гелей С.Д. Політологія: навч. посібн. / С.Д. Гелей, С.М. Рутар. – 4-те вид., перероб. і доп. – Львів: Світ, 2001. – 384 с.
2. Політологічний енциклопедичний словник: навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів. – К.: Генеза, 1997. – 400 с.
3. Кузнецов Ю. Введение в теорию национальной безопасности. Проблемы безопасности русского народа и современность / Ю. Кузнецов, В. Никольский. – Алма-Ата: Верный, 1999. – 808 с.

А.В. Дихтяренко

Днепропетровский университет имени Альфреда Нобеля

ГЕОПОЛИТИЧЕСКАЯ КАРТИНА СОВРЕМЕННОГО МИРА

В современном мире, характеризующемся большим внешним разнообразием и противоречивостью происходящих в нём экономических, политических процессов, многим людям трудно разобраться в том, в каком направлении движется их страна, каковы цели, задачи и движущие силы этого движения, что способствует или препятствует ему, с какими вызовами и угрозами может столкнуться человек, общество и государство не то чтобы в отдаленной перспективе, а уже через месяц, год или несколько лет. Такова особенность нашего времени.

Политические, экономические, морально-этические, нравственные и другие процессы в мире на рубеже прошлого и нынешнего веков поражают своей изменчивостью, непредсказуемостью и множеством факторов, запускающих их и влияющих на них [1].

Понять, в каком мире мы живем, что движет теми или иными процессами, действиями политиков, политикой государств и межгосударственных союзов, что может ожидать нас в будущем, должна помогать геополитика – наука, вобравшая в себя опыт основных экономических, политических, военных событий второй половины ХХ в. и начала ХХІ в.

Сегодня геополитика представляется как междисциплинарная наука о закономерностях распределения и перераспределения сфер влияния (центров силы) различных государств и межгосударственных объединений.

Политической карте мира свойственна динамичность, геополитическая ситуация в мире постоянно меняется в зависимости от расстановки партийно-политических сил, последствий выборов, референдумов, возникновения политических и военных конфликтов в регионах и отдельных странах.

В течение XX в. мир развивался в обстановке противоборства двух гигантских геополитических блоков: социалистического, во главе с СССР, и капиталистического – с США. Остальные были страны с развивающейся экономикой. Они старались либо совсем не участвовать в опасной схватке, либо с выгодой для себя лавировать между двумя блоками.

Конечно, эта картина постоянно менялась. В начале 90-х гг. социалистический блок распался, проиграв в холодной войне. В мире остался только один полюс силы – США. Оснований для этой однополярности несколько: глобальное могущество американской экономики – на США приходится около четверти всей мировой экономики; военная мощь – у США самая сильная и современная армия в мире; господство в мировой науке – наибольшее число Нобелевских лауреатов; разветвленная система слежения за миром – у Пентагона. Огромная экономическая и политическая мощь позволяет США решать возникающие внешнеполитические проблемы, исходя только из своих интересов [2].

Глобализация и демократизация – это те координаты, без которых невозможно представить и охарактеризовать современное геополитическое пространство. Глобализация и демократизация – мощные трансформирующие силы, не просто оказывающие влияние на события в современном мире, но, в огромной степени, направляющие геополитические процессы и формирующие геополитическую картину мира. С одной стороны, глобализация и демократизация – это процессы, которые способствуют расширению, углублению, ускорению мирового сотрудничества, делают современный мир более открытым, взаимосвязанным, стабильным, безопасным. Но, с другой стороны, эти процессы вследствие отсутствия в мировом сообществе эффективного рационального глобального управления глобализацией, а также стремления некоторых государств искусственно ускорить и масштабно расширить мировой демократический процесс провоцируют появление новых геополитических вызовов и угроз мировой стабильности и безопасности.

Глобализация и демократизация оказали колоссальное влияние на распад биполярной системы мира, на крах тоталитарных, закрытых режимов, которые существовали в состоянии фактической изоляции подавляющего большинства населения от процессов, разворачивающихся в остальном мире. Глобализация как мощная сила проникала в международную систему и не могла не формировать внутреннюю политику и внешние отношения практически каждой страны [3].

Мощным фактором изменения геополитической картины мира является демократизация. Современное государство приобрело специфическую политическую форму, основным вариантом которой является либеральная, или представительная демократия. Увеличение числа демократических государств делает геополитическое пространство более стабильным, безопасным.

Демократические государства более умеренные и уравновешенные, нежели государства, подвластные одному человеку или авторитарной группе. Кроме того, демократические государства – это открытые государства, которые способны к более тесным контактам друг с другом, чем государства закрытые.

Не все государства играют одинаковую роль в формировании современной геополитической картины мира, не все государства являются авторитетными и влиятельными в геополитическом пространстве. Это зависит от геополитических ресурсов государства и от грамотной, рациональной идентификации национальных интересов государства. К наиболее значимым геополитическим ресурсам, обеспечивающим государствам и регионам авторитет и влияние в современном мире, относятся следующие.

Экономический потенциал – неизбежно конвертируется в геополитическое влияние. Об экономической мощи государства судят, как правило, по размеру внутреннего валового продукта.

Военно-промышленный и ядерный потенциал. В настоящее время военное могущество – это сочетание морской, воздушной, ядерной, космической и информационной мощи. В XXI в. ядерному оружию как средству сдерживания агрессии со стороны возможного противника нет альтернативы. В современном мире ядерный потенциал используется только в качестве политического фактора сдерживания потенциального соперника или противника. Ядерный потенциал повышает престиж государства и степень его безопасности.

Энергоресурсы (нефть, газ) являются геополитическими ресурсами, так как, обладая ими, легче добиваться реализации своих национальных интересов, влиять на процесс принятия решений по многим мировым или региональным геополитическим проблемам. Соперничество за энергетические ресурсы во многом определяет сегодняшнюю карту пересечения и столкновения интересов крупнейших мировых государств.

Политические ресурсы. В современном мире политическим ресурсом является характер режима в стране. Отсутствие демократического режима существенно затруднит стремление той или иной страны к влиянию, авторитету или лидерству в регионе, мире. К политическим ресурсам страны можно отнести и роль в международных организациях.

Масштаб территории. Размер территории продолжает оставаться геополитическим ресурсом, хотя уже не столь значительным, как во времена классической геополитики.

Местоположение. Страна также выигрывает в геополитике, имея удачное местоположение, то есть омывается морями и океанами, является геополитическим центром. Именно географическое положение придает геополитическому центру особую роль в плане либо контроля доступа к важным регионам, либо возможности отказа важным геополитическим действующим лицам в получении ресурсов. К таким геополитическим центрам можно отнести, например, Францию, Германию, Россию, Китай, Индию, Турцию, Украину, Азербайджан, Южную Корею.

Современный этап мирового развития характеризуется острейшими социально-экономическими конфликтами и политическими противоречиями. Несмотря на то что проблема глобальной и региональной безопасности все больше смещается к вопросам политическим, финансово-экономическим, этнонациональным, демографическим и т.д., роль военной силы, по-прежнему, остается эффективным сдерживающим фактором в стабилизации международных отношений.

Огромное и непосредственное влияние на формирование современной геополитической картины мира оказывают Соединенные Штаты Америки, так как обладают колоссальными геополитическими ресурсами:

1. Экономика США не только самая мощная, но и самая эффективная экономика мира.

2. Военная мощь – это сила глобального охвата, включающая в себя стратегическое и тактическое ядерное оружие.

Геополитическим ресурсом Соединенных Штатов является их членство и участие во многих институтах глобального и регионального уровня: НАТО, ОБСЕ, постоянный член Совета Безопасности ООН.

Активным актором в современном геополитическом пространстве является Европейский Союз. Объединение Европы – это одно из самых значительных геополитических событий XX в. Объединенная Европа – это новое образование, которое еще не похоже на федеративное устройство, но уже и не является простым географическим пространством, где умещаются суверенные государства. Европейский Союз намного превышает возможности отдельно взятой страны, и в то же время он стал организацией большей, чем конфедерация. В результате масштабной и глубокой интеграции Европейский Союз стал мощным геополитическим центром.

По экономическому потенциалу ЕС можно сравнивать с США. В ЕС входят страны в основном преуспевающие в экономическом развитии страны.

Германия, Франция и Великобритания – ведущие страны ЕС – являются постоянными членами Совета безопасности ООН, где принимаются важные геополитические решения, и как члены Совета безопасности имеют право вето.

Политический потенциал ЕС постепенно складывается в полноценный политический союз демократических государств с сильными институтами правления, что свидетельствует об углублении интеграции. Основным союзником Европейского Союза – США, но это не означает, что в их отношениях нет противоречий и разногласий.

Основная геополитическая цель Китая на ближайшее будущее – стать лидером в Восточной Азии. На протяжении двух тысячелетий Китай являлся исключительной силой в Восточной Азии. В настоящее время Китай хочет вновь обрести свою историческую роль, то есть стать лидером в регионе, и благодаря этому статусу в большей степени участвовать в формировании геополитической картины мира. В настоящее время Китай обладает мощными геополитическими ресурсами, благодаря которым может достичь поставленной цели:

Демографический – более 1 млрд. 300 млн. человек.

Территориальный (9 560 тыс. кв. м) – третье место в мире, уступает только России и Канаде.

Геополитический центр. Обладание большой территорией и удобное с точки зрения решения геополитических проблем местоположение делает Китай геополитическим центром.

Экономический ресурс. Темпы экономического роста очень высоки.

Китай является постоянным членом Совета безопасности ООН, располагает правом вето; входит в различные межправительственные организации регионального и глобального уровня.

В XXI в. на место одного из мировых лидеров будет претендовать и Япония. Несмотря на то что в настоящее время Япония остается экономической сверхдержавой, серьезным региональным конкурентом Китая, одной из ведущих стран мира, ей присуща в отличие от США, ЕС, Китая, России все-таки ограниченная геополитическая роль ввиду пацифистского характера ее конституции (оборонная доктрина, отказ от обладания дорогостоящими вооруженными силами, неучастие в международных военных операциях).

Основной ресурс – это экономическая и финансовая мощь. Второе по экономической мощи (после США) государство мира.

Список использованных источников

1. Геополитика и геостратегия в современном мире [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://mir-politika.ru/1591-geopolitika-i-geostrategiya-v-sovremennom-mire.html>.

2. Геополитика в условиях современного мира [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.webarhimed.ru/page-425.html>

3. Лебедева Т.П. Геополитика: учебное пособие / Т.П. Лебедева. – М.: МГУ, 2008.

А.П. Запорожец

Днепропетровский университет имени Альфреда Нобеля

МЕТОДЫ БОРЬБЫ С МЕЖДУНАРОДНЫМ ТЕРРОРИЗМОМ

Терроризм – это тот вид насилия, жертвами которого могут стать невинные люди, не имеющие никакого отношения к конфликту, который происходит между странами, и непосредственно к террористам. Данные конфликты порождают недоверие между социальными и национальными группами. Террористические акты привели к тому, что на данный момент весь мир ополчился против них и стал на защиту мирных граждан [5, с. 256].

Говоря о ситуации, которая складывается с терроризмом, который перешел из национальных границ на международную арену, следует подчеркнуть, что это проблема приобрела масштабы международного характера. А это значит, что для решения проблемы необходимо задействовать не только антитеррористические организации, правоохранительные органы или спецслужбы. Для борьбы с всемирной угрозой нужно объединить усилия всех правительственных структур, государств и средств массовой информации [1, с. 187].

Изначально необходимо четко определить источники проявлений терроризма и детерминанты, такие как падение уровня жизни населения, политическая нестабильность, снижение уровня социальной защиты, обо-

стрение политической борьбы, рост сепаратизма и национализма и т.д. Так же терроризм чаще всего происходит в тех местах, где падает авторитет власти и где представители власти принимают необдуманные решения.

Быстро избавиться от терроризма почти невозможно. Особенно в той обстановке, что на данный момент складывается в мире, – рост экономического кризиса, ослабление влияния правительства на правопорядок и стремительный рост преступности. Даже при стабильной политике трудно исключить проявления международного терроризма. Это можно объяснить двумя причинами:

1) Неудовлетворенность отдельных слоев населения своим социальным положением;

2) Способности лидеров воспользоваться людьми, которые недовольны своим положением, дать им понять, что посредством террора можно изменить текущее положение дел и наладить свою жизнь.

Борьба с терроризмом, особенно, если это терроризм международных масштабов, – достаточно длительный процесс, для которого нужно создать специальные условия. Стоит отметить, что терроризм нельзя уничтожить силовыми методами, так как мы знаем, насилие порождает насилие. Важно убедить людей, а также политические силы, что силовой вариант решения трудностей, связанных с политическими, социальными разногласиями, – путь, ведущий в катастрофе [2, с. 306].

Самой важной ступенью для борьбы с международным терроризмом является стабилизация экономики и политики, становление демократии по отношению к населению. Так же нужно создать хорошие условия для комфортного проживания и развития различных этносов, увеличить возможность реализации их интересов, чтобы сократить недовольства на национальном уровне. Главной задачей государств является создание у всех слоев населения и этносов чувство государственной принадлежности, которое было бы выше чувства расовой принадлежности в процессе самоидентификации граждан.

Если же речь идет о спланированном терроре и о террористической структуре, то, в первую очередь, необходимо вычислить и арестовать лидера террористической группы, который оказывает значительное влияние на возглавляемую им группу. Но его роль значительно снижается, если террористы ориентируются не на приказы лидера, а на определенное мировоззрение, или же, если за их спинами стоит крепкая стена в качестве вооруженных спецслужб государств [3, с. 672].

В любой террористической организации есть те люди, которых можно изменить и вернуть к прежней жизни посредством убеждений, проявления и демонстрации доброй воли. Использовать необходимо такие методы, как искоренение коррупции, улучшение уровня жизни населения в тех районах, которые поддерживаются террористами, подрыв финансирования и продовольственной базы террористов и т.д.

Государства должны объединиться и вместе встать на борьбу с терроризмом. Объединить государства не так уж и сложно, потому что террористы, нанося удары по всему миру, наживают себе все больше врагов, у которых в один момент может пропасть терпение, и они ополчатся

против них. Стоит отметить, что во время борьбы с международным терроризмом, следует использовать современные методы и технология для поимки преступников. Все мы знаем, что террористы используют сотовую связь, интернет, чтобы поддерживать друг с другом связь, поэтому нужно отслеживать и пресекать использование террористами информационных технологий [4, с. 346].

Исходя из вышеуказанного, можно сформировать основные пункты, которых стоит придерживаться при поимке террористов и прекращении международного терроризма:

- 1) разрушение террористической структуры;
- 2) трансформация политической системы;
- 3) лишение террористов поддержки в виде населения;
- 4) проведение армейских операций;
- 5) применение современных информационных технологий.

Одним из наиболее важных направлений, которое должно взять на себя государство, – это предупреждение и локализация экстремистских всплесков, которыми могли бы воспользоваться террористы и настроить граждан против правительства, потому что отдельные конфликты могут послужить причиной дестабилизации других стран.

Список использованных источников

1. Андреев М.В. Основы теории национальной безопасности: учебник / М. В. Андреев; Министерство внутренних дел Российской Федерации, Казанский юридический институт. – Казань: Центр инновационных технологий, 2012. – 187 с.
2. Антонян Ю.М. Терроризм: Криминологическое и уголовно-правовое исследование / Ю.М. Антонян. – М.: Щит-М, 1998. – 306 с.
3. Борьба с международным терроризмом: сб. документов / М-во образования и науки РФ; Моск. гос. юрид. акад., каф. междунар. права; науч. ред. В.В. Устинов; сост.: К.А. Бекашев, М.Р. Авясов. – М.: ТК Велби: Проспект, 2005. – 672 с.
4. Брасс А. Кто есть кто в мире террора / А. Брасс. – М.: АСТ: Астрель: Русь-Олимп, 2007. – 346 с.
5. Дершовиц А.М. Почему терроризм действует: осознать угрозу и ответить на вызов / А.М. Дершовиц. – М.: Рос. полит. энцикл. (РОССПЭН), 2005. – 256 с.

І.А. Єремєєва

Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля

ЕВОЛЮЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ООН

Зростання числа внутрішніх та зовнішніх конфліктів та їх впливу на світову систему, різноманітність міжнародних акторів ускладнили процес врегулювання та попередження конфліктів та збільшили кількість його

учасників. Міжнародні державні та недержавні організації, регіональні інтеграційні об'єднання та держави об'єднують свої зусилля для боротьби з причинами та наслідками конфліктів. Однак різноманітність мандатів, національні інтереси та протиріччя щодо методів попередження конфліктів обмежують можливості ефективної багатосторонньої діяльності.

Серед міжнародних акторів ООН – єдина організація, яка наділена повною правосуб'єктністю щодо комплексу заходів із попередження та подолання конфліктів у світі. ООН, як гарант сучасної системи універсальної колективної безпеки, чия мета полягає в «позбавленні прийдешніх поколінь від нещастя війни» [4, с. 5], має особливу відповідальність у сфері підтримання міжнародного миру та безпеки. Протягом усього періоду існування ООН миротворчість залишалась одним із пріоритетних напрямків діяльності організації.

Доктринальною основою миротворчої діяльності ООН є концепція превентивної дипломатії, що отримала свій розвиток у другій половині ХХ ст. Період 50-х – початку 60-х рр. ХХ ст. характеризується жорсткою конкуренцією антагоністичних суспільних систем, що визначалась політикою двох наддержав СРСР та США. Протиріччя між полюсами післявоєнного світоустрою відбивалися на політиці держав, які входили в блоки очолювані СРСР і США та заважали ефективній результативній діяльності ООН з підтримання міжнародного порядку та безпеки. У 1960 р., доповідаючи на генеральній Асамблеї ООН, Генеральний секретар ООН Даг Гаммаршельд (1953-1961 рр.) констатував послаблення дієвості традиційних механізмів врегулювання міжнародних конфліктів в умовах загострення протиріччя біполярного світу і висунув ідею щодо застосування методів превентивної дипломатії як нового інструменту забезпечення колективної безпеки. Під превентивною дипломатією Даг Гаммаршельд розумів дії спрямовані на недопущення переносу локальних конфліктів в глобальне протистояння двох військово-політичних блоків, завдяки проведенню миротворчих операцій ООН в конфліктогенних зонах третіх держав для спостереження, припинення вогню, початку переговорів між сторонами [2].

На початку 90-х рр. ХХ ст. система міжнародної безпеки з великими труднощами реагувала на зростання регіональних конфліктів у світі та їх переростання у збройні протистояння. Для оперативного реагування ООН вимушена була збільшувати контингент миротворчих сил, але фінансове та організаційне забезпечення миротворчого контингенту ООН зазнавало значних проблем. В таких умовах виникла критична необхідність пошуку шляхів і засобів врегулювання та розв'язання конфліктів, що призвело до відновлення в межах ООН пріоритетності концепції превентивної дипломатії, яка, за визначенням замісника Генерального секретаря ООН з політичних питань Ліна Паско, стала «рентабельним варіантом з урегулювання кризи» [3].

Розвиваючи ідею превентивної дипломатії в умовах зростання регіональних конфліктів початку 90-х рр. ХХ ст., Генеральний секретар ООН Бутрос Галі (1992-1996 рр.) присвячує даній проблематиці доповідь «По-

рядок денний для світу», що має значення концептуального документа і висвітлює питання, пов'язані з розширенням можливостей ООН з підтримання міжнародного миру та безпеки і надає рекомендації щодо конкретних шляхів, методів та інструментів управління, врегулювання та розв'язання конфліктів. У доповіді визначається зв'язок між етапами ескалації конфліктів та діями політичного характеру, які здатні виправити становище. Бутрос Галі наголошував на зв'язку превентивної дипломатії з дипломатичними методами, що застосовуються на ранніх стадіях конфлікту з метою «попередження виникнення розбіжностей між сторонами, недопущення переростання існуючих розбіжностей в конфлікти та обмеження масштабів конфліктів після їх виникнення» [1]. Остання дія відкриває можливість підходу, що теоретично обґрунтовує пряме стороннє втручання, яке здійснюється з метою обмеження ескалації конфлікту шляхом використання мирних засобів, або, за необхідності, засобами примусу.

Конкретизуючи поняття превентивної дипломатії, Бутрос Галі визначає її завдання, серед яких виділимо наступні: застосовувати миротворчі зусилля спрямовані на вирішення проблем, що стали причиною конфлікту; сприяти виконанню угод про перемир'я; сприяти відновленню миру та встановлювати взаємовигідні відносини між націями, що ворогували; застосовувати заходи щодо глибинних причин конфліктів, а саме – економічної безвиході, соціальної несправедливості, політичних утисків [1]. Виходячи із цього, Бутрос Галі актуалізує поняття миротворчості, як дій спрямованих на те, щоб схилити конфліктуючі сторони до примирення за допомогою засобів, що передбачені главою VI «Мирне розв'язання спорів» Статуту ООН [4, С.25-27].

Підтримання миру Бутрос Галі визначає як забезпечення присутності Організації Об'єднаних Націй в конкретному регіоні, що здійснюється за згодою усіх зацікавлених осіб та пов'язане з розгортанням воєнного або поліцейського контингенту ООН, із можливим застосуванням цивільного персоналу [1]. Таким чином, окресливши завдання, що стоять перед світовим співтовариством із зміцнення миру та безпеки, Бутрос Галі визначив необхідний для реалізації цих завдань інструментарій.

В подальшому концепція превентивної дипломатії була доповнена Генеральним секретарем ООН Кофі Аннаном (1997-2006 рр.), який зазначив необхідність застосування превентивної дипломатії з метою подолання економічної, та соціальної нестабільності в різних державах та для ліквідації конфліктів в латентній фазі, додав до елементів превентивної дипломатії ядерне роззброєння, гуманітарну допомогу [2].

Виходячи із вищесказаного, термін превентивна дипломатія має дещо інше навантаження ніж поняття дипломатія. Якщо дипломатія включає перемовини, підготовку та підписання міжнародних договорів, участь в міжнародних організаціях, то превентивна дипломатія охоплює як ці, так і інші напрями, а саме – заходи із зміцнення взаємної довіри міжнародних акторів, попередження, засноване на зборі інформації та встановленні фактів, превентивне розгортання, створення демілітаризованих зон, зв'язок з миротворчістю.

Список використаних джерел

1. Boutros-Ghali B. An Agenda for Peace. Preventive diplomacy, peacemaking and peace-keeping. Report of the Secretary-General Pursuant to the Statement Adopted by the Summit Meeting of the Security Council on 31 January 1992 (A/47/277 – S/24111 17) [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.cfr.org/peacekeeping/report-un-secretary-general-agenda-peace/p23439>

2. Кухалейшвілі Г.М. Роль ООН в розробці превентивної дипломатії [Електронний ресурс] / Г.М. Кухалейшвілі. – Режим доступу: http://dipcorpus-info.at.ua/news/rol_oon_v_rozrobci_preventivnoji_diplomatiji/2011-02-15-101

3. Насколько эффективна превентивная дипломатия ООН [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.svoboda.org/content/transcript/2128365.html>

4. Статут Організації Об'єднаних Націй / Департамент громадської інформації ООН. – К., 2008. – 67 с.

С.С. Кайнога

Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля

АЛЬ-КАЇДА ТА ІД: СПІЛЬНЕ КОРИННЯ ТЕРОРИЗМУ

Темою цієї доповіді стала сучасна терористична організація радикального ісламського спрямування “Ісламська держава” та її виникнення і схожість з іншим терористичним групуванням “Аль-Каїдою”. Для того, щоб відслідкувати її витоки варто звернутися до історичних подій кінця ХХ ст.: війна на території Афганістану (1979-1989 рр.) На тлі цих подій на сході починає формуватися нова терористична організація “Аль-Каїда”, її засновниками були єгипетські джихадистські радикальні формування та голови організації “Мактаб-аль-Хідамаат” Абдула Аззам та Усама бен Ладен .Однією з задач “Аль- Каїди” було створення “Великого ісламського халіфату” на територіях, де основною релігією являвся іслам із його подальшим розширенням до земель невірних. Засновано “Аль-Каїду” 11 серпня 1987 р., поштовхом до її заснування стала громадянська війна в Афганістані, котра дуже нагадує сучасні події в Сирії. Першими ворогами цього формування були радянські війська інтернаціоналу, котрі допомагали захистити владу тогочасному президенту Афганістану- Мухаммаду Наджибуллі , який мав велику підтримку зі сторони СРСР. Якщо провести деякі аналогії, то майже те саме відбувається зараз, тільки змінились дійові особи. Замість Наджибулли президент Сирії – Башар аль-Асад, а в ролі солдат визволителів- армія Російської Федерації ,котру направили до Сирії Володимир Путін.

Після виведення військ радянського союзу з Афганістану дії “Аль-Каїди” починають переноситись до Кувейту, куди вторглися війська Іраку. Усама бен Ладен пропонує королю Фахду свою допомогу, але той від-

мовляється від неї і приймає допомогу від США . Союзники та США починають сухопутну операцію ,але частина релігійно налаштованих людей не згодна з цим.

Через власну образу бен Ладен декламує виступ в якому лунає фраза: «Я не допущу того, щоб на землях двох мечетей (Мекка та Медина) ходили невірні». Через це його проганяють з батьківщини і він та його прибічники тікають до Судану, звідти він продовжує діяти і затіває теракти в США та столицях країн Африки, в тому числі і знаменитий теракт 11 вересня 2001 р., коли було знищено дві вежі- близнюки нью-йоркського торгового центру. До цих подій також можна провести аналогію з подіями 2015 р. у Франції, коли на стадіоні “Стад де Франс” під час товариського матчу Франція-Німеччина та під час концерту в Парижі і просто на вулицях французької столиці пролунала серія вибухів, відповідальність за які на себе взяла “ІД” . Звісно ці теракти були не безпідставними ,адже незадовго до того Франція підписала договір про участь в антитерористичній коаліції . Звідси слідує те, що ці два теракти поєднує бажання скористуватися силою задля того, щоб показати свою присутність та зробити потужну заяву (демонстрація сили).Ще одним із факторів, котрий змусив “ІД” діяти, було видання скандального журналу “Шарлі Ебдо”, в котрому було опубліковано карикатури на пророка Мухаммада . Частина експертів і простих людей вважають, що це був помилковий вчинок, котрий спричинив агресію набожних ісламістів у відповідь на попередні дії.

Але все ж повернемося до основної теми .Після вигнання бен Ладена до Судану в нього зібралась велика кількість прибічників по всій території “Арабського Світу”, в тому числі не виключено, що одним із цих людей був Садам Хусейн, котрий був президентом Іраку.

На тлі підписань угод про заборону на використання хімічної зброї , прихованої загрози зі сторони ісламістів і доносів агентів ЦРУ та ФБР на зв'язки президента Іраку з терористами, варто було прийняти швидке рішення, котре прийняли американці та під прикриттям того, що Ірак продовжує виготовлення хімічної зброї, вирішили ввести свої та союзницькі війська до цих земель. До складу коаліції, котра допомагала американцям ввійшли такі країни: Велика Британія ,Південна Корея, Італія, Польща , Австралія, Україна ,Грузія ,Нідерланди , Іспанія ,Естонія та частково самі Іракі з Турками. Проти них воювали Іракі та найманці з Сирії під патронатом “Аль- Каїди” .Після самого вторгнення військ союзників до армії Хусейна приєдналися такі формування : Баас, Армія Магді, Ансар аль-Іслам ,Хізбалла ,Робітнича партія Курдистану та Ісламська Держава Іраку котра і стане в майбутньому “ІДІЛ”. Це угруповання було Іракською частиною “Аль-Каїди “, але формально воно навіть не прийняло її назви, що говорить про самобутність та свободу існування цієї організації в складі іншої (така собі автономія під керівництвом іншого сильнішого формування). В 2004 р. ця частина “Аль-Каїди” передислокується на південь Іраку, де досить довгий час веде воєнні дії проти американської армії і слугує елементом стримування військ союзників на цих територіях, щоб не пустити їх на північ країни до її столиці м. Багдад, але війська союзників все одно доправляються на північ Іраку, де об'єднуються з ірак-

ськими повстанцями, які були завербованими до армії союзників в якості коректувальників вогню та інформаторів. В 2006 р. після смерті Садама Хусейна більша частина військ союзників виводяться і настає епоха відносного затишшя ,але вже в 2008-2009 рр. на цих територіях відбувається серія терактів та атак на посольства цивілізованих західних країн.

У 2014 р. “ІД” починає демонструвати свою силу. За ці кілька років вона захопила територію еквівалентну розмірам Великої Британії ,на якій проживають більше 10 мільйонів чоловік і яка по при свою невизнаність та незаконність примудрилась не тільки стати однією з потужних сил Близького Сходу, а й почала вести торгіву зв’язки з цивілізованими країнами. За різними даними вона торгує нафтою з Росією та Туреччиною, але точних доказів для звинувачення тої чи іншої сторони немає.”ІД” уже почала формувати себе, як державу ,оскільки вона почала вводити свою валюту (золотий ісламський динар) та брати податки з населення .

Окремою темою є вербовка до складу “ІД” іноземців . Щоб привабити увагу людей західного світу ісламісти використовують соціальні мережі : Twitter ,Facebook та ВК і активно практикують тактику використання жінок, для того, щоб змусити чоловіків воювати на їхній стороні . На території цієї невизнаної держави навіть є власна жовта преса-журнал “DABIQ” котрий курає медійне крило “ІД”-Al-Nayat Media Center .Ці методи маніпуляції людьми дійсно діють ,це помітно за ставленням терористів до смерті та кількістю іноземців, котрі хочуть або взагалі вже вступили до “ІД” серед них : росіяни , британці , французи, індонезійці, американці та жителі інших країн.

Також варто згадати та сказати кілька слів про самого лідера “ІД” Абу Бакра аль-Багдаді (справжнє ім’я –Ібрагім ібн Авад ібн Ібрагім ібн Алі ібн Мохаммад аль- Бадрі аль- Самарі), який мав досить довгу історію відносин з “Аль-Каїдою” та був досить довгий час прибічником Хусейна в війні з американською армією. Як описують сусіди терориста номер один: (в дитинстві він був не дуже говіркою дитиною, в той час коли решта дітей гралися, він дуже багато читав, в основному книжки релігійного змісту . У нього було обмежене коло знайомих ,котрі також були дуже віруючими). Відносини до подій 2003 р. зі сторони аль- Багдаді та його сім’ї були досить поганими, бо під час бойових дій в нього загинули багато знайомих та родичів, зокрема двоє дядьків, котрі були особистими охоронцями Садама Хусейна .Звісно ця трагедія завдала молодика и серйозної психологічної травми та можливо стала тим моментом, котрий змусив його вступити до лав терористів. Вважається, що він приймав участь у створенні іншого терористичного формування “Джаїш Ахль аль сунна валь Джама”. В 2004 р. за таємними даними він був взятий в полон американцями та ув’язнений до в’язниці “Кемп- Бука”де він познайомився з своїми майбутніми соратниками. В 2014 р. 28 червня йому присвоєно титул халіфа ,але це ставлять під сумнів, оскільки халіф має бути нащадком пророка Мохаммада та вибиратися всією арабською громадськістю, чого не було заявлено офіційно.

Як висновок, я хочу сказати про те ,що світ повинен консолідуватися навколо цієї проблеми та вирішувати її разом . Багато хто зі мною може не

погодитися, але все ж я вважаю, що цю загрозу варто зупинити будь якою ціною оскільки вона може заповонити і знищити весь світ.

Список використаних джерел

1. Сирийские войска ведут бои с мятежниками к северу и востоку от Дамаска, на окраине столицы гремят взрывы – ТАСС, 30 октября 2012.
2. ТСН.ua / Agence France-Press.
3. Информация о задержании аш-Шишани не соответствует действительности – Пентагон // ZN.Ua. – 2015. – С. 1.
4. Що відбувалося в Парижі в криваву п'ятницю, 13-го // Видання ТСН. – 2015. – С. 1.
5. Ковальчук И. История ИГ [Электронный ресурс] / И. Ковальчук // Сегодня. – Режим доступа: <http://www.segodnya.ua/>

О.С. Коптєв

Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля

ЖУРНАЛІСТСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ У БОРОТЬБИ З ГЛОБАЛЬНИМИ ПРОБЛЕМАМИ ЛЮДСТВА

У сучасному, демократичному середовищі успішне вирішення політичних, економічних і соціальних завдань все більше залежить від дії такого суб'єктивного чинника як соціальна активність особистості. Важливу роль у формуванні активності грають засоби масової інформації. Про зростаючу роль друку, радіо і телебачення в суспільному житті країни свідчать їхній бурхливий ріст, поширеність і доступність масової інформації. Друковане й усне слово, телевізійне зображення здатні в найкоротші терміни досягти найбільш віддалених районів, проникнути в будь-яку соціальну середу.

Встановлено, що масово-комунікаційна діяльність сучасної людини, пов'язана зі споживанням, використанням та виробництвом масової інформації, при поширеності і доступності якої стає необхідною умовою і засобом здійснення практично будь-якої соціальної діяльності.

У цьому питанні нам на допомогу приходять ЗМІ, основною задачею яких є інформування, відображення і формування громадської думки.

Сама по собі журналістська діяльність, у якійсь мірі, виступає посередником між людиною та державою, з одного боку інформуючи населення про діяльність держави, а з іншого дізнаючись суб'єктивну думку людини стосовно влади.

Необхідно зазначити, що ЗМІ, в ході своєї професійної діяльності мають змогу протидіяти глобальним проблемам людства.

Глобальні проблеми – це ті, вирішення яких можливе лише узгодженими зусиллями всієї світової спільноти. Це військова загрози, екологічна загроза, глобальне, економічні, демографічні та культурно-технологічні проблеми.

Глобальні проблеми – це сукупність питань, від вирішення яких залежать сутнісні умови виживання людства. Такі як: війна і мир, усунення злиднів, голоду, неграмотності, скорочення розриву між розвиненими і країнами, що розвиваються, демографічні проблеми, екологічні проблеми, та інші.

Серед вчених журналістів відбувається дискусія навколо понять: глобальний світ, глобалізація, глобалістика, глобальні проблеми людства, актуальні проблеми людства. На планеті з'явилися наукові центри, які вивчають актуальні проблеми сучасності. Виявляється загальнопланетарній криза в сферах екології, демографії, політики, геополітики, економіки, культури і моральності як актуальні проблеми сучасності вимагають нових дослідницьких підходів і рішень. Передові мислителі планети висунули концепцію глобального світу як необхідність об'єднання зусиль для збереження цивілізацій. Журналісти повинні усвідомити реальний стан справ і свою роль в пошуках адекватних відповідей на виклики часу.

У зв'язку з цим висувуються такі основні напрямки:

- ознайомити масову аудиторію з ідеями глобалістики та даними моніторингу за розвитком планетарної кризи, отриманих в науково-дослідних центрах;

- ознайомити масову аудиторію з діяльністю науково-дослідних центрів вивчають можливості нейтралізації деструктивних процесів на Землі;

- ознайомити масову аудиторію з ідеями альтернативістики – напрямки футурології, що розробляють безпечні параметри розвитку земної цивілізації;

- організувати диспути і дискусії, присвячені осмисленню ідей глобалістики та альтернативістики;

- ознайомити масову аудиторію з науковими розробками, спрямованими на рішення всередині російських проблем з урахуванням вимог безпечного розвитку земної цивілізації;

Виникає необхідність участі друкованої та електронної преси в моніторингу планетарної кризи в усіх його проявах, а також в управлінні ним, які припускають наступні моменти:

- глибоке проблемно-аналітичне відображення мають загальнопланетарній сенс кризових ситуацій;

- дослідження можливих шляхів вирішення таких ситуацій із залученням серйозних експертів;

- широке обговорення найбільш заможних рекомендацій як акт самовизначення громадської думки;

- привернення уваги інститутів влади до громадської думки з тієї чи іншої проблеми як вектору при прийнятті рішень.

Виникає необхідність більш інтенсивного та конструктивного діалогу в засобах масової інформації між представниками різних культур, етносів, релігій і різних політичних сил з метою зближення моральних орієнтирів, на основі яких може бути досягнута велика узгодженість дій у світі, а також розумітися краще між інститутами влади та інститутами громадянського суспільства.

Фактори що забезпечують дієву участь ЗМІ у вирішенні актуальних проблем сучасності це:

1. Свобода преси як можливість здійснювати журналістську діяльність відповідно до її внутрішніми законами.

2. Економічні, політичні, юридичні засади свободи преси, професійна позиція журналіста як сукупність установок на здійснення діяльності у відповідності з її внутрішніми законами.

3. Залежність професійної позиції журналіста від морального клімату суспільства і морального клімату журналістського співтовариства.

4. Професійно-етичні регулятори творчої поведінки журналіста як фактор продуктивної участі ЗМІ у вирішенні найважливіших конкретно-історичних завдань.

5. Залежність адекватного відображення і глибокого осмислення актуальних проблем сучасності в пресі від таких якостей журналіста як компетентність.

Але, у ході таких дій ми можемо зустрітися із великими труднощами у вигляді, так званих проблем у журналістській діяльності:

1. Глобалізація – з'являються глобальні ЗМІ, концентровані горизонтально і вертикально. Це призводить до створення масового інформаційного продукту, експансії англійської мови. Споживання масове, стандартизоване (масова культура), споживач стає пасивним.

2. Розбіжність уявлень про світ у журналістів і аудиторії. Часто журналіст не знає, що цікаво його аудиторії. Це веде до відриву від тих, для кого працюють ЗМІ.

3. Обмеженість кількості рекламодавців в регіонах, що зменшує прибутки ЗМІ.

4. Залежність від владних структур і домінуючих на даній території промислово-фінансових груп.

5. Велика кількість замовних матеріалів, змішання реклами і PR.

6. Підрив фінансової бази ЗМІ в умовах галопуючої інфляції на початку 90-х.

7. Зниження насиченості друкованими виданнями на душу населення.

8. Падіння тиражів в порівнянні з радянським періодом.

9. «Жовта» преса – низькопробна преса, що в гонитві за сенсацією публікує недостовірну й перекручену інформацію, скандальну хроніку, компроментуючі факти (реальні або вигадані) з особистого життя відомих людей

10. Інформаційні війни.

11. Журналісти вважають, що вони непогрішimi.

12. Культивування уявних цінностей.

13. Занадто великий потік інформації, який не дає можливості проаналізувати ситуацію.

14. Комерціалізація ЗМІ.

15. Втрата довіри до ЗМІ.

У підсумку потрібно сказати, що на сьогоднішній день існує багато соціальних проблем, які потребують вирішення. І сучасні засоби масової інформації намагаються їх охопити.

Я ж виділю чотири основні проблеми, які на мою думку потребують найбільшої уваги: 1) бойові дії на сході України; 2) захист інтересів медиків, шахтарів, військових та інших; 3) заборгованість у заробітній платі; 4) безробіття молоді.

У сучасних ЗМІ можна побачити велику кількість невеликих матеріалів, які просто інформують про ту чи іншу подію в соціальній сфері. А якщо цей матеріал пропускати через своє серце й розум, та почати аналізувати інформацію, тоді можливо він принесе користь читачеві.

Список використаних джерел

1. А.М. Бандурка. Юридическая психология / А.М. Бандурка. – Харьков: Изд-во Нац. ун-та внутр. дел, 2001. – 640 с.

2. Ляшенко Д.О. Глобальні проблеми сучасності та їх можливий прояв в Україні / Д.О. Ляшенко // Український географічний журнал. – 2002.

Ю.В. Красюк

Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля

ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ РАДИ БЕЗПЕКИ

Сотні нових публікацій щотижня з'являються в новинах із згадкою про Організацію Об'єднаних Націй, яка нині налічує у своїх рядах 193 держави. Держав маленьких і великих, багатих і бідних. Дана організація має унікальний міжнародний характер. Декларованою метою діяльності ООН є підтримка і зміцнення миру і міжнародної безпеки та розвиток співробітництва між державами світу. ООН приймає рішення з важливих для людства питань, таких як мир та безпека, права людини, тероризм, гуманітарні та надзвичайні ситуації, кліматичні зміни, гендерна рівність, роззброєння та інше. Звичайно ж на перший план на фоні міжнародних подій XXI ст. виходить питання забезпечення стабільного миру та безпеки.

Відповідно до Статуту ООН, головну відповідальність за підтримання міжнародного миру та безпеки несе Рада Безпеки. Рада Безпеки відіграє провідну роль у визначенні наявності загрози миру або акту агресії. Вона закликає сторони в суперечці врегулювати конфлікт мирним шляхом, і рекомендує методи або умови врегулювання. У деяких випадках Рада Безпеки може вдаватися до санкцій або навіть санкціонувати застосування сили з метою підтримки або відновлення міжнародного миру і безпеки [1]. Зрозуміло, що гарантувати успіх не може ніхто, оскільки це довготривалий процес із залученням великих фінансових та людських ресурсів. І поруч з труднощами на політичній карті світу постає ще одна серйозна проблема всередині самої організації, яка певною мірою піддає сумніву та критиці ефективність діяльності ООН.

Рада Безпеки складається з п'ятнадцяти членів ООН. Кожен член Ради Безпеки має один голос. Але п'ять постійних членів Ради – Китай,

Франція, Росія, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії і Сполучені Штати Америки – мають право на «вето» над основними питаннями. І як показує практика останніх зібрань – це право використовують не завжди із благими намірами, а намагаються висловитися на свою користь. Наприклад, Росія використала своє право «вето» чотири рази для блокування резолюцій щодо Сирії. Право «вето» може перешкоджати ухваленню рішення, яке необхідно для всього світового співтовариства в цілому через одного з постійних членів. Хоча в Статуті ООН зазначено, що члени Ради Безпеки представляють інтереси всіх країн-учасниць ООН, а не лише власні. [1] Тому все активніше набирає розголосу питання щодо реформування та перспектив реструктуризації Ради Безпеки, що й доводить актуальність обраної теми.

Як зазначено вище, лише 15 країн-учасниць у відповіді за прийняття рішень щодо світового порядку, та при цьому ці рішення можуть ще й блокуватися п'ятьма учасниками. Але ж згідно з міжнародним правом, всі держави юридично рівні, і голоси повинні бути рівні відповідно. Чому ж за реалізацію стратегії недопущення міжнародних конфліктів та їх вирішення відповідають усі держави ООН, а у процесі обговорення плану дій – лише мала частка?

Треба зізнатися, що баланс сил з часів утвердження постійних членів Ради Безпеки змінився, і треба реагувати на ці зміни. Адже інші країни також прагнуть брати участь у підтриманні миру і безпеки на цьому рівні. За результатами Другої світової війни Китай, Франція, СРСР (нині – Росія), Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії і Сполучені Штати Америки стали постійними, так як вони мали більш високий рівень розвитку на той післявоєнний час. Сьогодні ж на цей статус в праві претендувати інші країни, які досягли значного рівня розвитку і зробили помітний прорив як в економічному, так і в політичному плані. Наприклад, нині на статус постійного члена претендують такі країни як Японія, Бразилія, Італія, Німеччина та інші. І хоча у своїх офіційних заявах вони обіцяють «лише номінально» мати право «вето», реально вони прагнуть набуття однакового статусу з діючою «п'ятіркою», а в майбутньому не виключено, що навіть до зміни складу Ради Безпеки на свою користь. Наприклад, Німеччина і Бразилія виступають за періодичний перегляд складу Ради Безпеки. [2] Ще в 2004 р. країни разом з Індією та Японією об'єдналися в так звану «Групу чотирьох», заявивши про своє прагнення отримати постійне місце в Раді Безпеки, структура якої, на їхню думку, з часів закінчення Другої світової війни застаріла і не відображає реальної розстановки політичних сил у світі

Існує досить багато пропозицій щодо реформування нинішньої структури Ради Безпеки. Зокрема, план розширення кількості постійних членів. Називаються різні цифри і принципи їх формування. Наприклад, географічний принцип, який полягає в тому, що держави мають рівне представництво від різних регіонів – Азії, Африки, Північної і Південної Америки, Європи, Океанії. Таким чином, кількість членів Ради Безпеки збільшиться.

При цьому представники Мексики наголошують на тому, що в Раді Безпеки не повинно бути членів першого і другого розрядів. У засіданнях Ради Безпеки всі повинні брати участь на рівних засадах. Крім того, Мек-

сика зазначає, що не варто проводити реформи за рахунок розширення застарілих привілеїв Ради Безпеки таких, як статус постійного членства чи право «вето», слід проводити реформу з метою більшого представництва і географічного балансу в Раді Безпеки. Представник Італії підтвердив позицію багатьох інших держав, які виступають проти збільшення кількості постійних членів, і наголосив на тому, що їх збільшення призведе лише до створення нових привілейованих груп [3]. Крім того, треба звернути увагу на те, що через наявність нових постійних членів, які мають право «вето», Раді Безпеки буде набагато складніше оперативно приймати рішення і здійснювати колективні заходи, що може призвести до подальшого зниження ефективності процесу прийняття рішень у Раді Безпеки і посиленню його інертності. Тому не варто відкидати перспективу скасування «постійного членства», що призведе до вирівнювання прав усіх країн-учасниць Ради Безпеки.

Якщо ж залишити у структурі Ради Безпеки категорію постійних членів, то пропонується розширити їх склад за рахунок держав, які досягли високого рівня розвитку, а також за рахунок тих, хто несе великі втрати, забезпечуючи фінансування даної організації. Але за таких умов було б доцільним недопущення зацікавлених постійних членів до процесу голосування за те чи інше рішення. Звичайно, зацікавлені країни можуть мати право висловлювати власну обґрунтовану думку щодо методів вирішення проблемної ситуації. Але голосувати мають інші країни, які не мали б власної користі з того чи іншого сценарію розгортання подій. Та при цьому необхідно розробити категорії, які б доводили корисливі наміри тієї чи іншої країни-учасниці міжнародного конфлікту. Наприклад, не давати право голосу країнам, на території яких безпосередньо розгортається конфлікт. Необхідний подальший пошук інструментів та альтернатив. Та при цьому треба чітко розуміти спектр інтересів різних держав при формуванні та утвердженні єдиної стратегії.

Перераховані рішення мають і свої проблеми та недоліки. Ймовірно, що збільшення кількості членів Ради Безпеки призведе до ускладнення прийняття рішень. Зате нова система відповідатиме реаліям XXI ст. Нарешті, в 2014 р. було прийнято рішення про створення робочої групи для вивчення питання розширення ради за рахунок постійних і непостійних членів. Світ змінюється, і треба бути готовим до широкого консенсусу з усіма членами Організації Об'єднаних Націй щодо подальших структурних змін, не піддаючи при цьому сумнівам її універсальність та принципи роботи.

Список використаних джерел

1. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду ООН // Статут, Міжнародний документ. – 26.06.1945. – Ст. 24.
2. Шлыков К. Какой быть ООН в XXI веке: проблема реформирования Совета Безопасности / К. Шлыков // Мировая экономика и международные отношения. – 2001. – № 5. – С. 103–108.
3. Губань Р. Проблеми реалізації проектів реформи Ради Безпеки ООН / Р. Губань // Юридичний журнал. – 2007. – № 11.

ПРІОРИТЕТНЕ ПАРТНЕРСТВО: УКРАЇНА І НІМЕЧЧИНА

З моменту російської анексії Криму та початку військових дій в Донбасі Берлін став в ЄС одним з найважливіших союзників Києва.

Німеччина для України – найближчий сусід і надійний партнер на шляху до Європи. Федеративна Республіка надає найбільшу після США двосторонню допомогу та є найважливішим торговим партнером України. Україна для Німеччини – це наріжний камінь європейської архітектури безпеки, країна, з якою вона підтримувала зв'язки ще з часів Київської Русі [1].

Ми бачимо Німеччину не тільки надійним партнером в двосторонніх відносинах, а й лідером Європейського Союзу, який сьогодні демонструє унікальну єдність і солідарність з Україною. Рука підтримки німецького народу сьогодні як ніколи потрібна Україні і конкретні кроки – і щодо економіки, і щодо гуманітарної допомоги, і в питанні відновлення інфраструктури Донбасу, і в питанні подолання економічної кризи, викликаної війною [2].

Останні два роки зблизили Німеччину і Україну, однак ера взаємної довіри ще не настала. Підтримуючи Україну в цілому, Німеччина відчуває своєрідний дискомфорт через суперечки з Росією.

Про важливість партнерства з Україною для Німеччини свідчить діяльність численних німецьких місій в Україні з великою кількістю персоналу. На 2016 рік заплановано виділити Україні 144 мільйони євро у вигляді грантів та технічної допомоги. Ще мільйони євро передбачені на інфраструктурні проекти і проекти в енергетичному секторі [3].

У сфері економіки партнерству України з Німеччиною найбільше заважає надмірне державне регулювання і корупція [4]. Німецький бізнес в Росії в десятки разів більше, ніж в Україні. Але там німецькі підприємці виробляють продукцію в основному для ринків країн Митного союзу, а не ЄС. Тим часом в Україні кількість працюючих німецьких підприємств і організацій зростає і досягла вже чотирьох тисяч. В цей ж час з Росії пішли вже 400 з раніше відкритих шести тисяч підприємств Німеччини. Створені за участю німецького бізнесу заводи в Україні експортують в два рази більше електроніки в країни ЄС, ніж підприємства в Росії. Німецькі компанії створили в Україні 20-25 тисяч робочих місць і планують розширювати своє виробництво.

У 2015 році товарообіг між Україною та Німеччиною склав 532 млн дол. США. Сьогодні Україна експортує на німецький ринок зернові, мед, м'ясо і субпродукти, насіння олійних культур, вироби з зерна і хлібних злаків. При цьому вітчизняний агросектор має потенціал для збільшення сільськогосподарського експорту в Німеччину.

Для вироблення виваженої політики в сфері розвитку агропромислового комплексу України вимагає відкритого діалогу та тісної співпраці в таких актуальних напрямках, як біоенергетика, залучення інноваційних

технологій в агропромисловому виробництві, забезпечення європейських стандартів якості та безпеки продуктів харчування, сприяння в розробці стратегії реформування системи професійної освіти і підвищення кваліфікації, а також сприяння розвитку профільних асоціацій в агросфері [5].

Список використаних джерел

1. Україна в Європі і світі / В.М. Галик. – К., 2013. – 364 с.
2. Інтернет ресурс iPress.ua [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ipress.ua/ru/news/merkel_yavlyaetsya_bolshym_drugom_y_nadezhnim_partnerom_ukrayni_poroshenko_123210.html
3. Сайт новин Главное [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://glavnoe.ua/news/n259526>
4. Сайт новин Liga [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://news.liga.net/news/politics/7537857-germaniya_podtverdila_podderzhku_reform_v_ukraine_poroshenko.htm
5. Сайт новин Agronews [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agronews.ua/node/62118>

А.С. Майорова

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

МІЖЕТНІЧНІ КОНФЛІКТИ ЯК НАСЛІДОК ЗАГОСТРЕННЯ МІГРАЦІЙНОЇ КРИЗИ В ЄС

Сучасні міжнародні відносини характеризуються зростанням напруженості в сфері міжнаціональних відносин, що не в останню чергу зумовлене загостренням міграційної кризи в ЄС. Насамперед, це пояснюється людським фактором, що значно ускладнює процес регулювання таких відносин. На думку, експертів, основною причиною виникнення міжетнічних конфліктів виступають базові групові потреби, зокрема такі як потреба в ідентичності, тобто збереження етнічної чи конфесійної цілісності групи.

Протягом останнього десятиліття характер міграційного руху змінився, суттєво зросла кількість нелегальних та вимушених мігрантів. Яскравим прикладом чого стала міграційна криза на території Європейського Союзу в 2015 році. Посилення потоку іммігрантів до ЄС стало наслідком нестабільної ситуації на Близькому Сході, особливо громадянської війни в Сирії, та «відкритістю» міграційної політики більшості європейських країн. Загалом, протягом 2015 року в ЄС було офіційно зареєстровано більше 600 тис. біженців, що на 60 % більше, ніж у 2014 р. (202 815) [1; 2].

Збільшення частки іммігрантів серед населення ЄС, значною мірою вплинуло на характер міжетнічних відносин на території Європейського Союзу, результатом чого стало поширення анти імміграційних, ксенофобських настроїв серед населення, що призвело до масових антиурядових

протестів з вимогою закриття кордонів та зростання популярності ультра-правих політичних сил.

Основними факторами, що вплинули на розгортання міжетнічних конфліктів у ЄС стали: збільшення рівня безробіття, фундаментальні культурні та конфесійні відмінності між корінним населенням та мігрантами, теракти 2015 року у Франції, щедра система соціального забезпечення для біженців, прояви насилля з боку обох сторін (напади на жінок в Кельні, підпали притулків для мігрантів), збільшення кількості злочинів.

Епіцентром міжетнічних конфліктів стала Німеччина, яка прийняла рекордну кількість біженців у 2015 році (більше 300 тис.) [1]. Масовий наплив мігрантів на територію Німеччини викликав обурення місцевого населення та призвів до проведення перших анти міграційних мітингів. Однак, уряд Німеччини продовжував вести лояльну, по відношенню до біженців, політику, приймаючи все більшу кількість вимушених іммігрантів та витрачаючи значні кошти з державного бюджету на їх утримання [2]. Все це призвело до погіршення ситуації всередині не лише німецького, а й європейського суспільства та загострення міжетнічних конфліктів на території ЄС.

Ситуація значно погіршилась через те, що уряди держав-членів ЄС виявились неспроможними оперативно та дієво врегулювати міграційну кризу. Це призвело до появи сотень тисяч нелегальних мігрантів на території Союзу. Лідерами за кількістю нелегальних іммігрантів стали країни, що знаходяться безпосередньо на шляху біженців до Європи – Болгарія, Італія, Греція, Угорщина [3]. Збільшення кількості нелегальних мігрантів ще більше посилило ставлення багатьох європейців до іммігрантів з країн Близького Сходу як до загрози. Певною мірою це пояснюється стереотипними уявленнями щодо представників мусульманського віросповідання.

Іншим вагомим фактором є небажання урядів європейських країн прислухатись до протестів свого населення, сподіваючись на позитивний вплив імміграції. У зв'язку з цим стан міжетнічних відносин в ЄС безпосередньо залежить від політики як Союзу в цілому, так і урядів держав-членів, їх спроможності до розроблення нової імміграційної політики та прийняття ефективного плану дій з її виконання.

В свою чергу, біженці не намагаються поліпшити відносини з європейцями, а лише підтверджують негативні уявлення відносно себе. Про це свідчать неодноразові зіткнення арабської молоді з місцевим населенням в школах та університетах. Таким чином біженці реагують на заклики населення поважати європейські цінності та культуру. Окрім цього, в Швеції відбувся неприпустимий інцидент, коли один з біженців облив міністра юстиції та міграції Моргана Юханссона з вогнегасника. Однак ніякої реакції з боку міністра не відбулося. Ці випадки свідчать про те, що біженці в ЄС фактично мають право робити що заманеться. Звичайно подібна ситуація не могла не позначитись на зухвалому ставленні біженців до уряду та місцевого населення.

Нажаль, питання відносно зменшення міжетнічної напруженості в межах ЄС досі не зрушилось з місця. Наразі на порядку денному урядів ЄС стоять питання розміщення та утримання біженців, а також захист

кордону від нелегальних іммігрантів. Тому на розробку практичних дій щодо стримування зухвалої поведінки з боку біженців та урегулювання міжетнічної напруженості не вистачає часу. Однак, ігнорування існуючих міжетнічних проблем в ЄС в близькому майбутньому може призвести до руйнівних наслідків, перш за все, в самому суспільстві. Звичайно за таких обставин вирішення проблеми значно ускладниться.

Список використаних джерел

1. Migration Statistics Quarterly Report, August 2015. – Access mode: <http://www.ons.gov.uk/ons/rel/migration1/migration-statistics-quarterly-report/august-2015/stb-msqr-august-2015.html>
2. Migrant crisis: Migration to Europe explained in graphics. – Access mode: <http://www.bbc.com/news/world-europe-34131911>
3. 2015 UNHCR subregional operations profile – Northern, Western, Central and Southern Europe. – Access mode: <http://www.unhcr.org/pages/49e48e5f6.html>

М.В. Нагний

Днепропетровский университет имени Альфреда Нобеля

БОРЬБА КИТАЯ И ИНДИИ ЗА РЕСУРСЫ НА АФРИКАНСКОМ КОНТИНЕНТЕ

Отношения между Индией и Китаем всегда были сложными. В 1962 г. между ними произошел военный конфликт, в котором индийская армия потерпела унизительное поражение.

Оба государства остро нуждались в притоке природных ресурсов для развития промышленности и сельского хозяйства, и соперничество между Индией и Китаем теперь распространилось и на другие континенты, особенно на Африку.

Шесть столетий назад знаменитый китайский евнух и фокусник флотоходец Чжэн Хэ стал первым известным нам уроженцем Поднебесной, достигшим берегов Африки.

С тех пор многое изменилось: Африка была колонизирована и деколонизирована, Китай перестал быть империей и стал однопартийной диктатурой. Сегодня КНР активно ведёт экономическое наступление по всему миру и наиболее агрессивно проявляет себя именно на «чёрном континенте» [1].

Африканский континент представляет интерес для крупных держав благодаря наличию большого количества природных ресурсов. Особенно ценной является нефть, которая необходима для промышленного развития этих государств. Усиление внимания крупных держав к Африке многие исследователи оценивают как новую «колонизацию». Очевидно, что КНР, нуждающаяся в диверсификации источников импорта углеводородов, не могла наблюдать со стороны за этим процессом. Поэтому с конца

XX в. укрепляются отношения между Китаем и Африканскими странами (кроме 4-х государств континента, признающих Тайвань). Нефть необходима Поднебесной не только для поддержания роста экономики, но и для улучшения экологической ситуации, причиной ухудшения которой стало использование угля. Основными африканскими странами-экспортерами нефти в Китай выступают Судан, Габон, Нигерия и Ангола. Особенно тесно складываются отношения с последней, двусторонние визиты лидеров обеих сторон являются постоянной практикой. В то же время Кения и Мозамбик стали центрами индийско-китайского противостояния. Два азиатских гиганта пытаются укрепить свои позиции в этих государствах, которые не только богаты природными ресурсами, но и имеют выгодное транспортное положение за счет выхода к Индийскому океану. Около 70% внешней торговли стран Африки приходится на Китай, что говорит о тесных контактах с Поднебесной.

Укрепление отношений между государствами способствовало эмиграции из КНР трудоспособного населения, которое переезжало работать в китайские компании, находящиеся в Африке. Этот процесс привел к тому, что в Африке сформировалась большая китайская диаспора, поддерживаемая китайскими посольствами в африканских странах и распространяющая китайский язык. Но, местных жителей смущает тот факт, что китайцы привозят с собой своих рабочих, а местным не предоставляются рабочие места [2; 4].

Китай-Африка. Двухстороннее сотрудничество выгодно не только Китаю, но и африканским странам. Это связано со многими факторами. Во-первых, Китай инвестирует в развитие этих стран. Например, после гражданской войны в Анголе Китай вложил огромные ресурсы в восстановление инфраструктуры этой страны [2].

Более 2000 китайских компаний инвестируют в Африку. Большая часть инвестиций идет в энергетику, горнодобывающую промышленность, строительство и производство. Китайские государственные нефтяные компании активны на всем континенте. Китайская национальная нефтегазовая корпорация, например, вложила до 6 млрд долларов в нефтяной сектор Судана. Китайская энергетическая инвестиционная корпорация планирует инвестировать 6 млрд долларов в гвинейские проекты по бокситу и глинозему. Частная компания Huawei и публичная компания ZTE стали основными поставщиками телекоммуникационных услуг в ряде африканских стран. Хотя их основной род занятий – продажи, в некоторых странах их деятельность настолько широка, что они разместили там огромные местные филиалы. Китайские компании все больше инвестируют в финансы, авиацию, сельское хозяйство и даже в туризм. В 2007 г., например, Industrial and Commercial Bank of China приобрел 20% южноафриканского Standard Bank за 5,5 млрд долларов. С тех пор Китай все больше и больше инвестирует в финансовый сектор африканских стран [5].

Более того, КНР финансирует строительство дорог, морских портов и прочих инфраструктур с целью улучшения сообщения и развития торговых отношений с этими странами. Во-вторых, активное сотрудничество в сфере образования и культуры. Создаются институты изучения ис-

тории и языка КНР (Институты Конфуция), выделяются квоты для обучения африканцев в ВУЗах Поднебесной. позволяет сотрудничать с государствами, режим управления в которых как совпадает с китайским, так и значительно отличается.

В конце 2014 г. Китай уже инвестировал в Африку \$101 млрд и намерен дополнить инвестиции еще \$60 млрд. в следующие три года, чтобы обе страны получили взаимовыгодное сотрудничество и выиграли [6].

Но ключевым моментом в развитии китайско-африканских отношений является то, что «Китай не вмешивается во внутренние дела других государств» (как сказал во время одного из своих визитов Ху Цзиньтао).

Все вышеперечисленное соответствует желаниям африканских стран, уставших от навязывания партерами собственных принципов. Однако стоит заметить следующее противоречие: Китай не сотрудничает тесно с государствами с нестабильной политической ситуацией, поддерживает мировое сообщество в борьбе с проблемными странами с целью защиты соотечественников, проживающих на этих территориях [2].

Индия-Африка. Нельзя не отметить роль Индии в Африке, которая так же активно сотрудничает с этим континентом. В отличие от Поднебесной, у Индии более тесные исторические связи с континентом. Во время деколонизации Африки Индия в некоторой степени повлияла на выбор дальнейшей модели развития, выступив как образец. Более того, Индия, как и Африка, была европейской колонией, что тоже говорит о некоторой общности истории.

На данный момент отношения между африканскими государствами и Индией стремительно развиваются, проводятся саммиты, последний из которых состоялся 26-29 октября 2015 г. в Нью-Дели. Саммит еще больше укрепил позиции Индии в Африке и показал интерес со стороны африканских лидеров к сотрудничеству с ней. В ходе встречи стороны договорились о предоставлении Индией пятилетнего кредита, а также грантов на развитие фонда Индия-Африка.

Особое место заняла тема здравоохранения и образования. Африка является платформой для сбыта индийской фармацевтики, африканские пациенты особенно ценят качественные медицинские услуги по низким ценам, при этом образование большинство врачей получают западное. Что касается образовательной системы, индийские университеты пользуются широкой популярностью среди африканских студентов, к которым в Индии относятся уважительно.

Индия не только привлекает африканцев в свою страну, но создает учебные заведения, больницы, институты и на самом континенте, принимает активное участие в борьбе с заболеваниями в Африке. Индийско-африканское сотрудничество распространяется и на совместную борьбу с экстремизмом.

Однако основной интерес Индии заключается в природных ресурсах континента, особенно топливных. При этом Африка представляет собой площадку сбыта индийской фармацевтики, готовых нефтепродуктов, технологий. Другие виды природных ресурсов также имеют большое значение для Индии, в особенности драгоценные металлы и

золото, используемые не только для создания украшений, но и активно применяемые в медицине и технике. В свою очередь Индия инвестирует в развитии практически всех сфер государств африканского континента [2; 3].

Изучив влияние Китая и Индии на Африканском континенте можно сделать вывод, что позиции Китая сильнее по ряду причин. Изначально у Индии было больше шансов укрепить свое влияние в Африке, однако экономическая ситуация в государстве не позволила реализовать значительную часть проектов. В то же время Китай стремительно развивался и расширял свое влияние в разных регионах. Но, так же можно отметить, что у Индии есть шансы, а главное, возможности и способности, отеснить Китай и занять его место под африканским солнцем.

Список использованных источников

1. <http://chinatrading.org.ua>
2. <http://www.afrocom.ru>
3. <http://voprosik.net>
4. <http://www.odnako.org>
5. <http://bricsmagazine.com>
6. <http://www.metalbulletin.ru>

В.Г. Циватый

Дипломатическая академия Украины при МИД Украины

ГЛОБАЛЬНАЯ ДИПЛОМАТИЯ В ТЕОРИИ И ПРАКТИКЕ ПОЛИТИКИ: ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЕ И ВНЕШНЕПОЛИТИЧЕСКОЕ ИЗМЕРЕНИЕ

В современном глобализирующемся мире возрастает роль дипломатии и, соответственно – меняется оценка действенности её инструментария в теории и практике политики. Дипломатия приобретает статус глобальной дипломатии. Эволюция международных и дипломатических систем в глобальном пространстве XXI века существенно влияет на формы, методы и функции дипломатии в социуме.

Глобальная история, современная глобалистика и глобальная дипломатия – все эти составляющие институционализируются в глобальную дипломатическую или политико-дипломатическую систему (теория политических систем), которая постоянно эволюционирует в ответ на новые вызовы и угрозы современности [1, с. 799-802].

Поколение дипломатов XXI века должно уметь не только выстраивать и отстаивать национальные интересы своего государства, но и обеспечивать отстаивание этих интересов на глобальных площадках в рамках складывающихся институциональных отношений наднационального характера или международных организаций (международных институций), как например – ООН. Дипломаты нового поколения обязаны

уметь выявлять основные тренды глобального политического развития и прогнозировать развитие глобальной политико-дипломатической системы, а в отдельных случаях – проводить глобальную миротворческую и превентивную дипломатию в целях локализации либо нейтрализации межгосударственных конфликтов или политико-дипломатических кризисов в межгосударственных отношениях в условиях среды глобальной безопасности [2].

Украина в глобализирующемся мире становится объектом глобальной дипломатии. В целях эффективного урегулирования украинского кризиса активное участие принимает главный международный актор глобальной дипломатии XXI века, главная международная институция, которой в 2015 году исполняется 70 лет – Организация Объединённых Наций (ООН). Украина, Россия и Европа продолжают переговорный процесс по урегулированию украинского кризиса, при поддержке ООН. Ведь на сегодня глобальная архитектура современного глобализованного мира представляет собой своего рода «пирамиду», на вершине которой находится ООН – главный инструмент поддержания мира и безопасности, деятельность которой дополняется сотрудничеством в рамках региональных организаций и на двусторонней основе.

На сегодня украинский кризис – это одна из самых серьёзных задач для безопасности всего мира с геополитической точки зрения. Эволюция глобальных процессов, несомненно, требует адаптации дипломатии к новым реалиям глобализованного мира.

В новых глобализованных условиях многосторонняя дипломатия, которая стала «сетевой», требует постоянного обновления форм и методов своей дипломатической деятельности, опирающихся на новый дипломатический инструментарий, гибкие формы участия государств в многосторонних структурах в целях коллективного поиска решений общих задач, и прежде всего – в контексте новой архитектоники европейского пространства безопасности и постсоветского пространства безопасности.

Многосторонняя дипломатия, или, в более узком смысле, конференционная дипломатия, стала основным инструментом поиска и согласования международных решений в глобальном, региональном, национальном и отраслевом масштабах. Именно она генерирует новые креативные подходы и концепции, принципы и нормы современного институционально-международного общения. В современных условиях возрастает роль и значение многосторонних институтов в предотвращении и разрешении конфликтных ситуаций. Глобальные трансформации международных институтов требуют новых аспектов управления и дипломатического инструментария регулирования, а национальное государство XXI века должно формировать свой новый ресурс институтов глобальной дипломатии, отдавать приоритет «мягкой силе» как инструменту внешней политики государства [3, с. 269-280].

В основу новой глобальной и региональной дипломатии, новой международной политической архитектуры должны быть положены принципы открытого общества. Открытое общество опирается на признание того, что истина в абсолютной инстанции нам не доступна (аб-

солютная истина). Поэтому мировое сообщество и отдельные государства современного полицентричного (многополюсного) мира должны научиться уважать разные интересы и точки зрения, найти средства и политико-дипломатический инструментарий, которые позволили бы всем людям жить в мире! Глобальное мышление – должно стать ключом к глобальной дипломатии, которая будет обеспечивать мир на всей планете. Глобальная дипломатия плавно перерастёт в новую форму современной дипломатии – планетарную дипломатию. Дипломатия и политико-дипломатический диалог государств решат все глобальные проблемы современного глобализированного мира [4, с. 96-106].

Дилеммы внешней политики и дипломатии Украины, а также реакция на эту политику внешних факторов и международных институций, в т.ч. – и Организации Объединённых Наций (ООН), остаётся на сегодня весьма острыми и открытыми. Смена украинских политических правящих элит, обострение отношений с Россией вследствие крымского кризиса, актуализировали проблему определения внешнеполитических приоритетов Украины. Мы видим, что современный мир вошёл в фазу драматических изменений. Не трудно заметить, что большая дипломатическая игра между Россией и Западом вокруг Украины сейчас проходит под знаком идеологии геополитической концепции «Большой Европы» [5].

Следует отметить, что в начале XXI века ведущим государствам мира удалось в значительной степени повысить свой авторитет и влияние национальной дипломатии на международной арене. Для получения глобальных преимуществ, как в историческом прошлом, так и сегодня, большинство государств стремятся действовать мягкими, опосредованными дипломатическими методами (в теории политики и дипломатии это называется – методы конференционной дипломатии и политики) [6].

Таким образом, можно отметить, что дипломатия и дипломатические службы государств мира в условиях глобализации, ключевым и координирующим звеном которых есть МИД, которое, как главный институциональный элемент дипломатической системы, имеет разветвлённую систему центральных, региональных и заграничных органов, непосредственно занимающихся развитием международного сотрудничества и защитой национальных интересов в отношениях с иностранными государствами в глобальном мире.

Дипломатия, глобальная и региональная дипломатия, как и другие социальные системы или подсистемы, виды деятельности, профессии, организации, явления и т.д., не существует вне социальных рамок, то есть вне конкретного специфического общества, функционирующего в рамках национального государства, и в большей степени в рамках международного, т.е. глобального сообщества. Современная дипломатия, в условиях глобального пространства, активно использует приобретённый в течение многих веков исторический опыт: как инструментарий, методы и формы дипломатии, так и принципы внешней политики. На современном этапе главной задачей для внешнеполитических служб мира является обеспечение устойчивого экономического развития и внутривнутриполитической стабильности своих государств в дипломатических системах и

институциональных, региональных и глобализационных координатах современного мира.

Глобальные политические процессы и глобальная дипломатия XXI века в теории и практике политики и дипломатии – это тренд современного глобализированного мира. Украина неотъемлемая часть этого мирового и европейского политического пространства, постсоветского политико-дипломатического пространства и планетарного пространства.

Список використаних джерел

1. Циватый В.Г. Социология дипломатии, дипломатические системы и институты дипломатии в условиях новых вызовов и угроз глобализации XXI века / В.Г. Циватый // Сборник научных материалов IX Международной научной конференции «Сорокинские чтения»: «Приоритетные направления развития социологии в XXI веке». – М.: Издательство Московского государственного университета, 2014. – С. 799–802.

2. Ильин И.В. Теория и практика политической глобалистики: монография / И.В. Ильин, О.Г. Леонова, А.С. Розанов. – М., 2013. – 296 с.

3. Циватый В.Г. Институционально-исторические традиции политико-дипломатических систем и дипломатии: социологический аспект // Социология дипломатии: Гипотеза, структура и тематические исследования: монография / В. Циватый, М. Язбец и др. – Киев: Дипломатическая академия Украины при МИД Украины, 2015. – С. 269–280.

4. Циватый В.Г. Глобальная дипломатия как тренд глобальной политико-дипломатической системы XXI века / В.Г. Циватый // Эволюция мирового развития: Глобальные вызовы и глобальная дипломатия. Сборник научных статей международной конференции (Дипломатическая академия Украины при МИД Украины, 18 декабря 2014 года, г. Киев). – Киев, 2015. – С. 96–106.

5. Жильцов С.С. Украина: 20 лет пути к независимости / С.С. Жильцов. – М.: Восток-Запад, 2012. – 338 с.

6. Mowat Robert Balmain. A History of European Diplomacy (1451-1789) / R.V. Mowat. – London: Hamden-Connecticut, 1971. – 311 p.

Р.С. Шинкаренко

Днепропетровский университет имени Альфреда Нобеля

БАЛТО-ЧЕРНОМОРСКИЙ СОЮЗ (ИНТЕРМАРИУМ)

Идея Интермариума как конфедерации центрально- и восточноевропейских государств, лежащих между Германией и Россией – продолжает покорять умы аналитиков как внутри, так и вне нашего региона. Лично я считаю, что в применении к Интермариуму вместо конфедерации можно применить современное слово – Сеть.

Разобщенность нашего региона была основой его слабости, его несубъектности. В век, когда централизованные системы трещат по швам,

открывается цивилизационная дорога для новых сетевых образований, более живучих, более гибких.

Из каких стран сформируется Интермариум (лат. Межморье)? Существует множество подходов к определению географии основных участников, заинтересованных в появлении Интермариума и имеющих внутренние предпосылки к участию в нем. Джонатан Леви из Университета Цинциннати в своей диссертации «Интермариум: Уилсон, Мэдисон и Центрально-Восточноевропейский Федерализм» [1] отталкивается от исторических прообразов Интермариума в виде идей Межморья Юзефа Пилсудского, которые охватывали все народы между тремя морями (Балтийским, Адриатическим и Черным)-это Польша, Украина, Белорусь, Литва, Латвия, Эстония, Молдавия, Венгрия, Румыния, Югославия, Чехословакия, а также, возможно, Финляндия. Предлагаемая конфедерация должна была воссоздавать многонациональную и многокультурную традицию бывшей Речи Посполитой. Пилсудский считал, что ее восстановление позволит государствам Центральной Европы избежать доминирования в своем регионе Германии или России. Идею в то время опротестовали СССР и все западные державы, за исключением Франции, которая неожиданно поддержала поляков.

Другие авторы, такие как профессор Марек Ходакевич в книге «Интермариум: земля между Балтийским и Черным морями» [2], делают акцент, преимущественно, на государствах, территории которых входили некогда в Речь Посполитую (хоть и не отрицает роль карпатско-балканского региона).

С моей точки зрения, ни один из этих подходов не является оптимальным, хотя аргументация д-ра Леви выглядит более универсальной и системной. В вопросах Интермариума предметный разговор может вестись исключительно об исходной точке, минимально возможной комбинации стран, совокупность которых делает цели и задачи Интермариума достижимыми. Конечные же границы Интермариума являются величиной условной и зависят от множества переменных факторов, а потому нет смысла превращать их в идею фикс.

Один из инициаторов возрождения Европейской конфедерации был и погибший президент Польши Лех Качиньский. Именно он предлагал провести конференцию о “Междуморье”, пользуясь новыми возможностями – изменениями в Украине в 2005 г.

В ноябре 2010 г. в Вильнюсе (Литва) все же прошла международная научная конференция «Новый регион Европы: парадигмы регионального развития в Балтийско-Черноморском регионе».

Новый толчок плану “Междуморье”, который возник в 2015 г., связан со сменой руководства Польши. Новый президент Польши, А. Дуда высказался за возрождение данного проекта конфедерации. Причем он отметил, что опираться он будет на вновь открывшиеся возможности. Речь идет о водоразделе между Азией и Европой, а также о создании нового регионального противовеса, как регулятора сил и источника стабильности. Этому способствуют и настроения ряда политических кругов в Британии. Ведь ни для кого не секрет, что Британская политика в Евро-

пе сотни лет основывается на концепции “равновесия сил”, когда среди европейских государств нет единого доминирующего центра, а их как минимум два. И потому Британии не совсем нравится экономическое и политическое усиление Германии, которая в том числе ищет для себя союзников в том числе и в России. Причем включение в план “Междуморье” Украины, скорее всего приведет к усилению партнерской роли США и Канады для Польши и Украины.

США будет выгодно иметь сильных союзников на периферии Европы и России, поскольку это будет надежной гарантией от сговора между ними. Этот союз будет также мягко ограничивать турецкое влияние в юго-восточной Европе.

Интерес к проекту неожиданно может появиться и у Франции, которая считает, что мощное объединение в Восточной Европе усилит стабильность, а также решит проблемы миграции из Азии в направлении “старой Европы”.

Если попробовать определиться с минимально возможной комбинацией стран, договор между которыми способен породить устойчивый Интермариум. Для этого сперва определимся с главными задачами Интермариума в современном мире. Их всего несколько, но они должны быть четко и непротиворечиво определены:

1) Внешняя политика (геополитический вес союза в глобализированном мире, прежде всего, через общий голос в международных организациях вроде G20, ООН, ЕС и т.д.)

2) Оборонная политика (включая совместное глобальное проецирование силы)

3) Энергетическая безопасность

4) Инфраструктурные проекты

По определению, именно компромисс между крупнейшими странами региона, такими как Украина, Польша и Румыния, станет определяющим в вопросе быть Интермариуму или нет. Еще одной, в чем-то менее очевидной, силой Интермариума, является Венгрия «председательствующая» над 11-ю миллионами венгров, разбросанных по различным странам региона, и имеющая через них своеобразный “блокирующий рычаг” в региональных вопросах Межморья. Данная комбинация из четырех основополагающих стран, которые пока еще только должны осознать свою историческую ответственность за судьбу всего региона, представляет собой квартет, сочетающий две «старые» силы — Польшу и Венгрию, и две «новые» — Украину и Румынию, компромисс между которыми является залогом гармонично звучащей симфонии Межморья.

Вторую группу основателей составляют своеобразные страноконнекторы. Их участие не является фундаментальным для Интермариума, но без них устойчивый Интермариум невозможен, как кирпичная стена невозможна без цементного раствора. Это Словакия и Беларусь. Именно эти две страны обеспечивают необходимую «сцепку» между различными частями Интермариума, сглаживая определенные противоречия, внося дополнительный баланс и замыкая транспортные коридоры.

Свою собственную отдельную категорию составляет Хорватия. Эта страна имеет принципиальное значение для самого существования Интермариума по целому ряду причин. Ключевых из них две: энергетическая безопасность всего союза и выход к Адриатике. Без смычки с Адриатикой невозможен эффективный контроль над энергопотоками в Европу через Балканы. Хорватия — это выход к Адриатике через строящийся второй по величине торговый порт Средиземноморья в Риеке и бывшую главную военно-морскую базу Югославии в Сплите. Морской доступ для Интермариума через польскую Балтику и Черноморье является легко блокируемым и требует диверсификации через более свободный выход в Средиземноморье. Хорватия — это ключ от независимости Интермариума.

Наконец, Чехия. С геополитической точки зрения ее участие не столь важно и без нее, вероятно, данный союз сможет состояться. Однако, специфика развития чешского бизнеса, ориентированного на страны Интермариума делает его балансирующим элементом в общей структуре.

Итого, Интермариум должен привести к общему знаменателю 8 стран для того, чтобы возникнуть в качестве устойчивого субъекта мировой политики: Украину, Польшу, Румынию, Венгрию, Словакию, Беларусь, Хорватию и Чехию (и вероятно Молдова). Население Конфедерации Интермариума составит 147 миллионов человек. По уровню ВВП в сопоставимых ценах Интермариум будет на уровне России и Бразилии (\$2,3 трлн против \$2,5 и \$2,3 трлн соответственно).

Основные области сотрудничества, которые должны заложить основу Интермариума, сводятся к следующим:

1) Региональная кооперация внутри мини-блоков. Из Интермариума сможет выработаться общий голос стран Центральной и Восточной Европы в международных институтах. Ведь сегодня страны ЦВЕ не представлены на целом ряде уровней. Взять, к примеру, встречи Большой Двдцатки (G20). На них не присутствует ни единой восточноевропейской страны. В результате, интересы Интермариума в подобных глобальных институтах в теории ретранслируются либо через Брюссель, либо через Москву, а в реальности вообще отсутствуют в поле зрения.

2) Энергетическая кооперация. В первую очередь диверсификация источников поставок энергоносителей, а также о создании универсальной всеохватывающей сети по их распределению. Старая инфраструктура была спланирована исключительно для тривиальных потоков с востока на запад. Возможность для их движения с севера на юг, а также в реверсном режиме изменит ситуацию самым кардинальным образом.

3) Трансграничное сотрудничество. Необходимо оторвать трансграничное сотрудничество от национальных оков и создать для него условия наибольшего благоприятствования. Примером таких условий должны стать специальные трансграничные инвестиционные парки.

Инициатива по созданию подобных трансграничных инвестиционных парков (или зон) должна принадлежать Беларуси и Украине. Именно они имеют максимальный запас гибкости, чтобы данные зоны создать в приграничных районах на своей территории при условии поддержки и участия со стороны стран Интермариума, входящих в ЕС.

В таких условиях наличие границы с ЕС становится вовсе не препятствием, а благом. Ограничивая перемещение людей, товаров и капиталов граница с ЕС может помочь направить эти потоки в определенные сфокусированные точки, находящиеся к тому же на территориях Украины и Беларуси. Поддержка и гарантии со стороны шести стран ЕС обеспечат свободный доступ из этих зон на рынок ЕС.

Интермариум не должен рассматриваться через противопоставление Европейскому Союзу, либо российским интеграционным объединениям, поскольку в среднесрочной перспективе главный акцент в ее деятельности будет на вопросах, не противоречащих другим, уже существующим, союзам и потому может реализовываться параллельно с ними.

Нельзя не признать тот факт, что внимание к идее Интермариума будет усиливаться одновременно с кризисными явлениями в ЕС и России, с усилением поиска третьего, независимого пути для народов Межморья. Чем хуже будут дела в России и ЕС, тем сильнее будет давление с двух сторон на формирование собственного самостоятельного ядра в Интермариуме. Ядра, которое сможет учиться на ошибках соседей.

Вывод. Главная цель Интермариума — это превращение региона из объекта в субъект мировой политики, сопоставимый с основными глобальными игроками, в период, когда процессы глобализации сменяются усилением региональных блоков. Сеть Интермариума должна иметь достаточный потенциал для конкурентной борьбы за лидерство в Западной цивилизации. Любая цель меньше этой делает усилия по созданию Интермариума бессмысленными.

Список использованных источников

1. The Intermarium: Wilson, Madison, & East Central European Federalism, Jonathan Levy, Dissertation.Com (June 6, 2007).
2. Intermarium: The Land between the Black and Baltic Seas, Marek Jan Chodakiewicz, Transaction Publishers (October 17, 2012).

СЕКЦІЯ 4. ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА

A.Yu. Kartushina
Dnipropetrovsk Alfred Nobel University

WATER POLLUTION

Water pollution is one of the largest problems in our world. Water is everywhere. Water pollution destroys large population of birds, fish and all animals, but also it has negative effect on a person's life. But the biggest problem is that people have already polluted the planet. They have polluted not only air and water, but the whole environment.

First, it is worth mentioning the main water pollutants. They are biological and chemical materials that reduced water quality. Also we can not forget about acid rains which damage our lakes, rivers and forests as well as our buildings. Moreover, oil spills pollute our seas and beaches and kill a lot of sea creatures. Often, the water used in factories and hydroelectric power plants drains back to the lake and sea. All of the mentioned above have the negative effect on water pollution and promote developing of the problem.

In addition, water pollution brings great harm to human health; more and more people are suffering from it. Nature also suffers from water pollution. Plants and animals need clean water and they will not survive if water has harmful microorganism. This can lead to drought and even to the extinction of animals.

Thus, we have to solve this problem. The mankind can stop it if people start to follow some simple rules and take care of our environment. For example people must reduce gases emitted from factories, never throw rubbish away anywhere, and always seek waste bins, should use water wisely, do not keep the tap running when it is not used to prevent lack of water, also do not throw chemicals, oils or medicines down a sink or a toilet, do not throw litter into rivers, lakes and seas. It is not difficult to follow these easy rules. If people do not start to act right now we might face big disasters in the nearest future.

Academic and Language Supervision by Senior Lecturer N.O. Chernyak

A.O. Lushnykova
Dnipropetrovsk Alfred Nobel University

THE PROBLEM OF RECYCLING DOMESTIC WASTES IN UKRAINE

Nowadays the environmental problem of our country is not only urgent but also has already become a vital issue for every citizen of Ukraine. It could be noticed in our daily life and it especially refers to the problem of domestic wastes which can lead to more serious effects such as soil, water and air pollution, hard diseases.

First of all, it is worth mentioning that an average citizen of Ukraine produces about 200-250 kg of solid wastes per year and a tenant of such a major city as Kyiv or Dnipropetrovsk produces 330-380 kg a year. Ukraine leads the volume of garbage per one person among the European countries. It is more than 700 tons. Moreover, according to various sources every year this number is becoming more and more significant.

At the same time in such progressive European countries as Germany, Austria or Sweden the problem of waste recycling does not occur as local citizens select and recycle from 50 to 80 per cent of all wastes by themselves.

Several reasons of such tendency in our country can be highlighted. For example, there is an inadequate number of specialized polygons and incineration plants. Moreover, the equipment of the prevailing ones is out of date and requires to be renovated. Furthermore, the sorting system and the system of separated garbage collection are almost absent. Another reason is an inadequate number of rubbish bins, especially in crowded places. The last but not the least important problem is the human factor, for instance, simple absence of well-breeding and good manners.

But, to avoid the ecology catastrophe in the nearest future it is necessary to seek improved methods of the waste recycling systems. For example, it is essentially to invest more money into creation of more modern domestic waste recycling organizations. Also, it might be a good idea to make scientific research to find more efficient ways of waste recycling as well as to attract the use of advertising with the aim to popularize the eco-friendly ways of life.

Furthermore, ecologists claim that the most important solution of this issue is teaching usual people the rules of proper behavior with domestic wastes. For instance, to separate garbage on glass, plastic, paper, etc. In addition, bringing accumulators and light-bulbs to the special recycling organization, using repeatedly glass and plastic packing and avoiding inadvisable usage of polythene packing are simple actions that can noticeably relieve the environmental issue.

Thus, due to such approaches it is possible to solve ecological problem in our country as well as to approximate our daily life to the standards of the leading countries of the world.

Scientific and language supervision by Senior Lecturer N.O. Chernyak

L.N. Lysa
Dnipropetrovsk Alfred Nobel University

ALTERNATIVE ENERGY SOURCES

The problem, that is going to be considered in the article is lack of potential standard energy sources and finding out the alternative sources of energy we can use instead.

The data of the survey show that 25.6 billion tons of iron ore, 25 billion tons of manganese and 700 million tons of titanium dioxide are available all over the world. In general, we can see that the situation is extremely critical because these sources will not be enough for ever one century[1, 116 p].

Scientists started thinking about alternative energy sources since the time they had understood the risk of nuclear power plants, the limited hydropower potential of the rivers and non-renewability of most natural resources such as coal, oil, natural gas. Therefore, scientists were looking for the decision and discovered the alternative sources of energy power, such as wind, sun, tides, biomass, geothermal energy of Earth. The introduction and use of these sources is rather difficult because nobody can change the laws of nature.

It is worth mentioning, that the first source of alternative energy is wind power. It is the tremendous energy of moving air masses. These masses available a lot of energy, especially if you set up some wind power station, then this energy will be enough for a long time [2, 88 p].

Another way to provide humanity with energy is the energy of rivers. Earth has sufficient recourse endowments. Hydroelectric power is used for transformation of water flow energy into electricity.

In addition to this we can also use the energy of ebbs and tides. The highest and strongest tidal waves occur in shallow and narrow bays of the mouths of rivers flowing into the sea and ocean. With the help of scientific formulas it is not difficult to calculate the place where you can get the largest amount of energy [2, 89 p].

Moreover, solar energy can be used in future, as well. It is so powerful, that is capable of replacing any source of energy. There are some ways to use it as alternative energy: a pond, heated by the sun with the battery plate, located on the hill and curved mirror [2, 89 p].

To summarize all mentioned above, the conclusion is that we should pay attention to problems of the environment, by the way of providing alternative sources of energy and trying to find another possible ways of solving these problems. If we do not help ourselves, nobody will do this. Our salvation is in our hands.

Scientific and language supervision by Senior Lecturer N.O. Chernyak.

References

1. Мировая экономика: учебное пособие / Е.Г. Гужва, М.И. Лесная, А.В. Кондратьев, А.Н. Егоров; СПбГАСУ. – СПб., 2009. – 116 с.

2. Пестушко В.Ю. Географія: підручник для 9 класу / В.Ю. Пестушко, Г.Ш. Уварова. – Київ: Генеза, 2009. – С. 88–89.

M.Yu. Reskalenko
Dnipropetrovsk Alfred Nobel University

ON THE ISSUE OF SEWAGE SLUDGE UTILIZATION

It is a common belief that water is certainly one of the major consumed resources in today's world. However, hardly a day goes by without its pollution by industrial plants and factories in addition to water consumption for household needs. As a result, tons of sludge is accumulated and get to our

rivers, seas, oceans hence, the process of sewage sludge reduction and recycling is confirmed as one of the essential issue these days.

To begin with, the problem of sludge utilization is extremely common in Ukraine. Experts from all over the world have proved that the amount of sludge is from 0.5 to 1.0% of the volume of wastewater. However, less than 5% of sewage sludge is used in Ukraine nowadays. The majority of it is continuously stored on the territory of sewage plants that requires exclusion of natural lands. In addition, according to the data, every year about 40 million tons of sludge is accumulated in Ukraine, for its placement more than 120 ha/year are needed. Nevertheless, the use of modern wastewater treatment technologies can change the attitude to the sludge, considering it as a valuable raw material that can be used for many purposes [1].

Firstly, from the point of view of the European experts, one possible way to solve the problem of sludge recycling is the intensive further processing for manufacture such products as electricity, heat energy and raw materials for feed production and fertilizers for agriculture. The reason for such an efficient use of the sludge is that it is an organic substance which contains nitrogen, phosphorus and other important trace elements [2].

Another way to deal with sewage wastes is to use them for fertilization and irrigation the soil in agriculture. Furthermore, this method is used in Great Britain nowadays. For instance, about 60% of sludge produced in the United Kingdom after necessary processing returns to the farm. Most experts state that using sewage sludge can increase crop yields to 20-40%. On the other hand, some sludge is not suitable for agriculture because of a great percentage of heavy metals. In such cases, burning this extremely harmful sludge would be a useful suggestion [3].

To summarize all mentioned above, it is worth saying that despite of the fact that the sewage sludge utilization is undeveloped in Ukraine, there is a variety of ways which should be taken to solve that issue. The Government should focus its attention to that damaging process. Furthermore, the situation of sludge accumulation should be solved in the nearest future. Otherwise, the irreversible processes will commence.

Scientific and Language supervision by Senior Lecturer N.O. Chernyak

References

1. Сучкова Н.Г. Анализ состояния проблемы рекультивации иловых площадок очистных сооружений городов и перспективы для Харьковского региона / Н.Г. Сучкова // Сб. докладов Международного конгресса «ЭТЭВК2007» – Ялта, 2007. – С. 279–284.

2. Ливен И. Шлам как продукт процесса очистки сточных вод и как сырье для последующей переработки [Электронный ресурс] / И. Ливен // Компания Nomitech [сайт]. – Режим доступа: <https://nomitech.ru/articles-and-blog>

3. Маркин В.В. Утилизация осадков бытовых сточных вод / В.В. Маркин // Вісник Донбаської національної академії будівництва і архітектури. – 2013. – № 3. – С. 138–139.

SHORTAGE OF DRINKING WATER

Today, we have a global problem that concerns all inhabitants of the Earth. It is the shortage of drinking water. We know that it is a contemporary issue all over the world. As scientific researches show, nowadays, almost 1 billion of people do not have access to clean water. These data are terrible, they have shocked the world.

It is obvious, that the population of our planet is growing headily and the demand of fresh drinking water is increasing every day. Moreover, scientists state that for the period of time, between 1915 and 2015, when the population has grown in 3 times, the use of clear water has grown in 17 times [2]. The other data show that one of six people suffers from the shortage of drinking water. It means that a lot of people can not avoid of different diseases, dehydration and deaths. This issue is applied not only to people, but also animals and plants. One of the main reasons of this problem is the water pollution by industrial wastes and sewages, fertilizers from the fields. In addition, one quarter of the world's population lives in developing countries, feeling the lack of the water because of the shortage of necessary infrastructure [2]. Besides, the complicated problem is strongly marked in African countries. According to different scientific researching, only one of five residents can use fresh water in Africa [1]. This horrible fact can not be unnoticed.

To summarize all mentioned above we can say, that our world is in the need of looking for the new ways of solving this problem. Everybody must realize, that this problem can influence on future generations. As water is a necessary substance for our life, we must care about availability of water. We must preserve the fresh water reserves in natural reservoirs, develop the technologies of water recycling, use the desalination of salt water, and create the artificial forests in the deserts. Scientists are sure, that these methods should save the population from dying.

Scientific and language supervision by Senior Lecturer N. O. Chernyak

References

1. Дефицит воды в Африке // [Электронный ресурс] веб-сайт "Drinkwater.tv". – Режим доступа : <http://drinkwater.tv/дефицит-воды-в-африке>. – 25 август 2014 г.
2. Дефицит пресной воды: проблемы и способы решения // [Электронный ресурс] веб-сайт "THEWALLMAGAZINE.RU" / А. Кушнарченко. – Режим доступа: <http://thewallmagazine.ru/lack-of-fresh-water/>. – 6 апрель 2015 г.

ENDANGERED SPECIES. TIGERS

People have always been fascinated by the beauty of tigers, but, unfortunately, due to humans tigers are endangered and listed in the Red Book. Once these beautiful animals lived throughout Asia, but deforestation and poaching for their beautiful skins, internal organs as well as their bones have led to the sharp decline of the number of tigers' population.[1] According to the data of 2009 the hunting for tigers was prohibited all over the world. Nevertheless, nowadays tigers occupy less than 7% of their original habitat, which decreased by 40% over the past 10 years.[2]

It is worth mentioning that three species of these majestic animals, such as Caspian tiger, Bali tiger and Yavansky tiger have wiped out due to human activities and there is no guarantee that the process will stop in the nearest future. Even 100 years ago, there were at least 100,000 tigers in the world. but now the population of Amur tiger is not more than 500[3,4].

According to the article by Lerry Guo published in journal "Nature" in 1986 China organized the Tiger Rescue Foundation which was responsible for keeping tigers in captivity on "farms" to obtain their internal organs and bones that were very valued in China as raw materials for manufacturing various traditional medicine. It was expected that due to the farms the demand for tigers, which were killed by poachers, would decrease. However, the experiment did not bring the desirable effect and the tiger was rapidly approaching to extinction. Only in 1993, the Chinese authorities had to ban tiger trade. Then the farms officially reoriented to breed tigers for their further release in our nature [4].

Fortunately, tigers reproduce fairly well in captivity. And there are people who begin to protect them. The total number of tigers of different subspecies, which are kept behind the bars (in zoos of Europe, North America, Japan, in the possession of individuals in the United States there are around 5,000 tigers) is at least 11,000. China continues to breed tigers in zoos, special centers and farms. In some Asian countries there are special programmes for the tigers' protection, which perhaps will be able to prevent the complete extinction of the biggest cats in the world. Also, the special authorized body of the Hunting Management Department exists to protect both tigers and their preys and catch from poachers[4,5].

Thus, the only thing humanity can do now is having a hope that a number of projects for the tigers' protection will help to save these predators. Otherwise, these big cats could completely disappear from the surface of the Earth for the short period of time.

Scientific and Language Supervision by Senior Lecturer N.O. Chernyak

References

1. <http://animalreader.ru/tigr-samaja-bolshaja-koshka.html>
2. <http://vz.ru/information/2010/11/21/449097.html>

3. <http://ussuriysky.ru/2012-10-24-10-25-33>
4. <http://www.374.ru/index.php?x=2007-10-01-51>
5. http://www.aif.ru/society/nature/pod_ohranoy_kak_zashchitit_tigr

A.G. Sozina
Dnipropetrovsk Alfred Nobel University

DEFORESTATION

It is a well-known fact that a forest is not just a clump of trees, it is a complex ecosystem that combines plants, animals, funguses, micro-organisms and impacts on climate, water state, air purity [1].

The data would seem to suggest that the deforestation process has been starting because of population development, active land-utilization under people's necessities. There is no denying that mostly the forests are cut down because of people's intention to enrich themselves. Wood has long ago become a commodity that is expensive. And so the problem of deforestation is being solved with such difficulty [2].

Reduction of forest lands by farmers is carried out to provide more room for grazing livestock or planting crops. Wood, needles and bark are used as raw material for many chemical industries and also can be used or sold as fuel or timber, or to produce paper products. About half of the wood produced is supplied for fuel needs, and the rest is for construction. A quarter of all medicines are obtained from rainforest plants.

Despite the fact that forests are a renewable resource, the rate of deforestation is too high and is not covered by the reproduction rate. Millions of hectares of greenwoods and softwood forests are destroyed every year. As a result of it many inhabitants of the forest areas disappear, entire ecosystems are destroyed, there is extinction of irreplaceable species of plants, used for manufacturing of pharmaceutical products. It has to be said that climate change is driven by deforestation. There is the tree canopy, which blocks the sun's rays during the day and holds heat at night. Slashing it leads to temperature swing and causes damage to the environment.

Ultimately, the deforestation process has attracted the attention of scientists and government. All forests were divided into three groups. First is forests forbidden for cutting. Most often, these forests are protected and come in various reserves, national parks and wildlife sanctuaries. Criminal liability is incurred for the cutting of the trees. Second is forests with limited commercial operation. There are some places, where partial deforestation is permitted. The last type is exploitable forests, which are planted for timber harvesting. Forests are entirely hacked out and then planted again.

Woods cover about 30% of the Earth's surface, but about 13 million hectares of forest are cut down each year. From the felled area 6 million hectares are undisturbed forests. Tropical forests in places such as Indonesia, the Congo and the Amazon basin are especially vulnerable and at risk. At this rate of deforestation, tropical rainforests will disappear in a short time.

West Africa has lost about 90% of its coastal rainforest. In South America, 40% of tropical forests have disappeared, new areas have been developed under grassland. Madagascar has lost 90% of its eastern rainforests. Several countries have indicated a catastrophic deforestation of their territories, such as Brazil [3].

The arguments given above prove that the common man is not concerned about the deforestation. However, many problems are associated with this. When people understand that the forests provide them normal life, maybe they will be more careful with the trees. Everyone can contribute to the revival of the world's forests planting at least one tree.

*Scientific and Language supervision by Senior Lecturer N.O. Chernyak
Language supervisor: Lecturer Paul Bradbeer*

References

1. National Geographic Society [Electronic resource] // National Geographic Partners, LLC // Deforestation. – 2015. – Available at: <http://environment.nationalgeographic.com/environment/global-warming/deforestation-overview/>

2. bid Realty – Проблемы экологии современного мира. Проблема вырубки лесов [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://bidrealty.ru/interesting/96-the-problem-of-deforestation.html>

3. Greenologia.ru. Проект Greenologia.ru.// Влияние вырубки лесов на мировую экологию и меры по их спасению [Электронный ресурс]. – Режим доступа: – 2015. <http://greenologia.ru/eko-problemy/vyrubki-lesov.html>

K.S. Us
Dnipropetrovsk Alfred Nobel University

WHALES UNDER THREAT OF EXTINCTION

A third of all animals on Earth are under threat of extinction. Whales fit into this category. It is worth noting that whales are marine mammals, some of them are among the largest animals in the world (the length of their body can be up to 33 meters and their weight can be from 30 to 190 tons). Every year the number of these mammals is decreasing.

Mighty whales have been at risk of extinction in the last 150 years because of the whaling industry. During ancient times whales were exterminated for resources such as meat and fat. Despite the fact that the Eskimos hunted them for centuries, the population of these mammals did not decrease. But nowadays, the whaling fleet is equipped with the latest technologies, such as radars and helicopters. It became easier to detect them in the ocean. Therefore, whales are killed much more rapidly and their number is reduced. Although it is illegal, but in some countries people continue to hunt these mammals for their meat (particularly, the whale's meat is a much demanded product in the Japanese market), and even the body of a whale has been used for manufacturing a variety of objects: from soap to lipstick[1].

Increased the transportation activity, oil and gas production, construction and drilling activities, remain serious problems for whales. The potential risk to

the population is injury and death of whales as a result of strong hydrodynamic shocks during underwater blasting, and their entanglement in cables or wires. All these issues are forcing the whales to abandon their traditional foraging areas. Petroleum products are the most common pollutants released into the aquatic environment during production and transportation[2].

There is another side of this issue. The oceans in which whales live in contain more threats. Certainly, plankton for whales is the major source of nutrition. The pollution of the world ocean water has a detrimental impact on them. Therefore, the number of plankton is constantly decreasing. Moreover, people also catch a variety of small fish, crabs, shrimp, in fact that this is the food of whales. Hence, whales every year get less food [3].

The marine scientists from the Utah University in Salt Lake City (USA) studied another cause of the problem. It turns out that seagulls also carry the blame for the whales' extinction. The work of the following group of scientists was published in the "Plos One" journal. Victoria Rowntree, one of the study's authors, quotes RIA News: „One of my students said that gulls sat on whales and pecked them, digging „holes” on their backs” [4].

Additionally, we found information about protection of these mammals. The 19 of February is the Worldwide Day of Whales (World Whale). This event was established in 1986 after 200 years of the ruthless destruction of these mammals, when the moratorium of whaling came into force, which was introduced by the International Whaling Commission (IWC). It means that worldwide whaling and trade in whale meat is prohibited. Consequently, whaling is permitted only as an exception for satisfying the needs of the indigenous population (the so-called natives) and for scientific purposes under the special permits of member governments of the IWC [5].

To summarise all mentioned above, we came to the conclusion, that for saving whales the following measures have to be taken. Firstly, to dispose of pollutants and hazardous wastes properly, since water pollution is the advanced issue for whales. Secondly, to clamor against commercial whale-fishery operations, since these organizations hunt whales for their meat. And thirdly, to endeavor for a more eco-friendly lifestyle inasmuch as these marine mammals are threatened by pollution and ozone depletion.

Scientific and Language supervision by Senior Lecturer P. Bradbeer

References

1. Спасение животных. Животные нашей планеты [Электронный ресурс]. – 2008. – № 8. – С. 9. – Режим доступа: <http://zhurnalko.net/=serial/zhivotnie-nashej-planety/zhivotnyie-nashej-planety-chast-08--num9>
2. Почему исчезают киты [Электронный ресурс] // КакProsto. – Режим доступа: <http://www.kakprosto.ru/print/88671>
3. Охота на китов привела к тому, что киты находятся на грани вымирания [Электронный ресурс] // Всезнайка. – Режим доступа: <http://www.vseznayka.kiev.ua/index.php/eto-interesno/16-jivotnyi-mir/203-ohota-na-kitov-privela-k-tomu-chto-kity-nahodyatsya-na-grani-vymiraniya>

4. Раскрыта тайна вымирания китов [Электронный ресурс] // Общество. ДНИ.РУ. – Режим доступа: <http://www.dni.ru/society/2015/11/30/322036.html>

5. 19 февраля – Всемирный день китов и дельфинов [Электронный ресурс] // КалейдоскопЪ Праздников. – Режим доступа: <http://chippfest.blogspot.com/2014/02/World-Whale-and-Dolphin-Day.html>

A.A. Zautrennikova
Dnipropetrovsk Alfred Nobel University

PROTECTION OF ENDANGERED SPECIES

Animal extinction is a very important issue nowadays. Our world is constantly evolving. We are creating new technologies, building factories and cities, using the available natural resources, cutting down the forests and hunting. Animals and plants are trying to compete with the human for resources and space, but many of them under such conditions lose in the struggle for existence. Scientists have concluded that many species of plants, animals, birds and insects are disappearing from the surface of the planet in 1000 times faster in comparison with the natural rate. It means that we are losing between 10 and 130 species every day.

According to the data over 40% of all living species on Earth are threatened with extinction. If this rate of extinction continues to rise or accelerate, the number of endangered species will be counted in millions the next decade. Despite the fact that 30 million different species of animals exist on our planet, 99.9% of all species that ever existed have already been extinct. Destruction of natural environment, climate changes, pollution and other human activities have led to such catastrophic numbers. Some scientists believe that up to half of the living plant and animal species can disappear by 2100. This is the reason to think everyone about the planet. The disappearance of certain types of plants and creatures will inevitably lead to global environmental problems, threatening the stability of the entire ecosystem of the Earth.

So many species of mammals are suffering and dying from poaching and destruction. For instance, the number of koalas is only 100 000 in the natural area nowadays. In the last 20-30 years there has been a rapid decline in the population of chimpanzees. On the brink of extinction is also a Siberian tiger. In 30-ies of XX century the number of tigers was not more than 50 individuals. In 1970 there were 400 000 individuals of African elephant but only 10 000 remained by 2006. The poachers hunt on the cheetah skin and over the past 20 years the number of them has decreased by 30%. For the same reason the zebras suffer which population is only 2 500 individuals. The climate change plays a very important role in polar bear's life. Arctic ice is rapidly melting and it means the loss of a familiar environment and greater difficulty in obtaining food. As a result, over the past 45 years the number of polar bears has declined by more than 30%. The global warming has also affected the Magellanic penguins. This led to the penguins must swim 40 km far away from the nest in search of food.

Moreover, they are highly affected by oil spills, which annually kills 20 000 adults and 22 000 juveniles.

To conclude the all mentioned above we can say that the problem of preservation of mammals can be approached in different ways. The first one is based on creating as much as possible natural reserves which must be protected from the poachers. But in some of the areas it is impossible. In this case people should protect animals by another way. For instance, the poachers usually kill elephants to sell their tusks, hence people can overdyer them. As a result, the paint does not wash off and the tusks will not be valuable. It can save animal's life. The second one is based on strict punishment. Every poacher who hunts animals must be punished and poaching in general must be forbidden. The third way is based on planting more trees and forests to extend the natural environment of mammals. These ways of preservation will protect the animals and will save their world.

Academic and Language Supervision by Senior Lecturer N.O. Chernyak

A.R. Zhyzhyna
Dnipropetrovsk Alfred Nobel University

KILLING ANIMALS FOR FUR

Every year, millions of animal are killed for clothing industry – all in the name of fashion. But, the most popular clothing industry is the fur industry, which is extremely developed today. However, it is unlikely that anyone involved in the production of this ever thought about what kind of damage it causes to the animal world. It is suffice to mention the methods of catching fur-bearing animals for furs, and conditions they are kept on fur farms. 85% of all the skins in the fur industry are derived from animals living in the captivity. These farms may simultaneously contain thousands of animals and their breeding practices similar worldwide. Animals on fur farms spend their entire lives in cramped and dirty wire cages. Using the cheapest and cruelest killing methods are accepted for many farmers. These methods involve suffocation, electrocution, gas and poison. All these cruel things happen for the industry that makes billions of dollars a year.

One fur coat is not dispense with one murder. Every year, more than 70 million animals are killed. In the manufacture of just one fur coat it needs about 18 foxes, or 60 minks, or from 100 to 400 squirrels and 170 chinchillas [1]. Moreover, according to the activity group from Human Society International, 10 million dogs and cats are killed for their fur every year, mostly in China, Thailand, the Philippines and Korea. There is also evidence that these animals are stolen from the owners, and the skin is removed from them when they are still conscious [2].

If we look at these problem more globally, we can understand how much all this are harming the environment. Scientific research shows that fur production destroys the environment. The energy expended on the production of natural fur is 20 times higher than needed for the artificial. In addition, the

chemical process for the treatment of hides is dangerous because of water polluting [3].

Thus, each fur coat is the result of suffering of several dozen animals. This cruelty will end only when the society refuse to buy and wear fur. Lots of countries have been already doing this goals, for example, Austria and the United Kingdom have announced a fur farms outside the law. In the US, the number of fur farms has declined by one-third.

Scientific and language supervision by Senior Lecturer N.O. Chernyak

References

1. Ю. Риа. <http://kaplyasveta.ru/> [Online]. Available: <http://kaplyasveta.ru/dizajn/neopravdannaya-zhestokost.html>
2. Daria, <http://veganmaster.com/> [Online]. Available: <http://veganmaster.com/?p=6019>
3. <http://vegetarian.ru/> [Online]. Available: <http://vegetarian.ru/articles/mekhovaya-industriya-iznutri.html>

Наукове видання

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ

I Всеукраїнська наукова конференція
студентів і молодих вчених

Тези доповідей

30 березня 2016 р.

(українською, російською та англійською мовами)

Редактор М.С. Велес
Комп'ютерна верстка Г.М. Хомич

Підписано до друку 14.03.2016. Формат 60×84/16.
Ум. друк. арк. 6,74. Тираж 70 пр. Зам. № .

ПВНЗ «Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля».
49000, м. Дніпропетровськ, вул. Набережна В.І. Леніна, 18.
Тел. (056) 778-58-66, e-mail: gio@duer.edu
Свідоцтво ДК № 4611 від 05.09.2013 р.

Віддруковано у ТОВ «Роял Принт».
49052, м. Дніпропетровськ, вул. В. Ларіонова, 145.
Тел. (056) 794-61-05, 04
Свідоцтво ДК № 4765 від 04.09.2014 р.